

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה 1 (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכינת חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
ככתבם וכלשונם מותך הספרים הקדושים

זארא

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַכּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרן מלצי ברכה'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

זארא

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

כָּל מִי שֶׁחָסַע עַל נַפְשׁוֹ, יִלֵּךְ בְּדֶרֶךְ הַבְּעַל
שֵׁם טוֹב וְיִדְבֶק בְּתַלְמִידָיו הַהוֹלְכִים בְּדַרְכָּיו,
וְיִשְׁתָּה בְצַמָּא אֶת דְּבָרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת
בְּקֵתָב וּבְעַל פֶּה, וְיִדְבֶק בָּהֶם וּבְכָל מְנַהֲגֵיהֶם
הַיְשָׁרִים, וְהַפּוֹרֵשׁ מֵהֶם כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַיִּים

(דברי שלום - חנוכה)

אוצר פניני החסידות

- אמרי נעים** | לא יסור מעבודת השם יתברך בין בעת השפעה ועשירות ובין כאשר חלילה בא לידי דחק ועניות .....
- מאור עינים** | סוד גלות מצרים הוא גלות הדעת | הדעת השלמה מביאה את האדם ליראה ואהבה .....
- נר ישראל** | גם העוסק בתורה ועבודה וגמילות חסדים עליו לבחון עצמו האם רצונותיו הם לגשמיות או לרוחניות .....
- ייתב לב** | האבות זכו עצמם מכל מדה ותארה רעה ובקר זכו להשיג התורה, וכן ישראל השתעבדו במצרים כדי להתרגל למעוט שענו כדי שיזכו לקבל התורה .....
- ה** **תורה אור** | ב' פרושים ברארא אל האבות, לשון עבר ולשון עתיד | באור ענין גלוי בחינת האבות בכל דור | ביאור ענין דמיון הגלות לעבור והפאה ללידה .....
- מי השלוח** | שבע המכות שפברשה הם כנגד הפסוק 'שש הנה שנה ה' ושבע תועבות נפש' | טעמים נאים לכל מפה על איזה עון באה ח
- זכר צדיק** | לא נפרתי להם במדת אמתות שלי' - 'אמתות' הוא שלמות ותכלית ה'אמת' | האבות הגיעו ל'אמת' ומשה רבנו הגיע לתכלית האמת .....
- ב** **ת עין** | על ידי הכנעה נותן חיות באותיות שמדבר .....
- מחשוף הלבן** | השכינה גלמה עם ישראל במצרים .....
- שמועת יצחק** | אלו ישמעני פרעה ולא בני ישראל לא יא לי פתחון פה להמליץ עליהם .....
- באר שמואל** | הדייק בדברי רש"י .....
- שפת אמת** | ישראל החפצים לעשות רצונו יתברך בלב שלם מטיע להם לפני משורת הדיון מקל וחומר מפרעה .....
- זכרון דברים** | כאשר צדיק מבטיח ישועה מתפלל לאחר מכן שתקום הבטחתו .....
- מחשוף הלבן** | כאשר בני ישראל עם הבורא על ידי האתות .....
- מהר"ש מבעלזא** | שלשה מיני גליות הקשים זו מזו | הגלות הקשה ביותר היא גלות האדם אצל עצמו .....
- ישוש יעקב** | הנצר מראה שהטמא טהור והאסור מתר, וכאשר יודע האדם שיש צד אסור בדבר לא ישמע לצר בשום אופן בלא שום טענה יד
- לקוטי שיחות** | באור דברי רש"י על פי הסוד .....
- דברי אמת** | בארץ גשן דרו גם ישראל וגם מצריים וינרד הכרד רק על בתי המצריים | באור דיוק לשון הכתוב על דרך זה .....
- אמרי אמת** | כאשר כופין יהודי לעשות רצון השם יתברך מתגלה שזהו רצונו האמתי ורק הנצר מפריעו אך פרעה בתוכו לא היה טוב ולא הועילה לו כפייה .....
- פתוחי חותם** | לבצעו זכות התורה יהיה קיום לעתיד לבוא והרשעים יאבדו .....
- רזין דאורייתא** | הענין ושפל הוא מתוך ועושה דבריו ביושר הדעת ותמיד הוא בתשובה .....
- אהל ישקר** | תשובה עמקה בלב ביום זה שהוא ראש השנה לדעת בית שמאי - כמתחילף לתקיעת השופר .....
- אהבת שלום** | קדם מתוך תורה לא זכו ישראל לפה קדוש, ומעין זה מתקנים כל שבת, בששת ימי המעשה יש להסיר את הפה הרע ובשבת זוכים לפה קדוש .....

אוצרות גאוני הדורות

- דעת סופר** | זכירת ברית בין הבתרים על ידי קשי השעבוד .....
- אפריון** | השלמת גזרת ארבע מאות שנה על ידי קשי השעבוד .....
- משפיל לךוד** | עם ישראל רצו שה' בעצמו יגאל אותם .....
- בני ראוהן** | השלמת גזרת מצרים על ידי העבודה הקשה .....
- עבודת הגרשני** | דן משה רבנו לפני הקב"ה קל וחומר שאפשר לפורכו כדי לעורר רחמים על ישראל .....
- זרע שמשון** | הקשירו ישראל במכת דם משום שזוהקו במיתת הדגים .....
- ישועות יעקב** | בתחלה הצפרדעים סרו ואחר כך מתו .....
- יקהל שלמה** | על ידי הקרת הצפרדעים ביום השביעי נכח פרעה שהמפה לא באה מכת השפעת מלאכים ושרים של מעלה .....
- חמדות ישראל** | באור מדוע פרעה אמר 'למחר' ומה שמשה רבנו ענה לו 'כדברך' .....
- בכור יעקב** | אצבע אלהים הוא - נשתעבדו ישראל במצרים רק כמנין 'אלקים' אחד .....
- צלח רכב** | עשורת המפות לעתיד לבוא .....
- זרע שמשון** | בזכות השבת נצלו ישראל ממפת ערב .....
- וידבר משה** | זכיות הקרבנות לשם שמים ולא בשביל לנקם נקמת נקם ממצרים .....
- קול יהודה** | ענש מפת שחין בעבור שעבדו שבת לוי לחמם ולצפן מים לגדולי מלכות מצרים .....
- חזון ישעיה** | שמירת האדם על ידי מדת הענוה .....
- כה** **שפתי כהן** | כאשר לא יכלו החרטמים לברא ננים נוכחו לדעת שאין המפה אחיות עינים .....
- כה** **עץ החיים** | בתחלה רחשו הכנים על האנשים והבהמות בלבד, וקודם שרחשו על עפר הארץ נסו החרטמים להוציא פנים .....
- כה** **נקלאות חדשות** | בתחלה רחשו הכנים רק על עפר הארץ למען יחפצו החרטמים לעשות פנים .....
- כו** **מלבי"ם** | מפת הפנים לא סרה ממצרים לעולם .....
- כז** **טוב דברך** | לאחר הודאת החרטמים סרו הפנים מעפר הארץ ונשארו רק באדם ובבהמה .....
- כז** **מעשי צדיקים** .....
- לה** **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה .....
- לט** **זוהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד .....

נושאים בפרשת וארא

עבודת ה' בין בטיבו ובין בעאקו

אמרי נעים

רבי מאיר מד'ניקוב זיע"א

לא יסור מעבודת השם יתברך בין בעת השפעה ועשירות ובין כאשר חלילה בא לידי דחק ועניות

ידוע דברי הזוהר הקדוש (ח"א יב.) אֲשֶׁר עָקַר הָעֵבְרֹת הוּא בֵּין בְּטוּבֵי וּבֵין בְּעָאקוּ, שְׁלֵא יְהֵא שׁוּם דְּבַר לְבַלְבַּל אוֹתוֹ מִהָעֵבְרֹת, הֵן עַל יְדֵי הַטּוֹבוֹת וְהָעֲשִׂירוֹת שֶׁנִּשְׁפַּע עָלָיו לֹא יְהֵא וַיִּשְׁמַן יִשׁוּרוֹן וַיִּבְעֹט, וְהֵן חֲלִילָה לֹא יְהֵא עֲנִיּוֹת מַעֲבִיר עַל דַּעַת קוֹנּוֹ, רַק בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף לְהַתְזִיק בְּעֵבְרֹתוֹ, וְאֵז הוּא מִהֲשִׁירִידִים אֲשֶׁר ה' קוֹרֵא.

באור הפסוק 'והפלה ה' על דרך זה

וְזָהוּ וְהַפְלָה ה' (טו ד), הֵינּוּ הוּא הַנִּקְרָא מִפְּרֵשׁ לֵה', מִי שֶׁהוּא עוֹבֵד אוֹתוֹ בֵּין מִקְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל – הֵינּוּ בֵּין אֲשֶׁר כָּל קִנְיָנוּ וְעַסְקֵנוּ הֵם בְּמִצַּר גְּדוֹל, וּבֵין אֲשֶׁר קִנְיָנוּ וְעַסְקֵנוּ הֵם בְּשִׁרְרוֹת, וְהוּא לְשׁוֹן יִשְׂרָאֵל כִּי שְׂרִית עִם אֱלֹהִים וְאָנְשִׁים.

ובכל אֶפְנִים אֵין לוֹ דְּבַר לְבַטֵּל אוֹתוֹ מִהָעֵבְרֹתָהּ הַמְטִילָת עַל זְרַע יִשְׂרָאֵל. וְזָהוּ וְלֹא יָמוּת מִכָּל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבַר, שְׂאִין דְּבַר לְפָנָיו לְבַטֵּל אוֹתוֹ וּלְבַלְבְּלוֹ בְּמַה שֶׁשִּׁיף וְהִצְרִיף לְעֵבְרֹתָהּ יִשְׂרָאֵל, אוֹתוֹ הָאִישׁ אֲשֶׁר דְּרָכּוֹ בְּהִנְהָגָה כְּזוֹ הוּא הַנִּקְרָא מִפְּרֵשׁ לֵה' לְבַד בְּכָל עֲנִיּוֹת:

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטש'רנזביל זיע"א

סוד גלות מצרים הוא גלות הדעת | הדעת השלמה מביאה את האדם ליראה ואהבה

וארא אֶל אֲבִרְהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל

שְׂדֵי יָגוֹ' (ו א), פְּרוּשׁ נִשְׂיִי חָבַל עַל דְּאֲבָדִין וְלֹא מִשְׁתַּכַּחֵין וְכוּ'.

הענין הוּא, דְּנִדְוַע סוּד גְּלוּת מִצְרַיִם הוּא כִּי הִדְעַת הָאֲמָתִי הָיָה בְּגִלוּת, שְׁלֵא הָיוּ מִשִּׁיגִין הִדְעַת לְעַבְד הַבוּרָא בְּרוּף הוּא כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר 'דַּע אֵת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעַבְדֵהוּ' (דְּבַרֵי הַיָּמִים א' כח ט), כִּי בְּאֲמַת הִדְעַת הוּא הָעֵקֶר הַמְכִּיא לְיַדֵי יְרָאָה וְאֶהְבָּה הַגְּמוּרָה, כִּי אִתֵּר שֶׁיִּדַּע וַיִּאֱמִין כִּי מָלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְלִית אִתֵּר פְּנוּי מְנִיָּה, וְהוּא תַעֲנוּג כָּל הַתַּעֲנוּגִים, בְּרוּף הוּא וּבְרוּף שְׁמוֹ חֵי הַחַיִּים.

כאשר דעת האדם שלמה אינו מתאוה לשום תאוות תענוגים

אם כֵּן בְּכָל הַתַּעֲנוּגִים אֵלּוּ יִצִּיר חֵס וְשְׁלוֹם הָעֵדֶר שֶׁפַּעַת אוֹרוֹ וְחַיִּיתוֹ יִתְבַּרַךְ בְּהַדְּבָרִים הַנִּבְרָאִים, הָיוּ חוֹזְרִים הַנִּבְרָאִים לְתַהוֹ וְבַהוּ, וְכֵן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים אֵלּוּ יִצִּיר חֵס וְשְׁלוֹם הָעֵדֶר חַיִּיתוֹ מִקֵּץ, הָיוּ כְּלֵא הָיוּ, וְאִם כֵּן הוּא הָעֵקֶר בְּכָל הַדְּבָרִים.

ואם כֵּן לְשִׁינְאֵמִין בְּזָה וַדַּאי לֹא יִתְאָוֶה לְשׁוּם תַּעֲנוּג בְּעוֹלָם, מֵאִתֵּר שֶׁעָקְרוּ הוּא הַבוּרָא בְּרוּף הוּא, וְאִם כֵּן טוֹב יוֹתֵר לְדַבֵּק אֵת עֲצָמוֹ בַּתַּעֲנוּג הָאֲמָתִי, וְלֹא לְהַפְרִיד חֵס וְשְׁלוֹם מִשְׂרָשׁוֹ לְקַח הַתַּעֲנוּג כְּמוֹ שְׂרוּאָה בְּעֵינֵי הַגְּשָׁמִי, וַיִּקְרָא חֵס וְשְׁלוֹם נִרְגָּן מִפְּרִיד אֲלוּף (מִשְׁלֵי טו כח), מִפְּרִיד אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מִשְׁכִּינְתִּיהָ.

כי כָּל הַדְּבָרִים מְכַנִּים בְּשֵׁם 'שְׁכִינָה', דְּהֵינּוּ חַיִּית הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ הַשּׁוֹכֵן בְּכָל הַדְּבָרִים, וְאִם הוּא עוֹשֶׂה הַדְּבַר כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂים אֲנָשִׁי הַמְּזוּנִים, אֲזַי מִפְּרִיד חֵס וְשְׁלוֹם, עַל כֵּן בְּוַדַּאי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת זָה, יְרָאָה בְּכָל דְּבַר, הַפְּנִימִיּוֹת הַמְּקִימוֹ שֶׁהוּא שְׁכִינְתוֹ בְּרוּף הוּא, וַיִּדְבֵּק בּוֹ וַיִּבֵּא לְיַדֵי יְרָאָה וְאֶהְבָּה.

כאור 'בכל מדה ומדה שהוא מודד לך'

ואהבה נקרא כמו שאיתא במשנה (ברכות נד.)
ואהבת וגו' בכל מאדך (דברים ו ה),
בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו
במאד מאד. להבין הדבר מהו בכל מדה ומדה.
דנדע פי השם תברך אין סוף, ואם כן הוא
דבר שאין לו גבול ותכלית, והעולם
הוא דבר שיש לו גבול, ואם כן איך אפשר
לעולם לסבל אור שפעת חיותו ששוכן בכל
הנקראים פנ"ל, מאחר שאין לו תברך גבול.
אלא הוא תברך מנהיג עולמו על ידי מדותיו,
והמדות נקראים מה שמדד השם תברך
וצמצם את עצמו בכבול באפן שיוכל העולם
לסבלו, וזהו לשון 'מדה', וכל זה כפי שגזרה
חכמתו תברך שאינה משגת, פעם מודד במדה
זו ופעם במדה אחרת, כפי שגזרת חכמתו
תברך שצריך בעת ההוא להנהיג עולמו על
ידי שפעת חיותו.

הקב"ה מודד ומצמצם לאדם את אלקותו בכל
פעם לפי העת - פעם בחסד ופעם ברחמים
| אם יש לאדם דעת מקבל כל מצב בשמחה

וכן לכל אדם מישראל מודד את עצמו
ומצמצם אלהותו תברך כפי כח האדם
ושכלו בזמן ההוא, פעם בחסד ופעם ברחמים,
כי השגחתו תברך רואה כי אי אפשר לאדם
לקחת אלהותו תברך בעת ההיא כי אם בזאת
המדה דוקא.

ואם האדם יש לו דעת בודאי מקבל אלהותו
תברך כפי מה שמדד את עצמו אליו
בעת ההיא, וישמח בקבלת אלהותו תברך
עליו ויהא מודה לו במאד מאד, ועובד אותו
ביראה ואהבה גמורה, מאחר שיש לו דעת
והדעת הוא הכולל אותן בנודע.

'ה' אלקינו ה' אחד - בין כשמתנהג עמו
במדת הו"ה ובין במדת אלקים שהוא דין

ולזה השעם צריך כל אחד לקבל עליו בשעת
קריאת שמע בד' דאחד, ארבע מיתות

בית דין וליחד שמו באמת, כמו שנאמר כי
עליך הרגנו כל היום' (תהלים מד כג) זה שמקבל
עליו ארבע מיתות בית דין למען יחוד שמו
הגדול תברך.

כי בודאי נעשה יחוד הו"ה שהוא רחמים
ואלקים שהוא דין מאחר שמקבל אלהותו
תברך בשתיקה, וזהו ה' אלקינו ה' אחד,
בין שמתנהג עמו במדת הו"ה בין במדת
אלהינו, הכל ה' שהוא חסד האל תברך, בכדי
שיוכל לקבל אלהותו תברך בדבר ההוא מאחר
שכך צריך לו בעת ההיא.

וזהו פי ה' הוא האלהים גו' (דברים ד טז).
וכל זה על ידי הדעת כמו שנאמר
בתחלת הפסוק 'וידעת היום וגו''. וכשעובד
כך בדעת זה, נעשה גם כן הדין רחמים, מאחר
שמאמין ומקבלו בשמחה ומודה לו מאד
ומחזיק את הדין כאלו הוא חסד, נעשה כן
באמת.

כאור 'צדיקים מהפכים מדת הדין למדת
הרחמים'

וזהו צדיקים מהפכים מדת הדין למדת
הרחמים (כ"ר עג א), והרשעים אף
שמתנהג הבורא ברוך הוא אתם במדת הרחמים,
אין מקבלים אלהותו על ידי זה, מאחר שאין
להם דעת ומפרידים אותו מהבורא תברך,
והופכים למדת הדין, והצדיק יוכל לתקן גם
זה שקלקלו רשעים, ומהפכים למדת הרחמים.

כאור 'כן כג בג אומר הפך כה והפך כה'

וזהו כן כג בג אומר הפך כה והפך כה
(אבות פ"ה מ"ב), כי על ידי התורה שהוא
הדעת, הפך מה שמתנהג עמו הבורא תברך
במדת הדין הפך למדת הרחמים, וגם הפך
מה שקלקלו הרשעים כאמור לעיל, והבין.

בעת נסיון מסלקים מהאדם את הרעת

אך שצריך כל אחד ואחד לבא לידי נסיונות,
אף שמקבל אלקותו במחשבתו פנ"ל מפל

דעת, קשה לו על העבודה, ואף אתה אמר לו וכו' לי ולא לו אלו היה שם לא היה נגאל, מאחר שגם היום הוא במצרים דהינו דעת שלו.

מענה הקב"ה למשה רבנו על אמירתו 'למה הרעתה' - מי שיש לו דעת עבדו אין זו רעה

על כן נאמר ויבא אלקים את בני ישראל וידע אלקים (שמות ב כה), שבא הדעת להבחין בהדעת שאף בחינת אלקים הוא קבלת אלהותו ותברך, וזהו וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', כי משה רבנו עליו השלום אמר 'למה הרעתה לעם הזה' (לעיל ה כב).

והשיב לו השם ותברך, מה רעה הוא זה, הלא עקר הגאולה הוא שידעו שאלקים ושם הרחמים הוא אחד ויחוד אחד כאמור לעיל, ומה שנראה שהוא רעה, הוא למי שאין לו דעת, אבל באמת לפי חכמתו ותברך שאינה משגת צריך בעת ההיא להתצמצם במדה ההיא ונא, וזהו שהורה הוא ותברך זה למשה ואמר אליו, במדת אלקים זה שאמרת שברעותי, תדע שאני ה' כאמור.

וארא אל האבות וגו' ושמתי ה' לא נודעתי להם - העמדתם בנסיבות של סלוק הדעת ועמדו בזה

וארא אל האבות באל שדי, שאמר לעולמו די, שהוא צמצום ודין, כי נהגתי עמכם על ידי צמצומים ודינים, שנתי אותן בסלוק הדעת הרחב מהן, על ידי סלוק ההתקשרות שסלקתי מהם בכדי שיהיה נקרא נסיון, והם עמדו בנסיון מתמת שעמדו על דעת זה במה שנשאר אצלם מהדעת אחר סלוק ההתקשרות, כי אלהותו ותברך מתצמצמת גם כן בדין והיה להם האמונה זו.

וזהו ושמתי ה' לא נודעתי להם, כי סלקתי מהם הדעת הרחב שהוא על ידי

מקום מנסין את כל אחד בעשר נסיונות, כמו שאיתא באברהם עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם (אבות פ"ה מ"א).

והנסיון הוא, שמסלקין ממנו ההתקשרות שהיה קשור בהשם ותברך על ידי הדעת, בעת שבא לידי נסיון, ונשאר אצלו רק הבחירה, כי לולא זה לא היה נקרא נסיון כי בודאי על ידי ההתקשרות אחז צדיק דרכו, ועל ידי זה נתמעט הדעת אצלו לא סלוק הדעת ממש, ואם עומד בנסיון, על ידי שנקבע בלבו מקדם כשהיה לו דעת רחב.

ביציאת מצרים נשברה הקלפה המכסה את הדעת | מי שאין לו דעת הוא גם היום בגלות מצרים

והנה כשהיו ישראל במצרים היה הדעת בגלות, כי קלפה קדמה לפירי, כי הדעת היה מכסה בקלפות כמו קלפת האגוז, כמו שאמר הפתוח אל גנת אגוז וידתי (שה"ש ו יא) שהוא על גלות מצרים (וזהו ח"ב טו), ובאגוז יש קלפה חיצונה היותר קשה ומכסה את האכל, ותחתיה קלפות דקות זה על זה. **ובגלות** מצרים נשברה קלפה הקשה כדי שיוכלו לראות האכל, הגם שנשארו עדין קלפות הדקות עד שיבא משיחנו במהרה בימינו שיתגלה הפנימיות לגמרי, מפל מקום עקר ההתפסות נתגלה, כי מצרים אותיות מצר - ים, כי יש ים החכמה שהוא הדעת שבא משם, ומי שאין לו דעת כלל, הוא גם היום במצר ים, שלא נכנס עדין בים החכמה.

באור 'לא את אבותינו בלבד נאל הקדוש ברוך הוא אלא אף אותנו גאל עמהם'

על כן אמר בעל ההגדה 'לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא אלא אף אותנו גאל עמכם', כי בכל שנה יש יציאת מצרים באפן הנ"ל, והרשעים שאין להם דעת, עדין לא יצאו ממצרים, על כן אמר וישע מה הוא אומר מה העבודה וכו', מאחר שאין לו

ולכן התורה הוא אורן תליתאי נגד השלישי שבאבות, עבודה הוא כנגד יצחק, כי מדתו הוא מדת הגבורה בחינת אלקים, ו'אלקים' עם הפולל בגימטריא 'עבודה', גמילות חסדים כנגד אברהם שזהו מדתו, חסד לאברהם.

אך צריכים לדעת שאף על פי שהאדם עוסק בתורה ותפלה ומצות ומעשים טובים, אבל כל זמן שלא תקן עניגי הארציים והגשמיים אינו אדם השלם, כי היצר הרע יניח לו ללמד ולהתפלל ולעשות מעשים טובים, בתנאי שיוכל לתפסו בעניגי גשמיים כמו אכילה ושתייה ודרך ארץ, ואם יעלה זאת בידו חס ושלום אז יצא האדם וילך מדחי אל דחי, לכן חייב האדם לראות לשעבד החמשה חושים לעשות בהם רק רצון הבורא ברוך הוא.

מפני זה צריך האדם לבחון את עצמו תמיד מהו מצבו בענינים הללו, אל מה הוא חושק, אם נפשו חושק לדרךים רוחניים הרי זה סימן שהוא מתקרב אל המטרה והתכלית הנעלה, אבל אם הוא חושק לדרךים ארציים הרי זה סימן שעדין הוא עומד מרחוק.

באור ד'ע את אלקי אביך ועבדהו'

וזהו שאמר שלמה המלך ד'ע את אלקי אביך ו'עבדהו' (דברי הימים א' כח ט), והכי פרושו: ד'ע את אלקי' אם אתה רוצה לדעת איך אתה עומד בעבודת אלקית, 'אביך' תסתכל על הרצון שלך, תסתכל בתוך עצמך ותראה למה אתה חושק אם לרוחניות או לגשמיות, ו'עבדהו' און ארבעט עס איבער לטוב, כי זהו הפור המבחן האמתית, לבלי להונות את עצמו.

באור כונת רש"י 'וארא - אל האבות'

זהו הוספת רש"י ז"ל **וארא** - אל האבות, פרוש אף על פי שיש לך כל המדרגות הרמוז בשמות אברהם יצחק ויעקב, הינו תורה ועבודה וגמילות חסדים, אף על פי כן הנני מסתכל ברצון נפשך אל אן הוא נוטה אם לטוב או להפך, כי זה כל האדם:

התקשרות, כי ה' נקרא הדעת פונדע, וזהו לא נודעתי להם בהדעת כמקדם הנסיון, ומכל מקום קבלו אלהותו בכל מה שמדדתי להם, וזהו **חבל על דאבדון**, רצה לומר שאבדו בעת הנסיון בחינה שהיה להם מקדם, ולא משתמחין הוא מלשון שכחה, שלא שכחו דעת לקבל אלהותו בכל המדות.

על האדם להיות תקוע כיתד חזק ולא לזוז מאמונתו בעת נסיון

ונמצא מכל האמור שצריך האדם העובד לעבד את בוראו ברוך הוא, דוקא באפן הנ"ל בין בטיבו בין בצאקו, ואם רואה שהבורא ברוך הוא מתנהג עמו זמן מה במדת החסד ואחר זה רואה שהתחיל להתמוטט, יהיה פיתד תקוע במקום גאמן שלא יזוז ממדרגתו, כי אולי מפסין אותו בזה פאמור:

וארא אל האבות

נר ישראל

כפי לוי יצחק מאון יענא זיע"א

גם העוסק בתורה ועבודה וגמילות חסדים עליו לבחון עצמו האם רצונותיו הם לגשמיות או לרוחניות

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב (ו א). כתב רש"י ז"ל **אל האבות**. והקשו המפרשים מה אתה רש"י להשמיענו בזה. הלא דוע הוא שאין קורין אבות אלא שלשה, ואברהם יצחק ויעקב הנם אבותינו הקדושים.

ונראה להסביר בזה בהקדם מה שמבאר בספרים הקדושים, דמדתם של השלשה אבות הם אותם השלשה דברים שהעולם עומד עליהם: תורה ועבודה וגמילות חסדים, תורה הוא כנגד יעקב, כי מדתו הוא מדת האמת ותורתנו הקדושה היא תורת אמת, וכן יעקב הוא איש תם ישב אהלים.

יִיטב לֵב

רבי יקותיאל יהודה מסינעט זיע"א

האבות זככו עצמם מכל מדה ותאורה רעה ובכך זכו להשיג התורה. וכן ישראל השתעבדו במצרים כדי להתרגל למעוט תענוג כדי שיוזכו לקבל התורה

נִאֲרָא אֵל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשְׂמֵי ה' לֹא נִדְעָתִי לְהֵם (ו' א.)

נראה לבאר, כי התורה כלה מתרי דרגין אחיהיבת, שס"ה לא תעשה מסטרא דדחילו ורמ"ח מצות עשה מסטרא דרחימו. והלא תעשה קודמין, בבחינת "ה עם שמי שס"ה. כי העקר להיות מקדם סור מרע ואחר כך עשה טוב, ויכמו שפרשו (קידושין ו.) כל מי שאינו יודע בטיב גשין – לגרש הרע תחלה, אחר כך בקדושין לקדש את עצמו, אל יחא לו עסק עמהן.

וְשָׂרַשׁ הַדְּבָרִים, כמו שבבריאת העולם עשה כפיכול בחינת צמצום להיות מקום פנוי להעולמות, אחר כך המשיך בחסדו הקו להחיות ולברא עולמו, כמו כן מתחלה צריך אדם לצמצם הנהגותיו לכלי עשות קטנה או גדולה בלתי מה שיש בו נחת רוח להבורא ותברך.

וְקָל וְחֹמֶר שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת מֵה שְׁאֶסְרָה תוֹרָה, ולהסתפק במה שחננו ה', ולכלי להתאות למותרות בעניני תאות עולם הזה, אחר כך יהיה הגוף יך ונקי ומקום פנוי להמשיך עליו קדשתו ותברך בבחינת מצות עשה.

וְזֶה הָיָה עֲנָנָן גְּלוֹת מִצְרַיִם. כי במקרא נאמר 'דודור רביעי ישוב הנה כי לא שלם עון האמרי וגו'' (בראשית טו טז), אם פן קשה מדוע נגזר ויעבדו וענו אותם, וכבר עמד על זה רבי אלעזר ברבי שמעון בזהר.

וְהַתְרוּצִין, כי לולי זאת היה מקום לחוש אולי תעברו בגוים וילמדו מעשיהם

ויתחתנו בם, ולזה נגזר עליהם ענוי ועבדות, לבל ירצו האמות להתחתן בם מלח שפלותן, וכמו שפרש הנעם מגדים 'הן עם לכבד לשכן' (במדבר כג ט) ומחמת זה 'ובגוים לא יתחשב בעיניהם'.

בְּאוֹר הַדְּבָרִים: כי אלולי זאת העבדות היו הולכים אחר שרירות לבם, ולזה נפן להם על השעבוד, לצמצם הנהגותם במעוט שנה ומעוט תענוג, למען ירגילו את עצמם להיות מקום מוכן לקבלת התורה, כי זה מהדברים שהתורה נקנית בהם, כדאיתא בפאבות (פ"ו מ"ו) במעוט שיחה ומעוט שנה ומעוט תענוג.

ענין קשי השעבוד על כל דרגותיו

וְזֶה הָיָה עֲנָנָן קָשִׁי הַשְּׁעָבוֹד בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, כי מתחלה לא היה אלא גרות, אחר כך ירד יעקב למצרים, אחר כך משמת נסתמו עיניהם כו', אחר כך פשמת יוסף ויגם מלך חדש וכו'' (שמות א ח), וכשמתו השבטים התחיל גויף השעבוד, אחר כך בסוף היה קשי השעבוד כנאמר 'תכבד העבודה' (שם ה ט).

כִּי בַתְחִלָּה הָיָה דֵי הַגְּרוּת לְכַד לְצַמְצֵם בְּהִנְהֻגוּתֵיהֶם, אחר כך הרגלו בזה עד ששוב לא היה מועיל, הצריך שעבוד יותר אחר כך, בכל פעם שהרגלו בבחינות ראשונות עד שרצו חס ושלום לפרק הצמצום ולהשוות מדותיהם לאותן שנתעברו ביניהם, על כן הצרכו שעבוד יותר.

באור שאלת משה 'למה הרעתה' ומענה הקב"ה

וְהִנֵּה מלשה אמר 'למה הרעתה', ורצונו היה בתרתי, בבחינת גשמיות ורוחניות, שעל ידי זה לא יוכלו לעבד את הבורא ברוף הוא כי טרודים הם בעבודת מצרים. ולזה השיב לו השם ותברך כי העקר אצלי מה שעל ידי השעבוד הם מצמצמים הנהגותיהם לכלי למלאות תאותם, וזה בחינת 'סור מרע'.

וְלִהְבִּין ענינו גלוי זה שְׂבָכָל דור ודור בבחינת ומדרגת האבות שְׂבָכָל אדם מִיִּשְׂרָאֵל. הנה הגלות נמשל לעבור, וגאלת ימי המשיח שיהיה במהרה בימינו נמשל ללידה, כמו שכתוב 'כי חלה גם ילדה ציון את בנייה' (ישעיהו טו ח).

וְלִהְבִּין משל ומליצה צריך להבין מהו ענינו העבור. פי הנה אמרו רז"ל (נדה ל:): דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו לפנקס מקפל ראשו בין ברפיו וכו', דהינו שיש להעבר כל חתופי האברים ראש ועינים ואזנים כו', אלא שראשו מקפל ומנח בין ברפיו שאינו משמש בלום שאינו מחשב ומתהרהר, וכן עינים לו ולא יראה ואזנים ולא ישמע.

וְגַם המאכל שלו אף שאוכל ממה שאמו אוכלת אינו הולף לו דרך הפה רק דרך הטבור לבני מעים בלבד להגדיל הגוף, אבל להיות המאכל עובר דרך הפה דהינו לשלח חיות ללב ומשם למח שהם אברי הנשימה אף שנגמרו כל אבריו ויש בו אברי הנשימה גם כן מכל מקום הרי אין לו נשמת רוח חיים עד שיצא לאויר העולם.

והנה ככל הדברים האלה וככל המשל הזה כך נמשלו בני ישראל בעת הגלות, שסלק הקדוש ברוך הוא שכינתו וגלוי אלקותו מהתחתונים, ודומה לעיני בשר כאלו העולם דבר בפני עצמו ולא יראו אור ה' פי בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד.

ואפילו השפעת מצות ומעשים טובים שהם מזון לנפש, אינו עובר להם דרך הנשימה לשלח חיות ללב ולמח למען דעת ה' ולאקהב אותו ולעבדו ככל לבכם בלב שלם ונפש חפצה ותשוקה מרגשת בלב פרשפי אש שלהבת וצמאון כו', פי אם כענין שגאמר יתהי יראתם אתי מצות אנשים מלמדה' (ישעיהו

וְלִזָּה נבחרו האבות, פי לא היה להם התורה בבחינת 'עשה טוב', אף עקר עבודתם היה מה שסרו מהרע ומכל מדה ותאונה ותחמדה רע, על ידי שצמצמו הנהגותיהם – אחר כך פליותיהם ממילא היו נובעים חכמה להשיג מעצמם התורה במצות עשה.

והנה בחינת צמצום על זה מורה השם שד"י שאמר לעולמו די, ובחינת הויה מורה על בחינת החסד והתפשטות להיות עולמות. וזהו שאמר לו תשובה על ענין קשי השעבוד, פי וארא אל אברהם וגו' רק בבחינת אל שד"י, רצה לומר על שם שהיו מצמצמים את עצמם והנהגותם להיותם מרובה לשם שד"י, פי מזה השם נלמד ענין צמצום הנהגת האדם, וכמו שכתב העוללות אפרים פידוע.

ושמי הויה המורה על בחינת החסד, רצה לומר מצות עשה מסטרא דחסד, לא נודעתי להם, פי לא היה להם התורה מתחלה, אף שעל ידי בחינת צמצום ממילא זכו לבחינת חסד והשיגו התורה כאמור.

לכן אמר לבני ישראל אני הויה וגו', שרצוני לתת להם התורה, וכאשר גמר אומר 'והייתם לי לעם', ולזה צריך קשי השעבוד – לצמצם מקדם הנהגותם למען יהיה מוכן לקבלת התורה, והבין:

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

ב' פרושים ב'וארא אל האבות', לשון עבר ולשון עתיד | באור ענין גלוי בחינת האבות בכל דור | ביאור ענין דמיון הגלות לעבוד והגאלה ללידה

הנה 'וארא' יש בו ב' פרושים, א' לשון עבר שתגלה לאבות, והב' לשון עתיד שהוא לשון הרה, שתמיד יש בחינה זו בכל זמן בכל אדם.

יתברך למטה בתחתונים להיות שם ה' אחד בגלוי גם בבחינת התחלקות הקצוות מעלה ומטה כו' בגשמיית ורוחניית.

וזהו 'שמע ישראל', פרוש שישאל עם קרוב לכן נתן להם הכח להמשיך בחינת הו"ו למטה שיהא אחד ומת אחד בתחתונים. וזהו תכלית כל העבודה, מפני שנתאנה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים דייקא לאתפניא סטרא אחרא ואסתלק יקרא דקודשא בריך הוא כו'.

וזהו 'ישמח ישראל בעשירי' (תהלים קמט ב) לשון רבים, כי 'עשירי' הם המשכוחי בבחינת רבוי והתחלקות כדי לקשרם וליחדם אליו יתברך, ועל ידי זה ממילא בא לבחינת ומעלת 'ואהבת את ה' וגו' בכל לכבוד' בשני יצריך. דהינו שתהיה אהבת ה' תקועה בלבם בהתגלות כרשפי אש שלהבת כל כך עד שיציגו יצור טוב על יצור הרע כאדם שהוא ברגז על הפוך רצונו התקוע לו בלבם ונוגע לעצמותו ומהותו, כך כשתהיה אהבת ה' בקרב איש ולב עמוק ונוגע עד הנפש עד עצמותה ומהותה ממילא יהיה ברגז מאד על ההפוך.

והנה עקר העבודה מאהבה היא שמחת הנפש בה' עושה, וקיום המצות בשמחה, וכמו שכתוב 'עבדו את ה' בשמחה' (תהלים ק ב), וכתוב 'פתח אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל' (דברים כה מה) וכמו שכתב האר"י ל פרוש פסוק זה.

והנה השמחה נמשלה לחלב, וכמו שכתוב 'דבש וחלב תחת לשונך' (שה"ש ד יא), וכדכתיב 'כאיש אשר אמו נתחמנו כו' (ישעיהו סו א), דהינו כשם שהאם רוצה לשעשע את הילד מנקתו בחלב, וזהו שעשועים שלו כי על ידי זה מתגדלים אבריו עד שיכול להלך.

והנה החלב מתנהג מדם, כי דם נעפר ונעשה חלב, וזהו שהאם נעשה מן אכילה ושתייה שאוכלת האם שנהפך בקרבה ונעשה דם.

כט (א), דהינו בבחינת עשיה גשמית בלבד ובקרירות כו'. וזהו עקר הגלות ברוחניית.

והנה תכלית השלמות של ימות המשיח שהוא בחינת לידה והתגלות אור ה' בקרב איש ולב עמוק, כמו שכתוב 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וגו' (שם מ ה), וכתוב 'כי עין בעין יראו וגו' (שם נב ח), הוא תלוי במעשינו ובעבודתנו בימי הגלות על ידי התעוררות אהבה המסתרת ודאי בלבם של אדם עד שתחפוץ בתפעה ותשוקה ונפש שוקקה ולהיות אהבת ה' בהתגלות לבו.

וזהו 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' ואהבת וגו'. כי הנה צריך להבין מלת אחד שאינו מורה לכאורה על אמתית יחודו יתברך שהוא לבדו הוא ואפס זולתו ואין מלת אחד מורה על זה שהרי יש אחד המנוי גם בן והוי ליה למימר ה' יחיד.

אך הענין שבאמת לגבי קודשא בריך הוא מצד עצמותו ומהותו יתברך לא שיהיה עליו מלת 'אחד' כלל, שהרי הוא 'יחיד' ומיוחד והוא לבדו הוא. אלא כמאמר רז"ל שהוא אחד בשבעה רקיעים ובארץ ובד' רוחות העולם, ורצה לומר שגם בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם, שהם בחינת ו' קצוות העולם, בחינת התחלקות ופרוד, אף על פי כן שורה ומתגלה יחודו ואחדותו יתברך ואינו מתחדש באחד שכלם בטלים לגבי אור ה' השורה ומתגלה בהם.

והנה בחינת עבוד, דהינו בימי הגלות, סליק קודשא בריך הוא לעילא לעילא, דהינו לגבי בחינת מהותו ועצמותו בחינת יחיד ומיוחד שאינו בגדר עלמין כלל ואינו שורה ומתגלה יחודו ואחדותו בתחתונים, ונראה כאלו העולם הוא דבר ויש בפני עצמו.

אלא שאף בגלותנו לא עזבנו ה' אחד, ונתן לנו הכח להיתנו בני ישראל עם קרובו להיות יכולים להמשיך בחינת יחודו ואחדותו

ומזה יבא לבחינת ומדרגת יעקב מדת הרחמנות על נפשו, כְּאֲשֶׁר יִרְאֶה בָּהּ שֶׁהיא בְּתוֹךְ הַהִפְכָּה וְאִיזִי וַיִּצְעַק אֶל ה' בְּצַר לוֹ, שֶׁמִּמֶּדֶת הַרְגֵזוֹ עַל הַרֵע בֶּאֱמֶת לְמִדַּת הַרְחָמְנוּת. מֵה שְׂאִין כֵּן כְּשֵׁי שֶׁדָּרָךְ לְשֵׁר לִפְנֵי אִישׁ לֹא שִׁיף וְנוֹפֵל עֲלָיו לְשׁוֹן רַחֲמָנוּת. וְהַרְחָמְנוּת הוּא הַתְחַלָּה וְהַכְנָה לְשִׁמְחָה שֶׁתְּבוֹא אַחַר כֵּךְ כְּאֲשֶׁר יִשִּׁיב לְלִבּוֹ הֵן אֶמֶת כּו'. כִּמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי בְּתַנְיָא (פֶּרֶק לא).

ועל ידי זה תהיה השמחה גדולה לְאֻלָּקִים אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו בְּקִדְּשׁ הַעֲלִיּוֹן כּו' פִּתְרוֹן הָאוּר הַבָּא מֵחֶשֶׁךְ, וְאִין לֵךְ שִׁמְחָה אֲמִתִּית יוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁכְּאֲשֶׁר לֹא נוֹלְדָה תְּחִלָּה הַרְחָמְנוּת בְּנִפְשׁוֹ אִין זֹו שִׁמְחָה אֲמִתִּית

וְהִנֵּה עֵקֶר הַשִּׁמְחָה וְהַתְעַנּוּג הוּא מֵהַתְּבוֹנָנוּת בַּגְּדֵלֵת ה' וְאֲשֶׁר בְּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְקָרְבָנוּ לְעַבְדוֹתוֹ וְלָכֵן אָמְרוּ רַז"ל שֶׁהַדָּדִים הֵם בְּמִקּוֹם בֵּינָה. וְזֶהוּ וְנֹאד אֵל אֲבֵרְהֵם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בֶּאֱ-ל-שָׁדִי, פְּרוּשׁ בְּבַחֲבִינַת וְהַמְשָׁכוֹת בַּחֲבִינַת שָׁדִי, מְלִשׁוֹן 'בְּרֻכּוֹת שָׁדִים', שֶׁהֵם בַּחֲבִינַת דָּדִים וְחֻלֵּב לְהַגְדִּיל הַמִּדּוֹת אֲהַבָּה וְיִרְאָה כּו' שֶׁהֵן הֵם בַּחֲבִינַת הָאֲבוֹת, אַחַר שֶׁה' אֶחָד בְּהַתְּגַלּוּת לְבוֹ בַּבַּחֲבִינַת לִידָה וְהַתְּגַלּוּת לְשִׁמְחָה נִפְשָׁם בַּתּוֹסֶפֶת אוֹרָה וְשִׁמְחָה לְהַתְעַנּוּג עַל ה' בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לְכַב מֵרַב כּל:

רמזי המכות

מי השלוח

רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצה זיע"א

שבע המכות שבפרשה הם כנגד הפסוק 'ש' הנה שנה ה' ושבע תועבות נפשו | טעמים נאים לכל מכה על איוה עון באה

ענין השבע מכות שֶׁבִּסְדֵּר הַזֶּה, הֵם נִגְדֵי פְסוּק 'ש' הַנֵּה שָׁנָא ה' וְשִׁבְעַת תּוֹעֲבוֹת נִפְשׁוֹ' (משלי ו טו), רַק שְׁלֵמָה חָשַׁב לְסִדֵּר הַעֲוֹנוֹת, לְפִיכֵךְ סִדֵּר תְּחִלָּה עֲזוֹן קָל וְאַחַר כֵּךְ הַחֲמוּר,

וְלִהְיִין עֲנִין זֶה בְּעַבְדוּת ה'. הִנֵּה כְּתִיב 'אֵת קָרְבְּנִי לְחִמִּי לְאִשִּׁי' (במדבר כח ב), שֶׁהַקָּרְבָּן נִעֲשֶׂה לוֹ יְחִרָף בַּחֲבִינַת לְחֵם וּמוֹזוֹן כְּכִיכּוֹל שֶׁעוֹלָה רִיחַ נִיחַח לֵה'.

וענין הקרבן לְהַקְרִיב גַּם נִפְשׁ הַבְּהֵמָה שֶׁבְּאֲדָם בְּשִׁעַת הַבָּאָת קָרְבָנוּ מִן הַבְּהֵמָה כְּבוֹנָה וּבִרְעוּתָא דְלִבָּא לְמִסַּר נִפְשׁוֹ לֵה' לְהַעֲבִיר רִיחַ הַשְּׂמֵאָה מִן הָאָרֶץ, וְכֵל מַחְשָׁבוֹת וְהַרְוֵהוּרִין בִּישִׁין יְבִטְלוּן וְהִי לְשִׁרְפַת אֵשׁ כְּלִיל עַל מִזְבֵּחַ ה'. וְעִכְשָׁו שְׂאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָם בְּטִלוּ הַקָּרְבָּנוֹת וְאִין אָנוּ יְכוּלִים לְבַטֵּל וְלַהַעֲבִיר מְשַׁלֵּת הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמָה מִכָּל וְכָל, לָכֵן תִּקְנֵנוּ לָנוּ תַּפְלוּת כְּנִגְדֵי תְּמִידִין.

ועל דרך זה הוּא עֲנִין כָּל רַמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה, רַמ"ח הַמְשָׁכוֹת גְּלוּי אֻלָּקוֹתוֹ יְחִרָף לְהִיֹּת שׁוֹרֵה בַּתְּחַתּוּנִים, וְהוּא נִחְשָׁב לוֹ יְחִרָף עַל דָּרָךְ מְשַׁל כְּמוֹ אֲכִילָה, שֶׁעַל יְדֵי מֵאֲכַל הָאָדָם תְּחַזּוֹק נִפְשׁוֹ בְּגוֹפוֹ לְהִיֹּת מְשַׁכָּן לְנִפְשׁ בְּתוֹךְ הַגּוֹף, וְכֵן עַל יְדֵי מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים נִעֲשֶׂה כֶּסֶף וּמְכוּן לְשִׁבְתוֹ לְהִיֹּת לוֹ דִּינָה בַּתְּחַתּוּנִים כְּשִׁימּוּשׁ וְיִתְגַּלֶּה בָּהֶם בַּחֲבִינַת ה' אַחַד.

וגם יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה מְקַבְּלִים הָאָרָה מִבַּחֲבִינַת אֲכִילָה זֹו לְשַׁלַּח חִיּוֹת לְלֵב וְלִמַּח כְּדִי לְאַהֲבָה אֵת ה' וְלַעֲבֹדוֹ כְּכָל לֵב וְנַפְשׁ, וְאַחַר כֵּךְ יַעֲלוּ וְיָבִאוּ מִזֶּה לְקַבֵּל הָאָרֶת וְהַשְּׁפַעַת בַּחֲבִינַת הַדָּם הוּא הַנִּפְשׁ כְּמוֹ הַמּוֹזוֹן שֶׁנִּהְפָּךְ בְּקָרְבּוֹ וְנִעֲשֶׂה דָמוֹ וְזֶהוּ חִיּוֹת וְקִיּוּמוֹ.

כך עַל יְדֵי הַמְשָׁכַת אוֹר ה' עַל נִפְשׁוֹ בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת בְּסוּר מִרַע וְעֲשֵׂה טוֹב נִעֲשֶׂה כֶּסֶף וּמְכוּן לְשִׁבְתוֹ עַד שְׂאוֹר ה' אַחַד שׁוֹרֵה וּמִתְגַּלֶּה בּוֹ בְּתוֹךְ נְקוּדַת לְבָבוֹ וְנִגְעָה עַד הַנִּפְשׁ מִמַּשׁ לְהִיֹּת כְּמוֹ עֲצָמִיּוֹת אַחַד מִמַּשׁ, וּמִמִּילָא יִרְגֵז עַל הַרֵע שֶׁבְּקָרְבוֹ כְּמוֹ רִגְזֵי הָאָדָם עַל הַפּוּךְ בְּדָבָר שְׂנוּגֵעַ לְעֲצָמוֹתוֹ וּמֵהוּתוֹ שֶׁבָּא מִרְתִּיחַת הַדָּמִים, כִּי הַדָּם הוּא הַנִּפְשׁ. וְזֶהוּ בַּחֲבִינַת יִצְחָק וּבַחֲבִינַת יִבְחִי אֻלָּקִים רִיחַ נִשְׁבְּרָה וְגו' (תהלים נא ט), דְּהִינּוּ רִיחַ הַסְטֵרָא אַחֲרָא כּו'.

לישראל, אף השם יתברך בחמלתו שמרם ולא פעלו כלום אף במהירותם. ונגד זה היו מפת כנים, פי בכריאה קטנה נמצא גם פן מהירות התנועה אף מה יפעל עם כל מהירותו הלא קטן הוא.

מכת ערב כנגד 'לב חרש מחשבות און'

ונגד 'לב חרש מחשבות און' ה'ה מפת ערב, לפי שהיו מחשבים עצות להרע לישראל, על פן ה'ה מפת ערב – ערוביב של חיות רעות – נגד ערוביב של מחשבות רעות שה'ה במחשבתם, ולזה נאמר במפת ערב 'הפליתי כו' לבלתי היות שם ערב' (ח יח), הינו שהשם יתברך יברר אשר לא נמצא בישראל שום ערוביב במחשבתם.

מכת דבר כנגד 'ידיים שפכות דם נקי' | מכת שחין כנגד 'לשון שקר'

ונגד 'ידיים שפכות דם נקי' ה'ה מפת דבר. ונגד 'לשון שקר' היא מפת שחין, לאשר העיוו פניהם בדברי שקר לכן נחבישו, כמו שנאמר 'ולא יכלו החרטמים לעמד לפני משה' (ט יא).

מכת ברך כנגד 'עינים רמות'

ונגד 'עינים רמות' הינו שהיו מתגאים בעצמם שיש להם השפעות כל טוב, הראה להם מפת ברך. פי עקר ההשפעה בעולם ה'ה הוא גשם, ראו איך הגשם שבא מצדכם הוא ברך, ולזה ה'ה מפה זו על ידי משה רבנו עליו השלום כמו שנאמר 'נטה את ירך' (ט כב), פי משה רבנו עליו השלום ה'ה מברך במדה הזאת כמו שנאמר 'והאיש משה ענו כו' (במדבר יב ג):

וכאן כשנענשו מצרים על כל העונות הללו שהיו משקעים בלבם נענשו תחלה על החמור.

מכת דם כנגד 'משלה מהנים בין אחים'

מכת דם הוא נגד 'משלח מדנים בין אחים'. פי עקר ההרחקה מהשם יתברך הוא מדת הפעס, פי אף שהתאווה גם פן מרחקת מהשם יתברך, אף עוד יוכל להמצא בה טוב, אבל מדת פעס הוא ביותר מרחק מהשם יתברך.

מכת צפרדע כנגד 'פיח כזבים עד שקר'

ונגד 'פיח כזבים עד שקר' ה'ה מפת צפרדע. פי המצרים היו מפחים כזבים על ישראל מלשון פיח הוא שכל דבר קטן היו מפחים ומגדילים אותו, פי בישראל הדין הוא אף כשאחד רואה בחברו שחטא ואין עדים בדבר רק הוא לבדו ראה, אסור לו להגיד.

כי האי מעשה דטוביה חטא (פסחים קיג:), והוא מפני כשאין עדים בדבר אז ראיה פי השם יתברך לא רצה בפרסום החטא ורצה להסתיר אותו בעולם הזה ולפיכך אסור לפרסמו, אבל הם היו מפרסמים מאד, לכן בא עליהם מפת צפרדעים שהם גם פן מקרקרים והומים ולא היו המצרים יכולין להשיע את קולם.

מכת כנים כנגד 'רגלים ממהרות לרוץ לרעה'

ונגד 'רגלים ממהרות לרוץ לרעה' ה'ה מפת כנים. פי אצל ישראל נאמר 'צדק ילין בה' (ישעיה א כא), הינו שהיו מלינים את הדין, אף בדבר שהיו יודעים שהדין עמהם אף על פן כן לא היו ממהרים, מפני שהיו רוצים לצדד ולמצא עוד זכות. והמצרים היו להפך, שהיו ממהרים לצער

פרשת וארא

רבי אהרן מקוידניוב זיע"א

'לא נכרתי להם במדת אמתות שלי' – 'אמתות' הוא שלמות ותכלית ה'אמת' | האבות הגיעו ל'אמת' ומשה רבנו הגיע לתכלית האמת

ושמי ה' לא נודעתי להם, ופרש רש"י לא

ושמי ה' לא נודעתי להם (לא נכרתי להם במדת אמתות שלי, רש"י) (ו א)

זכר צדיק

בת עין

רבי אברהם דב מאברוקט זיע"א

על ידי הכנעה נותן חיות באותיות שמדבר

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכר את בריתי

וגו'. ונוכל לרמוז בזה עבודת ה' יתברך. ונקדים לפרש הפסוק (ישעיה נח יג) 'וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר', ולפי פשוטו הנה ליה למימר 'וידבר דבר'.

ונראה לתרץ על דרך זה, דהנה עקר העבודת שיהיה לו קדם התפלה בחינת הכנעה, ואחר כך יתפלל, ומחמת ההכנעה שיש לו קדם התפלה יכול לדבר דבורים בקדושה ובטהרה ובהתלהבות, ונתן בהאותיות שמדבר חיות רוחניות ממש, כמו שהיה חיות בהאותיות בעת בריאת העולם, על ידי כ"ב אותן שנבראו בהם כל העולמות, וכשמדבר דבורים בקדושה וטהרה אזי ממשיך שפע וברכה על ידי דבורים שלו.

כשמדבר דבורי התפלה בהכנעה תפלתו מקבלת

וזה דאימא בזהר הקדוש (ע"י ח"א טו:) אינון ברכאן ואינון מילין דבר נש, הינו על ידי המילין דבר נש נמשכו ברכאן עלא ותמא, כי כשמדבר בהכנעה אזי התפלה מקבלת פנופר לעיל. וזהו 'וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה' (בראשית ב ז), הינו כשיש לאדם הכנעה באמת ונחשב בעיניו כעפר, אז ויהי האדם לנפש חיה' (שם), ותרגם אונקלוס 'לרוח ממללא', הינו אז יוכל לדבר דבורים שייפעלו על ידם ברכה ושפע רב.

כשיש חיות באותיות תפלתו נשמעת, וזה רק על ידי הקרמת הכנעה

וזהו מחסד ה' יתברך שיהיה לאדם הכנעה קדם התפלה, בכדי שיוכל לדבר דבורים אחר כך בקדושה וטהרה, להמשיך חיות רוחניות בהאותיות, בכדי שיהא תפלתו נשמעת. אבל כשאין לאדם הכנעה קדם התפלה, אזי אינו

נכרתי להם כמדת אמותות שלי. כי יש אמת' ויש אמתות, והוא כמו 'אדום' ו'אדמדום'. ש'אדמדום' הוא שלמות האדם עד תכליתו. כך 'אמתות' הוא שלמות ותכלית ה'אמת'.

וזה אם כי האבות הגיעו למדרגת האמת, אף לשלמות ותכלית האמת הגיע משה רבנו עליו השלום, מחמת שמשה רבנו עליו השלום הוא בעל דמטרונותא ואין אשה מגלת מסתורה אלא לבעלה.

שתי באורים לרע' | לעתיד לבוא יהיה הרע רק למטה

אחר כך דבר הרבה על פי קבלה על הפסוק 'הנה ה' רכב על עב קל' (ישעיה יט א) אף אין אני זוכר. רק זאת אני זוכר, כי באמצע המאמר אמר, כי 'רע' יש לו שני פרושים, עס איז שלעכט – און עס איז אונטין, כמו מלעיל ומלרע וזה 'רע', או זה מלמטה, כמו מלעיל ומלרע, ועתה הוא שלעכט, ולעתיד לבא יהיה הרע רק למטה יפל בתחתית, ואדרבא יהיה כסא לקדושה. ואמר על פי משל בשם המגיד הקדוש ממעוררטיש נ"ע: כמו מטאטא שמכבדין בו הבית, אשר באמת לא רע הוא, כי צריכין אותו, רק שהוא ענגן פחות ושפל.

באור 'הלך רבי עקיבא ומצא לרבי יהושע מצר'

כן דבר אז הרבה אודות מצרים דקדושה, ואמר שמה שאומרים בראש השנה (פ"ב מ"ט) 'הלך רבי עקיבא ומצא לרבי יהושע מצר', הינו שהיה בבחינת מצר דקדושה, ועל ידי שרבי עקיבא חזקו באמונת חכמים הוציאו מן המיצר, עד כאן לשונו הקדוש:

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכר את בריתי (ו ה)

שמעתי את נאקת בני ישראל אשר וגו' ראשי תבות נבי"א, הינו ששמעתי הדבורים שהם בכחינת נביא, ולכך פעלו בהדבורים שאזכר את בריתי. יהי רצון שנוזף לנה. אמן, כן יהי רצון:

מחטף הלמן

רבי יעקב אביחצירא זי"ע"א

השכינה גלתה עם ישראל במצרים

יש לך דקדק למה שנה פאן בלשון הנה את נאקת, ולא כתב 'את צעקת' כמו שכתב בשנגלה עליו בסנה שאמר (לעיל ג ט) 'ועתה הנה צעקת בני ישראל'.

ואפשר לרמוז, דבכל גלות שישראל גולים השכינה גולה עמהם, כמו שנאמר (תהלים צא טו) 'עמו אנכי בצרה', דהינו, השכינה הנקראת 'אנכי', 'עמו בצרה'. ובגלות הנה דמצרים אמר הקדוש ברוך הוא ליעקב (בראשית מו ד) 'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה', דהינו שהשכינה הנקראת 'אנכי' תרד בגלות ותעלה.

ואפשר דלזה פנו רבותינו זכרונם לברכה שאמרנו (שהש"ר א טו) אשה אחת ילדה במצרים ששים רבוא, דידוע דכל נשמות בני ישראל הם מהשכינה, וכשהיתה בגלות מצרים שם הוציאה ששים רבוא נשמות שלהם.

ישראל נצטערו על צער השכינה ודבר זה עורר רחמים

והנה ישראל ידעו שהשכינה עמהם בצער גדול, והיו דואגים על צערה יותר מצערם, והיו אומרים מי יתן והיה שלא תהיה השכינה עמהם בצער, והם יתוסף להם צער על צער ולא אכפת להם וכו'.

ומטעם זה נתמלא הקדוש ברוך הוא עליהם רחמים, מאחר שראה שמניחים צערם ומבקשים וצועקים על צער השכינה, אמר

יכול להמשיך חיות רוחניות בהאומיות מהתפלה, ואינה מקבלת.

הרמז בפסוק 'אותינו לא ראינו'

וזה הרמז בפסוק (תהלים עד ט) 'אותינו לא ראינו אין עוד נביא ולא אתנו ידע עד מה', הינו מה שלא היה חיות בהאומיות, מחמת 'אין עוד נביא', כי אלו היה חיות באומיות היו הדבורים בכחינת נבואה, וכל זה הוא מחמת 'לא אתנו ידע עד מה', הינו שאין לנו הכנעה קדם שאנו מדברים.

ענין חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קדם התפלה

וזה דאיתא בגמרא (ברכות ל:), חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קדם התפלה, כדי שיכוננו את לבם לאביהם שבשמים. הינו שהיו שוהים בכדי שיכניעו את לבם, ולהמשיך על ידי ההכנעה חיות רוחניות בהאומיות כמו שהם במקורם, וזהו לאביהם שבשמים, שהאומיות נקראים אב.

בשבת קל להמשיך חיות לדבור וכימי החל על ידי הכנעה

והנה בשבת קדש השער בעצמו פתוח, שכל מי ששומר שבת כהלכתו הוא בכחינת תשובה והכנעה, ויכול לדבר דבורים בקדשה וטהרה, להמשיך בהם חיות רוחני, כמאמר הפתוח (יחזקאל מו א) 'היה סגור ששת ימי המצוה וביום השבת פתח', הינו שבהל סגור הבחינה הזאת, ובשבת יכול לבא לזה הבחינה. וזהו 'וכבדתו מעשות דרכיך', הינו כשתשמר שבת כהלכתו מלעשות דרכיך וחספך, אזי 'דבר דבר', תוכל לדבר דבורים בקדשה וטהרה להמשיך בהם בחינת נבואה.

צעקת בני ישראל היתה בכחינת נבואה

אך בימי החל, העקר תלוי כשיש לאדם הכנעה קדם התפלה, אז הוא נותן חיות בהאומיות, ודבורו הם בכחינת נבואה, ונמתקו הדינים, וממשיכין שפע וברכה. וזהו ונס אני

**הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני
פרעה ואני ערל שפתים** (ו יב)

שמועת יצחק

רבי יצחק מוורקא זיע"א

אלו ישמעני פרעה ולא בני ישראל לא יהא
לי פתחון פה להמליץ עליהם

**הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני
פרעה ואני ערל שפתים.** הינו מאחר ובני
ישׂראל לא שמעו אלי, איך אוכל אשׁר ישמעני
פרעה, והרי אם ישמע יתעורר מזה חס ושלום
קטרוג על ישׂראל, ואז אני אהיה ערל שפתים,
פרוש אטום שפתים, כלומר שלא יהיה לי
יותר פתחון פה להמליץ טוב על ישׂראל:

**וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא
שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים,
וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני
ישׂראל וגו' (ויצום אל בני ישראל - צנה עליהם
להנהיגם בנחת ולסבל אותם, רש"י) (ו יב-יג)**

באר שמואל

רבי שמואל מאוינסקוויץ זיע"א

הרייב בדברי רש"י

כבר עמדו המפרשים מה תשובה השיבו
השם יתברך על טענתו הן בני ישׂראל
לא שמעו אלי וגו'. ורש"י כתב, ויצום אל
בני ישׂראל - צנה עליהם להנהיגם בנחת
ולסבל אותם, ועדין אינו מישב בזה טענת
משה רבנו עליו השלום, ומה תשובה היא זו.

השפעה על ידי קרוב ואהבה משפיעה יותר
מדרשות ומליצות

ונראה לכאר, דהנה מצינו שני אמצעים שעל
ידי זה דברי המנהיג ומורה דרף
נשמעים ומתקבלים על לב קהל עדתו, א',

הקדוש ברוך הוא ראויים אלה לעשות עמהם
לפנים משורת הדין.

וזוהו כוננת הכתובים ויאנחו בני ישׂראל מן
העבדה, 'העבדה' היא השכינה הנקראת
'עבודת ה'', ודהינו אנחה שוברת גופם מצד
צער השכינה שהיא עמהם בצער, שהיו מתאנחים
ודואגים ואומרים מי יתן והיה שיכפל צערנו
ולא תהיה שכינת עזנו בצער, ובזה יתעל
שועתם אל האלהים מן העבדה, דהינו שעקר
עלית שועתם היא מן העבדה שהיא השכינה.

הקב"ה קנא על צער שכינתו כקנאת בני ישראל

וכשראה הקדוש ברוך הוא שמניחים צערם
ונתקנאו קנאה גדולה על צער
השכינה, אז אמר הקדוש ברוך הוא היכי דמי
בני ישׂראל הניחו צערם ונתקנאו על שכינתי
ואני לא אתקנא לה, בהכרח קנאתם נתנה
בלבי גם אני קנאה להתקנא לכבוד שכינתי
להוציא שושנתי מבין החוחים.

וזוהו שאמר וישמע אלהים את נאקתם, אותיות
'קנאתם'. ומיד נתעורר גם הוא יתברך
ויזכר אלהים את בריתו היא השכינה שהיתה
עם אברהם ועם יצחק ועם יעקב, ואז צרף
הקדוש ברוך הוא צער השכינה עם צער ישׂראל
ונתמלא רחמים.

וזוהו שאמר וירא אלהים את בני ישראל, 'את'
היא השכינה כידוע, דהינו שראה הוא
יתברך צער השכינה עם צער בני ישׂראל, וידע
אלהים נתמלא עליהם רחמים לפדותם.

וזוהו כוננת הפסוק וגם אני שמעתי את נאקת
בני ישראל, 'נאקת' אותיות 'קנאת', דהינו
ראיתי קנאת בני ישׂראל שנתקנאו ונצטערו על
צער השכינה, שאף על פי שמצרים מעבידים
אותם הניחו צערם ולא חשו על עצמם,
ומבקשים פי אם על צער השכינה, וכיון
שראיתי כן, גם אני ואזכור את בריתי היא
שכינתי, דכן הוא האמת, וכשאזכור את שכינתי
ממילא זו היא זכירתם, דזה תלוי בזה:

הפעל, עוזר לו השם יתברך לפנים משורת הדין, כי מדה טובה מרבה, וגלוי לפניו שעקר רצון בני ישראל לעבודתו יתברך, ושאין נחת רוח לבני ישראל לנטות מרצונו, טוב לחזק לבכם ולהטות לבם אליו יתברך (תרא"ב):

ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה (ח ט)

זכרון דברים

רבי אהרן מביאלא זיע"א

כאשר צדיק מבטיח ישועה מתפלל לאחר מכן שתקום הכטחה

שמעתי מהחסיד רבי אביגדור בוימגולד עליו השלום בשם אביו החסיד המפרסם רבי פרץ בוימגולד עליו השלום, שהוא שמע מהרב הקדוש אדמו"ר זצ"ל מביאלע:

הצדיק הדור אם הוא מבטיח ישועה לאיזה איש הצריך ישועה, צריך הצדיק אחר כך להתפלל להשם יתברך שיקים מה שהוא מבטיח, כמו שהיה אצל משה רבנו ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה שהוא היה מבטיח לפרעה 'פ'דברך וגו' (פסוק ו):

ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האת הזה (ח ט)

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

קשר בני ישראל עם הבורא על ידי האתות

אפשר לרמוז דהנה ישראל קשרם הקדוש ברוך הוא עמו בעבודות האהבה כדי שיהיו תמיד דבקים עמו, כמו שנאמר (ברבים ד ד) 'אתם הדבקים בה' אלהיכם' וכו'. בימי החל קשרם עמו באות תפלין, ועל ידי התפלין נופלת ראתם על הסטרא אתרא, כמו

אם דבש וחלב תחת לשונו, נאך דורש במליצה יפה ובמשל חדות מני קדם.

והב', על ידי שמקרב את הבריות ואוהב אותם באמת ובתמים, וכמים פנים אל פנים כן לב האדם, ובשביל אהבתו וחבתו אחרי דבריו לא ישנו. והנסיון העיד שזה פועל עוד יותר מדרך הראשון, כי אם אין המנהיג מקבל על הבריות גם דבריו הנאים והנעימים לא יפעלו הרבה.

ישוב ובאור דברי רש"י על פי הנ"ל

והנה משה רבנו בא בקובלנא כי לא יצלח למלאכה זאת כי הוא ערל שפתים, ובני ישראל לא ישמעו אליו, ואם הם לא יקבלו דבריו ויפנו אליו ערף אף ישמע אליו פרעה אחרי ראו כי אין בני ישראל שומעים לקולו.

ועל זה יפה השיבו השם יתברך ויצום להנהיגם בנחת באהבה וחבה ועל ידי כן יקבלו דבריו ביתר שאת מאשר אם הנה דרשן נאך ודובר צחות:

ואני אקשה את לב פרעה והרכיתי את אתי ואת מופתי בארץ מצרים (מאחר שהרשיע והתרים כנגדי וגלוי לפני שאין נחת רוח באמות עובדי אילים לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אוותתי ותכירו את גבורותי, רש"י) (ד א)

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

ישראל החפצים לעשות רצונו יתברך בלב שלם מסייע להם לפנים משורת הדין מקל וחמר מפרעה

ברש"י ז"ל שגלוי לפניו שאין נחת רוח באמות לשוב כו' טוב לי שיתקשה לבו כו'. אם כן יש להוכיח, מכל שפן מי שרוצה בלב שלם לעבודו יתברך, ושלא לסור מעבודתו יתברך, אף כי אינו מוציא מלח אל

שֶׁלֹש פְּעָמִים 'פְּדוּת', וְשִׁמְתֵי פְדַת בֵּין עַמּוֹ וּבֵין עַמּוֹ, 'פְּדוּת שְׁלַח לְעַמּוֹ' (תהלים קיא ט), וְהִרְבָּה עַמּוֹ פְּדוּת' (שם קל ז).

וְהַעֲגִינוּ, דְהַנָּה יֵשׁ שְׁלֵשָׁה מִיָּנֵי גְלוּת, א' מֵה שְׁהִישְׁרָאֵל בְּגָלוּת בְּיַד הַנְּכָרִי, וְזֶה הוּא גְלוּת הַקָּל שֶׁבְכָלֶם, וְלִכֵּן אָמַר וְשִׁמְתֵי פְדַת' רָפָה, ב' הוּא מֵה שְׁהִישְׁרָאֵל אַחַד הוּא בְּגָלוּת בְּיַד חֲבֵרוֹ, זֶה הוּא קֶשֶׁה יוֹתֵר, וְלִכֵּן אָמַר 'פְּדוּת שְׁלַח לְעַמּוֹ', וְרָצָה לוֹמַר גָּאֻמַר פְּדוּת בְּדָגֶשׁ.

ג' הוּא מֵה שֶׁכָּל אַחַד הוּא בְּגָלוּת בְּיַד עַצְמוֹ, וְהוּא עַל פִּי מֵאֲמַר רַ"ל (ב"ר ל"ד ז) צַדִּיקִים מְסוּרִים לָבֶם בְּיָדָם וּרְשָׁעִים הֵם מְסוּרִים בְּיַד לָבֶם, וְאִין בְּכֹחֶם לְהַטּוֹת יִצְרָם לְטוֹב לְהַכְנִיעַ אֶת יִצְרָם הָרַע, וְזֶה הוּא הַגְּלוּת אֲשֶׁר הָאָדָם הוּא בְּיַד עַצְמוֹ, וְהוּא גְלוּת הַקֶּשֶׁה שֶׁבְכָלֶן.

וְלִכֵּן גָּאֻמַר וְהִרְבָּה עַמּוֹ פְּדוּת', רָצָה לוֹמַר הַגְּלוּת שֶׁהוּא 'עַמּוֹ', רָצָה לוֹמַר עַם עַצְמוֹ, הוּא קֶשֶׁה מְאֹד, וְהַפְּדוּת מִזֶּה הַגְּלוּת הוּא דְבַר קֶשֶׁה יוֹתֵר, לִכֵּן גָּאֻמַר 'וְהִרְבָּה' דַּיִיקָא, לְפִי שֶׁהוּא קֶשֶׁה שֶׁבְכָלֶן:

וַיִּשְׁלַח פְּרַעְיָה וְהַנָּה לֹא מֵת מִמִּקְנֵה יִשְׂרָאֵל עַד אַחַד וַיִּכְבַּד לִבּוֹ פְּרַעְיָה וְלֹא שְׁלַח אֶת הָעָם (ט ז)

יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב

רַבֵּי יַעֲקֹב יְהוּדָה מְנַדְרִין זֵיע"א

הַיִּצְר מֵרָאָה שֶׁהַטָּמָא טְהוֹר וְהַאֲסוּר מֵתֵר, וְכַאֲשֶׁר יוֹדֵעַ הָאָדָם שִׁישׁ צַד אֲסוּר בְּדַבְּרֵי לֹא יִשְׁמַע לִיצְר בְּשׁוּם אִפֵּן בְּלֹא שׁוּם טַעֲנָה

לְהַבִּין לָמָּה מְסַפֶּרֶת לָנוּ הַתּוֹרָה שְׁלִיחוֹת שֶׁל פְּרַעְיָה, וְלִכְאוּרָה מֵיִתֵּר דִּיקָא פְּתִיב מִקֶּדָם 'וּמִמִּקְנֵה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מֵת אַחַד'. אוֹלַם פֶּאֵן מְלַמֶּדֶת לָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה הַאִיף לְהַשְׁפִּיל בְּעִבּוּרֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַאִיף לְנַצַּח אֶת הַיִּצְר.

שֶׁנֶּאֱמַר (שם כח י) 'וַרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וַיִּרְאוּ מִמֶּךָ'. וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיטָה, הַיּוֹם בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (להלן לא ג) 'כִּי אוֹת הוּא'.

וְאוֹת בְּרִית מִלֵּה מִצְטַרְפַּת בֵּין בַּחַל בֵּין בְּשִׁבְתָּה, כְּדִי לְקַיֵּם 'עַל פִּי (שְׁנַיִם) [שְׁנַיִן] עֲדִים יָקוּם דְבַר' (דברים יט טו), וְדִבְרֵי הַבְּרִית הַיְהוּדָה הַמְּלֻכּוֹת שְׁכִינַת עֲזַנּוּ, דְעַקֵּר קִיּוּמָה וְהַעֲמַדְתָּה הִיא שְׁמִירַת שְׁלֵשׁ אוֹתוֹת אֵלֶּה, אוֹת מִלֵּה וְאוֹת תְּפִלִּין וְאוֹת שְׁבִיטָה, וְעַל יְדֵי קִיּוּם שְׁלֵשׁ מִצְוֹת אֵלֶּה נִכְנָעִים כָּל הַקְּלָפוֹת וְכָל הַגּוֹיִם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עַל יְדֵי הַאֲתוֹת נִפְדִים יִשְׂרָאֵל מִיַּד הַסְּטָרָא אַחֲרָא

וְזֶה שֶׁאֲמַר וְשִׁמְתֵי פְדַת, 'שְׁמֵתֵי' רֵאשֵׁי תְבוֹת שְׁבִיטָה מִלֵּה תְּפִלִּין וְחֵד, וּבִקְאָה הַמִּילָה בְּאֲמָצַע, שְׁבִיטָה מִכָּאֵן וְתְּפִלִּין מִכָּאֵן וּמִילָה בְּאֲמָצַע, לְהוֹדִיעַ דֵּהִיא מִצְטַרְפַּת עִם הַשְּׁבִיטָה וְעִם הַתְּפִלִּין. עוֹד, מֵלֵת פְּדַת יֵשׁ לְרַמּוֹ בֵּה הַתְּפִלִּין כְּשֶׁנֶּחְלִיף הַדְּלָ"ת בְּקוּ"ף בְּא"ב דְּאֶתְבַ"שׁ וְיִהְיֶה תַק"פ, הוּא מְסַפֵּר 'תְּפִלִּין'.

וְהַנָּה מֵלֵת הַרְאֵשׁ בְּמֵלוֹי ה"ה רִי"ש אֶל"ף שִׁי", הַמֵּלוֹי גִימְטְרִיא פְדַת' עִם הַכוֹלָל, לְרַמּוֹ עַל תְּפִלִּין שֶׁבְרֵאשׁ שֶׁהִיא הַמְּכַנְעַת הַסְּטָרָא אַחֲרָא. וְהַנָּה פְּדַת' בְּמֵלוֹי פ"א דְלָ"ת תִּי"ו, סוֹפֵי תְבוֹת הַמֵּלוֹי 'אוֹת', וְ'אוֹת' זֶה רֹמֵז לְשִׁבְתָּה, מִשׁוּם דְּמִחְר' בְּמֵלוֹי מ"ם חִי"ת רִי"ש, הַמֵּלוֹי גִימְטְרִיא שְׁבַע מְאוֹת וְשִׁשִּׁים, הוּא מְסַפֵּר 'בַּיּוֹם שְׁבִיטָה', לְרַמּוֹ דַּיּוֹם הַשְּׁבִיטָה הוּא תְּמוּרַת הַתְּפִלִּין, דְּעַל יְדֵי הַאֲתוֹת הָאֵלֶּה נִפְדִים יִשְׂרָאֵל מִיַּד הַסְּטָרָא אַחֲרָא:

מִחְר"שׁ מִבְּעִלְזָא

רַבֵּי שְׁלוֹם מִבְּעִלְזָא זֵיע"א

שְׁלֵשָׁה מִיָּנֵי גְלוּת הַקָּשִׁים זו מִזוֹ | הַגְּלוּת הַקֶּשֶׁה בְּיוֹתֵר הִיא גְלוּת הָאָדָם אֲצֵל עַצְמוֹ

וְשִׁמְתֵי פְדַת בֵּין עַמֵּי וּבֵין עַמּוֹ עִמָּךְ לְמַחַר יִהְיֶה הַאֲת הַזֶּה. בְּפִרוּשׁ הַמְּסוּרָה אֲשֶׁר מוֹנֵה

וַיֵּשׁ להוסיף, שהתהפלות דרומים ודין במכה ברד – מפרשת בפשטות הכתובים: מכת ברד מיחדת משאר כל המכות בשני הקצוות – מחד גיסא הרי ממכה זו התחל תקף הדין, מכות חמורות ביותר, וכמפרש בדברי ההתראָה בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך גו' בעבור הראותך גו', ולאידך, היתה הקלה במכה זו שלא מצינו באף אחת משאר המכות – שנתנה אפשׁריות להנצל מן המכה, על ידי הניסה אל הבתים, וכמפרש הירא את דבר ה' גו' הניס גו' אל הבתים'.

וַיֵּשׁ לומר, שהענין של חבור שני הפכים מדגש גם בכללות תכן פרוש רש"י זה – 'כעת הזאת למחר, שרט לו שריטה כו', שבזה ההדגשה איך שהקדוש ברוך הוא פון את הרגע ממש של התחלת המכה: המכות באו ממש הויה, כמפרש כמה פעמים בהמכות שעל ידם ידע פרעה (והמצרים) ש'אני הויה', וכמפרש במכת ברד גופא, ויהיה נתן קלת וברד גו' – והרי שם הויה מורה שהוא למעלה מן הזמן שהוא היה הויה ויהיה ברגע אחר' (תניא שער היחוד והאמונה פ"ז (פב, א), ע"פ רע"מ פינחס (רנז, סע"ב)), וביחד עם זה באה מכה זו בתכלית הדייק של זמן מגבל, באותו הרגע ממש, חבור של למעלה מזמן וזמן (חלק לא עמ' 44):

רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד (ט כו)

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

בארץ גשן דרו גם ישראל וגם מצריים וירד הכבר רק על בתי המצריים | באור דיוק לשון הכתוב על דרך זה

בפסוק 'שלח אותה ומפתים בתוככי מצרים כו'' (תהלים קלה ט), יש לדקדק לשון

שדרך היצר להראות על טמא טהור ומראָה לו פנים וכל אפן צד התר שבְעוֹלָם, אָמְנָם האדם שידע שבדבר הזה יש צד אסור אף שאין בידו שום צד טענה ואפן לנצח בזה ולהתוכח עם יצרו, עם כל זה יעמד עצמו בעקשנות לכד ויאמר על כל האפנים לא אחפץ בדבר הזה.

וזה אנו למדין אותו מפרעה הרשע, דהנה במכה זו לא היה לו עוד שום צד ואפן לדחות עוד, כי ראָה בעיניו ובחוש את המראָה הגדול הזה, כי שלח בכל גבול מצרים והתנדע לו בברור שלא מת ממקנה ישראל עד אחר, עם כל זה ויכבד לב פרעה בלי שום טענה ומענה, פן את זה לעמת זה בעבודת השם ותברך כנגד יצר הרע רחמנא לצלן:

הנני ממטיר כעת מחר ברד כבד מאד (כעת הזאת למחר, שרט לו שריטה ככתל למחר כשתגיע חמה לכאן ירד הכבר, רש"י) (ט יח)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

באור דברי רש"י על פי הסוד

המשכיל לדוד באר פרוש רש"י זה על דרך הסוד, ותמצית דבריו: רש"י מביא לקמן (ט, כד) שהיה הברד גס בתוף גס האש והברד מערבין וכו' ולעשות רצון קונם עשו שלום ביניהם, שערוב זה דאש ומים מורה על ההתפלות דמדת הרחמים ומדת הדין, שהמים (חסד) באים מצד שם הויה, מדת רחמים, והאש (גבורה) מבית דין – מדת הדין, והיותם מערבים יחד מורה על חוד קודשא בריך הוא (תוהו) ושכינתיה (דין) על ידי השלום. וזהו הרמז גם פן בזה ש'שרט לו שריטה ככתל וכו' כשתגיע חמה לכאן ירד הכבר', כי השריטה ככתל, וכן הגעת השמש ככתל, מורים על חוד קודשא בריך הוא ושכינתיה (כמו שבאר שם על פי הזכר).

וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אליהם חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים (ט כז)

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

כאשר כופין יהודי לעשות רצון השם יתברך מתגלה שזהו רצונו האמתי ורק היצר מפריעו אך פרעה בתוכו לא היה טוב ולא הועילה לו כפיה

במכת בַּרְד כְּתִיב ה' הַצַּדִּיק וְאֲנִי וְעַמִּי הַרְשָׁעִים,

אֵימָתָא (רמב"ם תשובה פ"ב ה"ב) שֶׁהַתְּשׁוּבָה הַנִּכְוֵנָה הִיא שְׂעִיד עֲלֵיו יוֹדֵעַ תְּעֻלּוּמוֹת שְׁלֹא יֵשׁוּב לְזֶה הַחֲטָא לְעוֹלָם, כָּאֵן הוּא לְהַפְּךְ שְׁהַיּוֹדֵעַ תְּעֻלּוּמוֹת אָמַר שֶׁהֵם לֹא יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה.

אֵימָתָא בְּקוֹל שְׂמִתָּה שֶׁפָּרַעַה אָמַר וְרַב מְהִית קָלַת וְגו' (פסוק כח), הִינּוּ שְׂיֵשׁ לוֹ יִרְאָה,

וְעַל דִּרְךָ מַה שְׂאֵימָתָא (ברכות נט.) לֹא נִכְרָאוּ רַעְמִים אֲלֵא לְפָשׁוּט עַקְמוּמִית שְׁבֻלָב, וְעַל זֶה הִשְׁיִבּוּ מֹשֶׁה רַבְּנוּ וְאַתָּה וְעַבְדְּךָ יִדְעָתִי כִּי טָרַם תִּירְאוּן מִפְּנֵי ה' אֱלֹקִים' (פסוק ל), הִירְאָה שֶׁל פָּרַעַה לֹא הִיְתָה יִרְאָה אֲמִתִּית רַק לְפִי שַׁעַה, וְהִינּוּ 'חֲטָאֵי הַפַּעַם ה' הַצַּדִּיק וְגו' (פסוק כז), שָׂרַק בַּפֶּעַם הַזֹּאת ה' הַצַּדִּיק.

אֵימָתָא בְּסִפְרֵים עַל הַפְּסוּק וְאֲנִי יִדְעָתִי כִּי לֹא יִתֵּן אֶתְכֶם מִלֶּךְ מִצְרַיִם לְהִלָּךְ וְלֹא

בְּיַד חֲזָקָה' (שמות ג ט), עַל פִּי מַה שְׂאֵימָתָא בְּרַמְבַּ"ם הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין (פ"ב ה"ט) שֶׁלֹּכֵן מוֹעִיל כְּפִיָּה בִּישְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהַנַּפֵּשׁ רוֹצֵה לְצִית לְבֵית דִּין רַק שֶׁהַיִּצָּר הֲרַע מִסְתִּיר, וְכַשְׂמִסְרִין הַמוֹנְעִים וְאֶפְיִלוּ בְּעַל פְּרָחוּ מִתְגַּלֶּה הַרְצוֹן, וְהִינּוּ דְכְּתִיב 'אִם לֹא בְּיַד חֲזָקָה וְגו' אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם' (יחזקאל

כ א).

אֲכַל לֵב פָּרַעַה בְּעֵצָם לֹא הִיָּה טוֹב וְלֹא מוֹעִלָת בּו כְּפִיָּה, וְזֵהוּ וְלֹא בְּיַד חֲזָקָה,

'בְּיַד חֲזָקָה וְגו' אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם' הוּא פְּעֻנֵן כְּפָה עֲלֵיהֶם הֵר כְּגִיָּת, וְזֵה מוֹעִיל רַק אֲצֵל יִשְׂרָאֵל, אֲצֵל לֵב יְהוּדֵי מוֹעִיל בְּעַל פְּרָחוּ לְפָשׁוּט עַקְמוּמִית שְׁבֻלָב, לֵב יְהוּדֵי הוּא נְאֻמָּן:

'בְּתוֹכְכִי' הִיָּה לְכַתֵּב בְּתוֹךְ מִצְרַיִם. וְכֵן וְיִבְכְּל עַבְדְּיו', הִי מְנַיֶּהוּ מִפְּקֵת.

יֵשׁ לְבָאָר, דְּכְתִיב רַק בְּאֲרֵץ גִּשֵׁן אֲשֶׁר שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִיָּה בְרַד. צָרִיף בְּאוּר. וּפְשׁוּט הוּא, כִּי גַם בְּאֲרֵץ גִּשֵׁן לֹא בְּכָל מְקוֹם הָיוּ יִשְׂרָאֵל. וְנִרְאָה אֶפְלוּ בִּינְתִים הָיוּ בְּתֵי מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'וּפְסָתְהִי עֲלֵכֶם' (שמות יב יג), וְהוּא פְּלֵא יוֹתֵר לְהִיּוֹת מְקוֹם אֲרֻבַּע עַל אֲרֻבַּע חֲלוּק כָּאֵן בְּרַד וְכָאֵן לֹא, וְכָאֵן תִּכְף הִיָּה.

וְזֶה רַק בְּאֲרֵץ גִּשֵׁן וְדוּקָא 'אֲשֶׁר שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' לֹא הִיָּה בְרַד, מַה שְׂאֵין בֶּן אֲשֶׁר שָׁם מִצְרֵי הִיָּה בְרַד. וְזֶה 'שְׁלַח אוֹתָת וּמִפְתִּים בְּתוֹכְכִי מִצְרַיִם', פְּרוּשׁ בְּתוֹךְ בֵּיתָם אֵף עַל פִּי כֵן הִיָּה 'בְּפָרַעַה וּבְכָל עַבְדְּיו' גַּם בְּאוֹתֵן הַדְרִים בִּינְיָהֶם.

הַמִּצְרַיִים שְׁלֹא הָיוּ רְאוּיִים לַעֲנֹשׁ מִתּוֹ כְּפִדְיוֹן עַל אוֹתָם מִכֵּי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ רְאוּיִים לַעֲנֹשׁ | פָּרַעַה הַכְּבִיד לְבוּ בְּרֹאוֹתוֹ שֶׁהַפּוֹשְׁעִים מִכֵּי יִשְׂרָאֵל לֹא מִתּוֹ

יֵישׁ לוֹמֵר עוֹד, דְּהִנֵּה כְּתִיב 'וַיִּשְׁלַח פְּרַעַה וְהִנֵּה לֹא מִת מִמִּקְנֵה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֶחָד וַיִּכְבַּד לְבוּ הוּא וְעַבְדְּיוֹ וְלֹא שְׁלַח כו' (ט ז), מִשְׁמַע לוֹ לְמִיִּכְתֵּב שֶׁהוּא טַעַם בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא מִת מִמִּקְנֵיהֶם עַד אֶחָד, דָּאֵם לֹא בֶן הִיָּה לוֹ לְמִיִּכְתֵּב וַיִּכְבַּד לְבוּ גַם בַּפֶּעַם הַהוּא אוֹ וַיִּכְבַּד ה' אֶת לְבוּ.

וְנִרְאָה בְּעוֹרָתוֹ יִתְבַּרַךְ, דְּהִנֵּה יָדַע פָּרַעַה שֶׁהָיוּ בֵּין יִשְׂרָאֵל פּוֹשְׁעִים, וְאֵף עַל פִּי כֵן נִצְלוּ, עַל כֵּן בְּזֶה הַכְּבִיד אֶת לְבוּ. הוּא לֹא יָדַע כִּי וַדָּאִי גַם בְּמִצְרַיִם הִיָּה שׁוּם אֶחָד וְכִיּוֹצֵא שְׁלֹא הִיָּה רְאוּי לְאוֹתוֹ עֲנֹשׁ, כִּי אִם שֶׁהִיָּה פְּדִיּוֹן לְיִשְׂרָאֵל כְּנ"ל.

וְזֶה 'שְׁלַח אוֹתָת וּמִפְתִּים בְּתוֹכְכִי מִצְרַיִם', פְּרוּשׁ בְּתוֹךְ יִשְׂרָאֵל הָיוּ גַם בֶּן 'מִצְרַיִם', פְּרוּשׁ רְשָׁעִים, עַל יְדֵי זֶה 'בְּפָרַעַה וּבְכָל עַבְדְּיו' גַּם בְּאֶפְן שְׁלֹא הָיוּ תְּכִיבִים כֹּל כֵּף (כִּי הָיוּ פְּדִיּוֹן לְיִשְׂרָאֵל כְּנ"ל):

על גבו על סטרא אחרא, לפיכך אלו נפו ולא יש להם קיום.

אכל והחטה, 'חטה' גימטריא כ"ב, הם כ"ב אותיות התורה, והכסמת אותיות 'הסמכת', כלומר, התורה והסומכת לה, שהם לומדי התורה והמחזיקים בידם שהם הסומכים להם. עוד, 'הסומכת' היא און הסומכת לדברי חכמים ושומעת לדבריהם, כל אלה לא נכו. והטעם כי אפילת הנה, דהיגו ענוים, וקנימו דברי התורה. ועוד, פלאי פלאות נעשו להם, מאחר שקנימו דברי תורה הנקראים פלאות תורת חיים:

רזין דאורייתא

רבי בנימין זאב מזבאריש זיע"א

הענו ושפל הוא מתון ועושה דברי כישוב הדעת ותמיד הוא בתשובה

והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה (ט) (כ). יש לדקדק למה לא אמר לא הכו, מהו הלשון 'נכו'.

אך התורה אינה ספורי מעשיות, רק נצחיות, והכלל שצריך האדם להיות ענו ושפל, וכשהוא ענו הוא מתון, ואומר על כל דבר שצריך ישוב הדעת והתבוננות. והנה מלת 'נכו' היא לשון מנפה, ומלת 'אפילת' לשון מתון וישוב הדעת שאינו אומר ואינו עשה ואינו מדבר תכף רק אחר כך.

וזהו והחטה, לשון חטא, שהוא אצל עצמו חוטא ולא ירא שמים, והכסמת היגו לשון פתמים, שרואה עצמו מלא פתמים וחושב עצמו לחוטא וצריך לתשובה, לא נכו היגו שאין מנפה עצמו לומר שהוא צדיק ויש בו יראת שמים ואין בו חטא, רק להפוך ומחמת מה הוא זה, כי אפילת הנה, מפני שיש בו מתינות וישוב הדעת, ועל כן הוא תמיד בתשובה:

והפשטה והשערה נכתה כי השערה אכבי והפשטה גבעול והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה

(ט לא-לב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

לבעלי זכות התורה יהיה קיום לעתיד לבוא והרשעים יאכדו

אפשר לרמז, דהנה נודע ה'לעתיד לא יש קיום ותקומה פי אם לבעלי תורה, ולתומכים ביד לומדיה, ולשומעים דברי תורה ומקיימים, והרשעים אשר לא למדו ולא קימו ועברו על דברי תורה, אין להם קיום. והנה ידוע דבעל גאון הוא רע מאד, ובעל שקרים וחספות ולשון הרע הוא גם כן רע עד מאד.

והנה הפשטה אותיות 'השפת', רומז לבעלי לשון הרע ושקרים וחספות, שכל זה תלוי בשפת האדם. השערה אותיות 'הרשעה', רומז על הגאון שנקראת 'הרשעה', כמו שנאמר (זכריה ה ט) 'ויאמר זאת הרשעה'. והנה בעל הגאון פוגם בשם 'ה' כמספר 'גאון'.

חמר הגאון וחטאי הלשון וזכות התורה ותומכיה

וזהו שאמר והפשטה הם בעלי לשון הרע ושקרים וחספות וליצנות, והשערה היא אותיות 'והרשעה' היא גסות הרוח, זה לעתיד נכתה, דהיגו, לעתיד לבוא פלם יכלו ויכו. והטעם, כי השערה אכבי, דהיגו 'הרשעה' שהיא גסות הרוח, אכבי, גימטריא 'יה', דהיגו פגמו בשם 'יה'.

והפשטה, שפתחו שפתם בלשון הרע ושקרים וחספות וכיוצא, שמו על גבם על סטרא אחרא והסירו על שמים, דכל הפותח פיו בלשון הרע ושקר וכיוצא, מסיר מעליו על שמים, כמו שנאמר (תהלים יב ה) 'אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו', וזהו גבעל אותיות 'גב על', דהיגו, שם

יש להסיר את הפה הרע ובשבת זוכים לפה קדוש

ר"ח שבת

אהל ישכר

רבי ישכר דב מנולאבראו זיע"א

תשובה עמקה בלב כיום זה שהוא ראש השנה לרעת בית שמאי - כתהליף לתקיעת השופר

בראש חודש שבת קדם התפלה אמר רבנו זי"ע: הרי היום הוא ראש השנה לדברי בית שמאי, ואם כן איפה השופר, שהרי לעתיד לבא תהיה ההלכה כבית שמאי.

אך פשיטאונן האדם בנפשו איך הוא הנהגתו מצת אשר שמע קול שופר בראש השנה ויתחרט על עונותיו, הרי הוא שומע גם היום קול שופר, כי מטרת השופר היא תשובה וקבלת על מלכות שמים, ונמצא שלמעשה הוא עושה זאת ושב על עונותיו, הרי זה כאלו שומע שופר:

שבת קדש + סגלת השבת

אהבת שלום

רבי מנחם מענדל מקוסוב זיע"א

קדם מתן תורה לא זכו ישראל לפה קדוש, ומעין זה מתקים כל שבת, בששת ימי המעשה

בשעת מתן תורה כתיב 'אתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות יט ו), ובתבת 'גוי' נרמזין ג"ר וכל הקומה שלמה וכמבאר אצלנו במקום אחר, ואזי זכו להיות כל החושים פתוחים וזכו לפה קדוש.

והנה בשבת קדש אילנא דחיי זוכין גם כן לפה קדוש, פי לכולי עלמא בשבת נתנה תורה (שבת פו:), אבל בששת ימי החל הוא בחינת עין הדעת טוב ור"ע וצריך האיש המשפיל לראות בששת ימי המעשה לברר הטוב מהרע ולהסיר הפה רע ולזכות לפה קדוש.

וזהו פונת המדרש (דבר"ג א) לא לרעתך נתתי לך את השבת אלא לטובתך לאכל ולשתות כו', פרוש 'לא לרעתך נתתי לך את השבת' - שאל יעלה על דעתך כי השבת נתנה לך בשביל ברור הטוב מהרע, להסיר הפה רע ולזכות לפה קדוש, פי זהו עקר זמנו בחול שהוא בחינת עין הדעת טוב ורע, אבל שבת קדש הוא בחינת אילנא דחיי ואין בו ברורין רק שהוא פלו טוב, ולא נתנה לך מתנת השבת אלא לאכל ולשתות ולקבל שחר בחינת עשה טוב, וד"ל (פרשת וארא):

ארצות גאונים הדורות

השעבוד השלים למגן ארבע מאות שנה, והקשי היה מה שהסיפו על מה שנגזר מהקב"ה, כמאמר הכתוב (זכריה א טו) 'אשר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה', ומפני הוספה זו נענשו כפידוע.

והנה מה שעבדו בהם על פי גזרת הקב"ה לא הנה נקרא על שם מצרים, פי הלא

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי (ו ה)

דעת סופר

רבי עקיבא סופר זצ"ל

זכירת ברית בין הבתרים על ידי קשי השעבוד

לשון 'אשר מצרים מעבדים' הוא מיתר. ונראה לי דכבר פתבו המפרשים דקשי

משפיל לדוד

בני דוד צבאח זצ"ל

עם ישראל רצו שה' בעצמו יגאל אותם

וקשה, ש'מאמר הכתוב "מקצר רוח ומעבדה קשה" אינו נותן טעם לזה ש"לא שמעו אל משה". אדרבה, דוקא בגלל שהעבודה היתה קשה להם, היו צריכים לחפץ בדברי משה המבשרם כי הגיע זמן גאלתם.

ויש להקדים את תרוץ המפרשים (הובא בספר 'פרשת דרכים' דרוש ה), על הקושיא כיצד יצאו בני ישראל מארץ מצרים אחר מאתים ועשר שנים בלבד, בעוד שבכרית בין הבתרים נגזר עליהם שישתעבדו ארבע מאות שנה. ותצו, שארבע הגליות שבני ישראל צריכים להשתעבד בהם בעתיד, ישלימו את המנין. עוד תצו, שקשי השעבוד השלים את המנין.

והנה, גאלת בני ישראל ממצרים, היתה על ידי שליח, וכמו שנאמר "וישלח מלאך ויצאנו ממצרים" (במדבר כ, טו), ומבאר במדרש (ויק"ר א, א) ש"מלאך" זהו משה רבנו. עוד הובא במדרש תהלים (שוח"ט לא), שאם ה' היה גאלם בעצמו, היתה גאלתם נצחית, שנאמר "ישאל נושע בה' תשועת עולמים" (ישעיה מה, יז).

ומעתה, בראות ישראל כי עבודתם קשה ומשוא, נחמו עצמם בכך שנעשה זה לשם קצור זמן השעבוד, ולא יצטרכו עוד להשלים את מנין שנות השעבוד בשאר הגליות, ויזכו כבר עתה לגאל גאלת עולם על ידי ה' בעצמו וכדברי המדרש. אבל כאשר אמר להם משה כי הוא שליח מאת ה' להוציאם ממצרים, הבינו ישראל שאגלתם הנוכחית איננה גאלת עולם, כיון שאינה על ידי ה', ובעתיד יצטרכו להשלים את מנין שנות השעבוד בשאר הגליות. לכן דוקא מחמת עבודתם הקשה, שסברו כי היא המקצרת את זמן השעבוד, "לא שמעו אל משה", בגלל שהוא שליח מאת ה', כי

הם רק שבט אפו של הקב"ה, רק מה שהוסיפו זה היה נקרא על שמם, ועל ידי קשי השעבוד שהשלים נגאלו קדם זמנם, כי השלים את הארבע מאות שנה שגזר עליהם הקב"ה בכרית בין הבתרים.

וזה שאמר הכתוב וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם, שישאל צעקו מחמת השעבוד ששעבדו בהם המצרים, הינו קשי השעבוד, ועל ידי זה ואזכור את בריתי ברית בין הבתרים, שנתקם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה, לכן אמר לבני ישראל אני ה' והצאתי וכו'.

לכן אמר לבני ישראל אני ה' והצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם (ו)

(ו)

אפריון

בני שלמה גאנצפריד זצ"ל

השלמת גזרת ארבע מאות שנה על ידי קשי השעבוד

ולכאורה נראה כפול לשון. אבל יש לומר דהכונה היא, אף שעדין לא עברו ארבע מאות שנה כפי הגזרה, מכל מקום קשוי השעבוד השלים, וזה שאמר והצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים, ואם תאמר הרי עדין לא הגיע הזמן, לזה אמר והצלתי אתכם מעבדתם, כלומר מהעבודה הזאת בעצמה אשר מצרים מעבדים אתכם בקשוי ובכבדות מה שלא היתה גזרתי מזה תצמח ההצלה (והמ"ם היא מ"ם הספה), כי השעבוד הקשה הזה השלים את הזמן.

ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה

(ו ט)

ועוד מה 'לאמר', למי יאמר הקדוש ברוך הוא.

ונראה לי בפשוט, אמת הוא שהקל וחמור הוא קל וחמור פריכא, אך מחמת שבלבו של משה היה בווער מאד צער ישראל וכאיבי ליה מאד, וכפי הטענות של משה 'למה הרעת לעם הזה', אך שדבר עמו אלהים משפט, על זה לא היה רשאי לדבר עוד אל המלך מלכו של עולם מענין זה, אך בלבבו נטר ליה, והיה מצר מאד בצער ישראל, ואמר בכיין קל וחמור זה, בכדי ששייב לו הש"י שהקל וחמור פריכא הוא, כי מה שישאל לא שמעו הוא מחמת קצר רוח ועבודה קשה, וירחם עליהם להוציאם מהר.

ולכן כתוב וידבר משה לפני ה', כאדם השואל שאלה ומבקש התשובה, ולכן כתוב 'לאמר', הינו שמבקשו של משה היה, שהש"י יאמר לו התשובה ולפרוץ הקל וחמור.

והדגה אשר ביאר מתה (ו כא)

זרע שמטון

רבי שמטון חיים נחמני זצ"ל

העשירו ישראל במכת דם משום שנוקו במיתת הדגים

במדרש רבה (ט ט): והדגה אשר ביאר מתה, אמר רבי חנינאי (לפינו הגירסא א"ר אבין הלוי ברבי) ממפת דם העשירו ישראל, שהיו מוכרים מים למצרים וכו'. מקשים העולם מה ענין דרשה זו על פסוק זה דוקא, והיכי רמינא. **ויש** לומר שהדבר ידוע (מגלה יד): שבמדה שאדם מודד בה מודדים לו, והנה המצריים היו מניחים את ישראל לצוד דגים והיו אוכלים בלי כסף ובלי מחיר, לכן אמר הכתוב (במדבר יא ה) 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם', ולכן מטעם זה לא היה להם

הם רצו שה' בעצמו יגאלם ואז לא יצטרכו להשתעבד שוב בשאר גליות כדי להשלים את המנין. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

בני ראובן

רבי מימון עבנו זצ"ל

השלמת גזרת מצרים על ידי העבודה הקשה

במדרש: 'ולא שמעו אל משה וכו' עד כאן דברי ישראל, והקב"ה משיבם ומעבדה קשה', ע"כ. יובן על פי מה שכתב הרב בעל הטורים, וזה לשונו: 'מקצר' חסר ו' עולה כמנין ת"ל, לומר שסוף ת"ל שנה יצאו, שנאמר ויהי מקץ ארבע מאות שנה וישלשים שנה, ע"כ. וידוע מה שאמרו ז"ל הא יצאו קדם הזמן משום דקשי השעבוד השלים המנין.

וזה אמרו ולא שמעו אל משה מקצר רוח, לפי שהיו צריכים לישב בגלות מצרים ת"ל שנה כמנין 'מקצר', ואם כן עדין לא נשלם הקצן. על כן השיב ואמר ומעבדה קשה, שקשי השעבוד השלים הקצן, ועל ידי כן יכולים לצאת כהיום הזה.

וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואידך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים

(ו יב)

עבודת הגרשני

רבי גרשון אשכנזי זצ"ל

הן משה בכנו לפני הקב"ה קל וחמור שאפשר לפורכו כדי לעורר רחמים על ישראל

כל המפרשים הוקשו הא קל וחמור פריכא הוא, כי הטעם שלא שמעו ישראל היה מקצר רוח ועבודה קשה, וזה הטעם לא שיך אצל פרעה. ועוד קשה מה הלשון 'לפני ה'.

סבר למשוף את תפלת משה עד למחר, ובינתים ינסה לרצות את משה שיתפלל על הסרת הצפרדעים ולא על מיתתם, כדי שלא ימותו הצפרדעים בכרסו אלא יסורו מהם בעודם חיים. ומשה התרצה לבקשתו ואמר "כדברך", שבתחלה יסורו הצפרדעים מבטן המצריים בעודם חיים, כמו שנאמר "וסרו הצפרדעים ממך" (שם, ט), ורק אחר כך מתו שנאמר "וימתו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות" (שם, ט).

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיך לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשארגנה ויאמר למחר (ח ה-ו)

יקהל טלמה

רבי טלמה בובנר זצ"ל

על ידי הסרת הצפרדעים ביום השביעי נכח פרעה שהמכה לא באה מכת השבעת מלאכים ושמים של מעלה

וכל חכם לב יתפלא מה ראה פרעה לשטות זה לומר למחר ולא אמר היום לפטר את עצמו מענש של מכה זו מיד. ונראה דפרעה מידי הרהור לא יצא אם אצבע אלקים היו המכות, ולבו נוקף דילמא פעלות משה ואהרן היו על ידי השבעת מלאכים ושמים של מעלה, שהשר בעצמו הנה יורד ומביא מכת צפרדעים, כמו שכתב הציוני שכן עלה מחשבת החרטמים לעשות.

וזאת לדעת שכל מכה שמשה שבעה ימים, ואם פן על כרחך ביום הששי אמר פרעה למשה, ואיתא בציוני שאם המלאך או השר הוא למטה שבעה ימים רצופים נתגשם ושוב אין יכול לעלות למעלה.

ואם פן יש לומר דאפשר שזה הנה פונת פרעה במה שאמר 'למחר', דמזה יהיה לו הכרעה אם המכה הוא על ידי מלאך ושר,

לדגים למות, ועוד שזהו נזק גדול לישראל שלא ימצאו עוד דגים לאכל חנם, ואם ירצו מזונות אחרים צריכים לפרע מביסס, וקשה על הפתוב שאומר 'והדגה אשר ביאר מתה' שלא היה לה למות, לכן בא רבי חנינא ודרש על פסוק זה דוקא שממכת דם העשירו ישראל, ואם פן לא היו צריכים עוד לאכל הדגים בחנם, שהרי יש להם מעות הרבה לקנות מה שצריכים.

ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר העתירו אלי ה' ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו לה'. ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיך לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים וגו'. ויאמר למחר ויאמר כדברך (ח

ד-ו)

ישועות יעקב

רבי יעקב זעפראני זצ"ל

בתחלה הצפרדעים סרו ואחר כך מרו

יש לדרוק, שפרעה תפס לשון 'להסיר' את הצפרדעים, ואלו משה תפס לשון 'להכרית', ויש להבין פונתם בזה? ובפרט יש להבין מדוע בקש פרעה ממש להתפלל על בטול המכה רק מחר, ומה ההגיון שיש בדבריו. **ונראה** לבאר בהקדים את דברי המדרש בילקו"ש (וארא סי' קפב), שהצפרדעים נכנסו לתוך בטנם של המצריים והיו מקרקרים בתוכם.

לפיכך, באשר בקש פרעה להנצל ממכה זו, בקש ממש שיתפלל לה' בלשון 'ויסר הצפרדעים', והינו, שיצאו מתוך כרסו בעודם חיים ולא ימותו בתוכם. אף משה אמר לו שהוא מבקש מה' על מיתת הצפרדעים ולא על הסרתם, וזהו שאמר משה "למתי וגו' להכרית הצפרדעים ממך". כששמע זאת פרעה,

מִשֶׁה רַבְּנוּ עָ"ה כֵּן אֶעֱשֶׂה 'כְּדַכְרְךָ' פְּרוֹשׁ לְשִׁיטְתְּךָ שֶׁהוּא לְךָ צָרָה, אֲבָל לִי אֵין נִפְקָא מִיְנָה, אֲבָל 'לְמַעַן תִּדַע כִּי אֵין פֶּה' אֶלְהִינּוּ' אֶעֱשֶׂה כְּמוֹ שְׁאַמְרַת.

וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטָמִים אֵל פְּרַעֲה אַצְבַּע אֱלֹהִים הוּא

(ח ט)

בְּכוֹר יַעֲקֹב

רַבִּי יַעֲקֹב הִכְהִין זצ"ל

אַצְבַּע אֱלֹהִים הוּא – נִשְׁתַּעֲבְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם
רַק כְּמִנְיֵן 'אֱלֹקִים' אַחַד

אֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ שֶׁהַחֲרָטָמִים אָמְרוּ שְׁאַפְלוּ בְּאַמַּת
לֹא יִכְלְנוּ עַל הַמִּכָּה הַזֹּאת וְהִיא מוֹפֶת
חוֹתָם כִּי מֵאֱלֹקִים הִיא, אֲךָ עַל כָּל פְּנִים הַגְּזֵרָה
הִיא ת"ל שְׁנֵה כְּמִנְיֵן חֲמִשָּׁה אֱלֹקִים, וְהֵם לֹא
יִשְׁבוּ כִּי אִם 'אַצְבַּע אֱלֹקִים', כְּלוֹמַר חֵלֶק
מִחֲמִשָּׁה, כִּי הִיָּד יֵשׁ בָּהּ חֲמֵשׁ אַצְבָּעוֹת, וְעַל
דֶּרֶךְ שְׁדָרֵשׁ הַמַּגִּיד כְּמָה לְקוֹ בְּאַצְבַּע עֶשֶׂר
מִכּוֹת אָמַר מַעֲתָה, וְכִמוֹ שְׁאַמְרוּ ו'ל שְׁלֹא
נִשְׁתַּעֲבְדוּ רַק פִּי שְׁנַיִם כְּמִנְיֵן 'אֱלֹקִים' אַחַד,
וְלִכֵּן וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעֲה וְלֹא שָׁלַח.

וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ לְמַחֵר יִהְיֶה הָאֵת

הַזֶּה (ח ט)

צֵלַח רַבֵּן

רַבִּי יִצְחָק מִגְּלִד זצ"ל

עֲשֵׂרֶת הַמִּכּוֹת לְעֵתִיד לְבוֹא

אֲפֹשֶׁר לְרַמֵּז עַל מַה שְׁכַתְּבוּ הַמְּפָרְשִׁים ו'ל
לְעֵתִיד לְבוֹא יָבִיא הַב"ה עַל הַגּוֹיִם
עֶשֶׂר מִכּוֹת כְּמוֹ יְצִיאַת אֶרֶץ מִצְרַיִם, כְּפִתּוּב
(מִיכָה ז יד) כִּימִי יֵצֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ
נִפְלְאוֹת. וְזֶה וְשִׁמְתִי פֶדֶת כָּאֵן בְּיְצִיאַת אֶרֶץ
מִצְרַיִם עֶשֶׂר מִכּוֹת, וְגַם לְעֵתִיד יִהְיֶה כֵּן וְזֶה
לְמַחֵר יִהְיֶה הָאֵת הַזֶּה.

אֲזוּ מַעֲצָמוּ יִסִּיר הַמִּכָּה בּוֹ בְיוֹם כְּדִי שְׁלֹא
יִתְגַּשֵּׁם הַשֵּׁר.

חֲמוּדַת יִשְׂרָאֵל

רַבִּי יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה קֹאנְפוֹנְקֵעַל זצ"ל

בְּאוֹר מְדוּעַ פְּרַעֲה אָמַר 'לְמַחֵר' וְמָה שְׁמִשָּׁה
רַבְּנוּ עֲנֵה לוֹ 'כְּדַכְרְךָ'

הַקְּשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים לְמָה לֹא הַיּוֹם. וְרַש"י ו'ל
נִזְהַר מִזֶּה, וְכַתּוּב, שְׁיִתְפַּלֵּל הַיּוֹם שְׁיִכְרַתּוּ
לְמַחֵר. וְכִנְיַתּוֹ שֶׁל פְּרַעֲה הִיָּה לְמַעַט כְּקִדּוּשׁ
שְׁמוֹ וְתַכְרֵךְ, שֶׁהַמִּצְרַיִם יִסְבְּרוּ שְׁתַּפְּלִתּוּ לֹא
הוֹעִילָה, וְמָה שְׁפָרוּ הוּא רַק מְקַרָּה בְּעֵלְמָא,
כֵּן פִּרְשׁ הַיִּשְׁמַח מִשָּׂה.

וְאוֹלִי

יֵשׁ לוֹמַר בְּאֶפֶן אַחַר, דְּהִנֵּה בְיוֹמָא
(נב). וּבִשְׂאָר מְקוֹמוֹת (ירושלמי ע"ז פ"ב
ה"ז, ב"ר פו) אֵיתָא, חֲמִשָּׁה פְּסוּקִים שְׁאִין לָהֶם
הַכְרַעַ, וְחַד מֵהֶם תַּבַּת 'מַחֵר' בְּפִרְשַׁת בְּשִׁלַּח
(להלן ז ט), שְׁאַמַּר מִשָּׁה לַיהוֹשֻׁעַ 'וְצֵא הֲלַחֵם
בְּעַמְלַק מַחֵר אֲנִכִּי נֹצֵב' וְגו', שְׁאִין לוֹ הַכְרַע
אִם 'צֵא בְּעַמְלַק הֲלַחֵם מַחֵר וְאֲנִכִּי אֶתְפַּלֵּל
הַיּוֹם', או 'צֵא וְהֲלַחֵם בְּעַמְלַק הַיּוֹם וְאֲנִכִּי אֲנִי
נֹצֵב לְהִתְפַּלֵּל'. וְהַקְּשָׁה שֵׁם (בְּיוֹמָא) הַחֲתָם סוֹפֵר,
דְּשִׁנֵּי הַדְּרָכִים קָשִׁים לְהוֹלְמָם, דְּמַהֲכִי תִיתִי
לוֹמַר שְׁיֵצֵא הֲלַחֵם מַחֵר וְיִתְפַּלֵּל הַיּוֹם, וְכֵן
דֶּרֶךְ הַשְּׁנַיִ שְׁיִלַּחֵם הַיּוֹם וְהוּא יִתְפַּלֵּל לְמַחֵר,
וְתַרְץ הוּא ו'ל בְּאֵרִיכוֹת, וְתַמְצִית דְּכָרְיוֹ
הַקְּדוּשִׁים, דְּתוֹסְפוֹת הִבִּיא שָׁם (ע"ב ד"ה שֵׁאת)
דְּחִיב אָדָם לְהַקְדִּים תְּפִלָּה לְצָרָה, אֲבָל בְּעִרוּבֵין
(סה). אֵיתָא, כָּל שְׁאִין דְּעָתוֹ מִיִּשְׁבַּת עָלָיו אֵל
יִתְפַּלֵּל, עַל כֵּן אֵין הַכְרַע אִם קִדְּם לְהֲלַחֵם
וְאַחַר כֵּן כְּשִׁדְּעָתוֹ מִיִּשְׁבַּת עָלָיו יִתְפַּלֵּל, או
חִיב מִקְדָּם לְהִתְפַּלֵּל.

וְכֵאֵן

נְמִי שְׁדַעַת פְּרַעֲה הִיָּה שְׁיִסִּירוֹ הַצָּרָה
הַיּוֹם וְיִהְיֶה לוֹ דְּעַת מִיִּשְׁבַּת וְאַחַר כֵּן
יִתְפַּלֵּל, עַל כֵּן אָמַר לְמַחֵר עַל הַתְּפִלָּה, אֲבָל
הַצָּרָה דְּהִיָּנוּ הַמִּכָּה יִסִּיר הַיּוֹם, עַל זֶה אָמַר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים נחמני זצ"ל

בזכות השבת נצלו ישראל ממכת ערב

מוכא במדרש (ש"ד יא, ב) על מפת הערב, 'שהיו ישראל ראויים ללקות בזו המכה, ונתן הקב"ה פדיונם את המצריים'. גיש להבין, מדוע היו ראויים ישראל ללקות? ומדוע דוקא במפת הערב? ואם אכן התחייבו ללקות מדוע לא לקו.

ויבאר בהקדים את דברי הגמרא בסוטה (ח:), מיום שחורב בית המקדש, אף על פי שבטלה סנהדרין, דין ארבע מיתות לא בטלו. ומי שנתחייב סקילה, נופל מן הגג או תיה דורסתו. עוד נקדים את דברי המדרש בילקו"ש (בשלח רמז רלד), פי בזמן שישאל היו בתוך הזם, בא השטן לקטרג על ישראל ואמר 'רבונו של עולם, לא עבדו ישראל עבודה זרה במצרים, ואתה עושה להם נסים', נמצא שהיו מישאל עובדי עבודה זרה במצרים. ומעתה, מאחר שהיו מישאל שעבדו עבודה זרה, הרי שדינם בסקילה. ומאחר שלא היו סנהדרין באותו הזמן, ראויים הם ללקות במפת ערב, שהיא במקום סקילה, כמבאר בסוטה (סו) שחיה דורסתו.

ומה שנצלו ישראל, לבסוף, ממכה זו, יבאר בהקדים את דברי הגמרא בשבת (קח:), 'כל השומר שבת אפלו עובד עבודה זרה כדור אגוש, מוחלים לו'. ומוכא בטור (או"ח סימן רפ"א), כי כשהיו אבותינו במצרים, ראה משה את כבוד השעבוד, ובקש מפרעה שימתן להם יום אחד בשבוע שינחחו בו, ונתן לו, ובחר משה את היום השביעי. וכאשר נצטוו על יום השבת, שמח משה שבת ביום השביעי, וזהו שאמרים בתפלת שחרית של שבת 'ישמח משה במתנת חלקו'. ולכן, אף שהיו ראויים ללקות במפת הערב, מחמת שהיו בהם עובדי

עבודה זרה, מפל מקום מפיון ששמרו את השבת, נצלו ממפת הערב, וכאמור. (באדיבות

'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויקרא פרעה אל משה ולאחריו ויאמר לכו זכחו לאלהיכם בארץ. ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח לה' אלהינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו. (ח)

(כא-כב)

וידבר משה

רבי משה פולק זצ"ל

זכיחת הקרבנות לשם שמים ולא בשביל לנקם

נקמת נקם ממצרים

והדקדוקים רבים א. מה שאמר 'לא נכון לעשות פן', שזה שיף לומר בדרך שאין סנה רק בזיון וכדומה, אבל בחשש סקילה איף שיף לומר 'לא נכון'. ב. הכפילות 'כי תועבת מצרים' כו', ואמר עוד הפעם 'הן נזבח את תועבת מצרים' כו'. ג. מה זה תשובה, הלא פרעה המושל בארץ כל אשר יחפץ יעשה, הלא יוכל לצוות כל הנוגע באיש יהודי מות יומת.

ושמעתי לפרש מהרב מהו שמעון ליב זצ"ל אבדק"ק טאקאי, כי בדרך שיש לאדם הנאת הגוף עבודה קשה היא לעשות לשם שמים, והנה ידוע משנאת ישראל את מצרים אשר מרוו חייהם, וכל אשר עבדו בהם בפרך רק לענותו בסבלתם, ודעת לנכון נקל פאשר יקרה מקרה אשר איש הישראל יוכל לנקם נקם במצרי הלא טוב לו זאת מאלפי זהב וכסף.

ומעתה פאשר יהיה לו רשות לזכות תועבתם לעיניהם, אשר היה רע ומר בעיני

על הראשונים אנו מצטערין ואתה בא להוסיף עליהם, נטלה שני בנייה והלכה לה, יצני שם, והרי אין בניו של משה שהם לויים נכנסין בכלל השעבוד.

והיפה תאר (ד ד) תרין דמכל מקום לא היו רשאים לצאת ממצרים ללכת באשר יחפצון, ולכן יצטרע בהוצאתם ע"כ. ועוד אפשר לומר דשבת לוי לא היו פגויים כי אם מעבודת פרוך שהם עבודות קשות כדבייק לישנא דרבי יהושע בן לוי, אבל שאר שמוש קל כגון זה שמחממין ומצננין המים גם שבת לוי היה בכלל זה, ועל זה אמר 'על הראשונים אנו מצטערין' דעל כלם היה הצער, והא פדאיתיה והא פדאיתיה.

ואם בן לפי זה ניקח דכתיב הקא במכת השחין 86 קחו לכם, דרמז להם דבשכילכם שאתם משבט לוי והם משעבדים בכם בשמוש זה אני אביא להם מכה זו, ולפי שרוב שיכות של החמת החמין הוא לגדולי המלכות כמו החרטמים וכיוצא בהם, לך היתה המכה משנה בהם וכבדה טפי משאר המצרים, ולזה נתפון הפתוח הרביעי באמרו ולא יכלו החרטמים לעמוד לפני משה, דהינו משה וכל שבטו מפני השחין, שידעו כי בשכיל שבטו בא להם הצרה הזאת.

ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלהים. והפשתה והשערה גתה כי השערה אביב והפשתה גבעל. והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה (ט ל-לב)

חזון ישעיה

רבי ישעיה יונגרייז זצ"ל

שמירת האדם על ידי מדת הענוה

ויש לדקדק פי הפסוקים אלו אין להם שום שיכות פאן, והגאון מו"ה שמואל

מצרים עד שהיו סוקלים מי שעושה כן, ועתה יראו ויבושו ויחטו מגבורתם, כי לא יהיה להם רשות לעשות ולדבר דבר לאיש הישראלי, הלא זאת נקמה גדולה מאין פמוהו, ודבר קשה שפל ישראל יהיו במדרגה זו לעשות בכל זאת בלתי לה' לבדו.

על כן אמר לא נכון לעשות כן לעבר בעבודה פזו להשי"ת, ומפרש פנתו, הלא תועבת מצרים נזבח לעיניהם, ואם היינו זוכחים תועבת מצרים לעיניהם בפעם אחרת ולא יסקלנו, ועתה יחזו ויבושו ויחטו מגבורתם, אין לך נקמה גדולה מזו, וכמעט אי אפשר לעשות זאת לשם שמים, רק דרך שלשת ימים נלך במדבר, ושם נזבח לה' אלקינו לשם שמים כי אין רואה.

קחו לכם מלא חפניכם פיה ככשן (ט ח)

קול יהודה

רבי יהודה עייאש זצ"ל

ענש מכת שחין בעבור שעבוד שבט לוי לחמם ולצנן מים לגדולי מלכות מצרים

ואפשר לפרש בשנקדים טעם מכה זו של שחין, משום דאיתא התם במדרש הנא רבי אליהו (רבא פ"ז) וזה לשונו: שחין מפני מה הביא עליהם, ששמו ישראל שמים להחם להם את הצוננין ולצנן להם את החמין, לפיכך הביא להם שחין לח כדי שלא ירחצו בין בחמין בין בצונן, ע"כ.

עוד איתא במדרש (שמור"ה טז) אמר רבי יהושע בן לוי שבטו של לוי פגוי היה מעבודת פרוך, אמר להם פרעה בשכיל שאתם פגויים אתם אומרים נלכה נזבחה לאלהינו לכו לסבלתיכם, ע"כ. ואם תאמר מין דשבט לוי היה פגוי מהו זה שפרש רש"י ו"ל ריש פרשת יתרו אחר שלוחיה' וכו' שאמר אהרן למשה

כלומר שמה שהיה באדם ובבהמה הם כנים מממש, לא כמו שחשבו שהם אחיזת עינים.

עץ החיים

רבי חיים אבדלעפיא זצ"ל

בתחלה רחשו הכנים על האנשים והבהמות בלבד, וקודם שרחשו על עפר הארץ נסו החרטמים להוציא כנים

ותהי הכנם באדם ובבהמה. ותהי הכנם יתר הודיענו, שמא תאמר מאין יוציאו החרטמים כנים מאחר שכל עפר הארץ היה כנים, זה אומרו אלו היה עפר בהיותו היינו מוציאים כנים, משום הכי אמר שתחלה ותהי הכנם באדם ובבהמה ועדין העפר בהיותו, ואחרי זה כל עפר היה כנים, ומשום הכי סים ויעשו כן החרטמים ולא יכלו, באיזה זמן, סים בזמן שותהי הכנם באדם ובבהמה ועדין העפר בהיותו, ובאותו הזמן ילא יכלו, שאלו היתה מתחלה נעשות עפר כנים היו אומרים אלו היה עפר היינו מוציאים כנים, משום הכי הפך לבוא הכנים תחלה על האדם ובהמה ואחרי זה לעפר, וזה הוא הלכה למשה מסיני.

נפלאות חדשות

רבי נח ליפשיץ זצ"ל - בשם רבי משה איוויער זצ"ל

בתחלה רחשו הכנים רק על עפר הארץ למען יחפצו החרטמים לעשות כנים

ותהי הכנם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים. ויעשו כן החרטמים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכלו ותהי הכנם באדם ובבהמה. דקדק ו"ל על הפל מה שגאמר, ובראשונה מסים כל עפר הארץ, ובשניה נאמר באדם ובבהמה ותו לא.

עקרנפעלד ו"ל רב דק"ק מאטערסדארף באר זה בדרך נכון, כי לבעט בה' מבלי לירא מפניו ח"ו הגרמה לזה הוא הגאון, אבל מי שאחז דרכו במדת ענוה, יראת ה' לא תסור ממנו, אך ידוע כי גאות אדם תשפילנו ויבוא שכר לגאווה, ולהפך הענוה ירום אותו ויתנשא כבודו.

ומעתה הפסוקים יש להם שיכות זה לזה, ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים, ואם בן הגרמא לזה הוא הגאון אשר בקרב לבכם, אך דעו כי גאות אדם תשפילנו, והביא ראיה לךריו כי בעת הפרד הפשתה והשערה מפני שהם גבעול נלקו מן הפרד, לא בן החטה והכסמת מפני שאפילת הנה ויהיו עוד קטנים, ומנה נקח ראיה לאחז במדת ענוה, ואז לא יכה כמו החטה והכסמת.

מנושאי הפרשה

רמז כפילות הכתוב ותהי הכנם באדם ובבהמה לנסי מכת כנים וסדר התהוותם

שפתי נח

רבי מרדכי הכהן זצ"ל

כאשר לא יכלו החרטמים לכרא כנים נוכחו לדעת שאין המכה אחיזת עינים

ותהי הכנם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים. ויעשו כן החרטמים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכלו ותהי הכנם באדם ובבהמה (ח יג-יד). למה חזר פעם אחרת ואמר ותהי הכנם באדם ובבהמה, רבנו סעדיה ו"ל אמר עקשו שלא יכלו החרטמים להוציא הכנים נתאמת הדבר שהם כנים באדם ובבהמה,

הארץ ונשארו רק באדם ובבהמה

יש לְדַקְדַק לָמָּה כָּפַל הַפְּתוּב שֶׁהִיָּה הַכִּנּוּם בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה, שֶׁכִּבֵּר נֹאמֵר בַּפְּסוּק שֶׁלִּפְנֵי זֶה. וְעוֹד יִקְשֶׁה, דִּבְפְּסוּק רֵאשׁוֹן אָמַר מִלְכּוּד אָדָם וּבַהֵמָה שֶׁגַם עֵפֶר הָאָרֶץ הִיָּה לְכִנּוּם, וּבַפְּסוּק זֶה אָמַר רַק בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לְכּוּד.

ונראה פִּי לְכַאוּרָה יִקְשֶׁה לְאִיזָה תְּכֵלִית הִיָּה עֵפֶר הָאָרֶץ לְכִנּוּם, דְּבִשְׁלֵמָא עַל הָאָדָם וּבַהֵמָה הִיָּה כְּדֵי לְיִסְרֵם וּלְעַעְרֵם, אֲבָל לְאִיזָה תְּכֵלִית הִיָּה הַכִּנּוּם בְּעֵפֶר.

ונראה דָּאם הָיוּ הַכִּנּוּם רַק בְּאָדָם וּבַהֵמָה, הָיוּ אוֹמְרִים שֶׁבְּטַבְּע נִעְשֶׂה כֵּן, שֶׁלִּפְעָמִים יִתְרַמֵּי מִכָּה מְהֻלָּכֶת כּוּזוֹ, וְכֵן בְּיַמֵּינוּ יְדוּע מֵהַתּוֹלַעַת שֶׁאֲבָרָה כָּל הַכְּרָמִים בְּמִדְיָנָה, וְאִם יִקְשֶׁה דִּהְיָא אִם יִלְכּוּ חוּץ לְמִדְיָנָה יִהְיֶה גַם כֵּן עֲלֵיהֶם הַכִּנּוּם, יֵאמְרוּ שֶׁגַם זֶה הוּא בְּטַבְּע לְפִי שֶׁבָּאוּ מִמְצָרִים לְשָׂם, אֲמַנָּם בְּעֵפֶר הָאָרֶץ הִיָּה נִרְאָה חֲדוּשׁ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִיָּה בְּמִצְרַיִם הִיָּתְהָ מְלֵאָה כִּנּוּם, וְכִיּוֹן שֶׁהוֹצִיאֻוּ מֵהָעֵפֶר מַחוּץ לְגִבּוֹל מִצְרַיִם לֹא הִיָּה בָּהּ כִּנּוּם כָּלֵל, וְאִם כֵּן מִזָּה רָאוּ שֶׁהַמְּכָה הוּא רַק לְעֹנֶשׁ עַל הַמְּצָרִים, כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לֹאמַר שֶׁאוֹרֵי מֵהָאָרֶץ אַחֲרֵת גְּרָמָה שֶׁנֶּאֱבָרוּ הַכִּנּוּם מֵהָעֵפֶר, כִּי אִם כֵּן לָמָּה נִשְׁאָרוּ עַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה שֶׁיִּצְאוּ חוּץ לְגִבּוֹל מִצְרַיִם, אֲלֵא וְדָאֵי שֶׁבָּא לְעֹנֶשׁ עַל הַמְּצָרִים [וכו'].

והשתא אֲתֵי שְׁפִיר, שֶׁבַּפְּסוּק הַשְּׁנִי לֹא הִזְכִּיר כִּנּוּם בְּעֵפֶר הָאָרֶץ רַק בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה, דְּכִיּוֹן שֶׁנִּתְבָּרַר שֶׁבָּא מֵאֵת ה', וְכִמְדוּ שֶׁהַחֲרָטְמִים עֲצָמָם הוֹדוּ וְאָמְרוּ אֲצַבֵּע אֲלֵקִים הוּא, מִמִּילָא לֹא הִיָּה עוֹד צָרֶף הַכִּנּוּם בְּעֵפֶר, כִּי הָעֵפֶר אֵינּוּ מְרַגִּישׁ בָּהֶם, וּלְכֹךְ סִפֵּר הַפְּסוּק הַשְּׁנִי שֶׁלֹּאֲחֵר זֶה נִשְׁאָרוּ הַכִּנּוּם רַק בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה.

ואמר הוּא וְצ"ל, מִתְחַלָּה לֹא שֶׁלְטוּ [הַכִּנּוּם] עַל גּוֹפֶם, לְמַעַן יִרְצוּ [הַחֲרָטְמִים] לַעֲשׂוֹת כֵּן וְיִרְאוּ עֵינֵיהֶם שֶׁאֵינָם יְכוּלִים, עַל כֵּן לֹא הִיָּה עַל גּוֹפֶם, רַק מִן הָאָרֶץ בָּאוּ וְרָחֲשוּ עֲלֵיהֶם, וְאִם הָיוּ שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם בְּעֵצָם וְרֵאשׁוֹנָה בְּגּוֹפֶם, הָיוּ נִמְנָעִים לְבַחֵן לַעֲשׂוֹת כִּנּוּם, כִּי מֵה לָּהֶם לְהוֹסִיף יִסּוּרִים לְגוֹפֶם, עַל הַרֵאשׁוֹנִים הֵם מְצַטְעָרִים.

על כֵּן מִתְחַלָּה הָיוּ הַכִּנּוּם בְּמִקְרָה שֶׁבָּאוּ מִן הָאָרֶץ, הִיָּנוּ דְּכַתִּיב וְתָהִי הַכִּנּוּם בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה כָּל עֵפֶר הָאָרֶץ, מִחֻמַּת שְׁמֵן הָאָרֶץ בָּאוּ עַל הָאָדָם, וְאַחֵר כִּף פֶּאֶשֶׁר וַיַּעֲשׂוּ כֵּן הַחֲרָטְמִים וְלֹא יָכֻלוּ אֲזוּ נֹאמֵר וְתָהִי הַכִּנּוּם בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בְּעֵצָם כִּנּוּם לְגוֹפֶם וְלֹא מִן הָאָרֶץ, לְהוֹסִיף וּלְהַגְדִּיל יִסּוּרִים.

מלבי"ם

רבי מאיר ליבוש ב"ר יחיאל מיכל וצ"ל

מכת הכנים לא סרה ממצרים לעולם

ותהי הכנם באדם ובבהמה. רָמְזוּ עַל מַה שֶׁכְּתַבְתִּי בַּפְּרוּשׁ תְּהִלִּים (ק"ה לא) עַל מַה שֶׁכְּתוּב וַיָּבֵא עֲרַב גֹּ' כִּנּוּם בְּכָל גְּבוּלִם', שֶׁמִּפְתַּת הַכִּנּוּם לֹא סָרָה מֵהֶם וְנִשְׁאָרָה בְּכָל אֲנָשֵׁי הַדּוֹר הַהוּא, שֶׁגַם אַחֵר שֶׁהִבִּיא מִפֶּת עֲרַב הִיָּה כִּנּוּם בְּכָל גְּבוּלָם. וְעַל זֶה אָמַר וְתָהִי הַכִּנּוּם בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה, רָצָה לֹאמַר שֶׁנִּשְׁאָרָה בָּהֶם לְעוֹלָם, שֶׁכִּבֵּר כְּתַבְתִּי שֶׁמִּפְתַּת כִּנּוּם לֹא הִיָּה לְהוֹרוֹת אִיזָה דְּבָר רַק לְהַכּוֹת אוֹתָם בְּמִפְתַּת כִּנּוּם, שֶׁלֹּכֵן בָּא שֶׁלֹּא בְּהַתְרַאָה וְלֹא סָרָה מֵהֶם גַּם אַחֵר כִּף.

טוב דבריך

רבי שאול בראך וצ"ל

לאחר הודאת החרטמים סרו הכנים מעפר

מעשי צדיקים

לְבֵיתוֹ של הרה"ק **רבי איתמר ממצבורנה** זיע"א התגבב חסיד בחרוף נפש, להתיעץ עמו בענייני נפשות העומדים על הפרק. האישי היה מכבד ובעל בעמיו, כתם הבקור יצא עמו חתן הרבי, הרה"ק **רבי אברהם אבא לייפער מפייטסבורג** זיע"א, ללוותו מעט בדרך. **בבבל** מקום אליו הגיעו, גם בטשגוביץ מהרו הנאצים לגזר על בני ישראל לתפור טלאי צהב על הבגדים, אך ביצאו החוצה לזמן קצר, שכח רבי אברהם אבא שהוא לובש את המעיל הביתי ללא הטלאי.

עם יציאתו לרחוב, חלף במקום שוטר נאצי, שפערו על שעבר על חק הטלאי הצהב, ופקד עליו להתלוות אליו לבית האסורים, כִּאֲשֶׁר הַרְבֵּנִית שֶׁהִשְׁקִיפָה מִבַּעַד הַחִלּוֹן עָדָה לַצָּרָה, אֲךָ לֹא הָיָה לֵאל יָדָה לַחֲלֹץ אֶת בַּעֲלָהּ.

על אף הסכנה הגדולה, עלה בידה לרוץ אחריהם ולמסר לבעלה את תיק הטלית ותפלין, ובנוסף שתי לחמניות עבור לחם משנה לשבת קדש, כי היה זה יום חמישי בשבת.

הרבי הכנס למקום המעצר, מאחר וכל היהודים היו מגלחי זקן כגזרת הנאצים, והוא היחיד עם זקן ופאות, עמד עם פניו לקיר שלא יתבלט, וכל הזמן התפלל ואמר תהלים בהשתפכות הנפש.

ביום ששי נכנס קצין והכריז שעוד יומים תגיע רכבת וכל העצירים יסעו למחנה עבודה, "שם תבואו לאיזה תכלית, לחיות

וגם אני שמעתי את זעקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אהם (ו ה)

לחזור החתם סופר וצ"ל נכנס אחד מעשירי פרשבורג, והתאונן כי לאחרונה התדרדרו עסקיו והגיעו לפי תהום. ענהו החתם סופר, "שמעתי כי אחיך עני מרוד ומטפל במשפחה גדולה, אך אינך תומך בו כלל".

תמה הסוחר והשיב, "הלא ספרתי זה עתה לרב עד כמה ירוד בזמן האחרון מאין עסקי, כיצד במצבי הנוכחי יהיה באפשרותי לתמוך באחרים".

ענה החתם סופר, "בתורה נכתב 'וגם אני שמעתי את זעקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אהם'. וגם' בא לרבות, שאף בשעה שבני ישראל נאנקו תחת על מצרים, שמע כל אחד גם את האנחה של אחיו, כאב את כאבו וסבלו.

בשכר זה שבני ישראל במצרים גלו רגש של אהוה זה לזה, שמע גם הקדוש ברוך הוא את צעקתם, הוציאם מעבודות לחרות ומשעבוד לגאולה. (אוצרות הסופר)

לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלת אתכם מעבדתם (ו ה)

עם פלישת הנאצים לטשגוביץ שבמולדובה, פתחו הרשעים בהתעללות ביהודים, גזרות שונות הוטלו חֲדָשִׁים לְבָקָרִים, כְּפֹו עֲלֵיהֶם לַהֲתַגֹּרֵר בְּגִטּוֹ מְצֻמְצָם, וְחֲרַב הַהִשְׁמָדָה הוֹנֵף עַל רֵאשִׁים.

ולהיטיב עמו, על אף הסכון העצום עבורי, קעת אני משחררך לביתך".

בְּשִׁבוֹ הביתה ברכו עליו כלם ברפת 'מחיה המתים' בשם ומלכות, והודו לה' מקרב לבם כְּדַבְּרֵי נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיִצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצַר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם יוֹדוּ לַה' חֶסֶדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם.

עַד היכן החשיב רבי אברהם אבא את זכותיו של 'מי' הזעם והעברה, הבינו סוכריו כחלף שנים רבות. בישבו באשדוד כְּאֲדָמוֹר מִפִּיטְסְבוֹרְג, נִכְנַס לְחִדְרוֹ יְהוּדִי אֲמִיד שֶׁהֶעֱרִיף מֵאֵד אֶת פְּעֻלוֹתָיו, וְהִצִּיעַ לְמַמּוֹן בְּגִן גְּדוֹל שֵׁכִיל בֵּית מִדְּרָשׁ חֲדָשׁ, יְשִׁיבָה וּפְנִימִיָּה, עַל חֲשִׁבוֹנוֹ, רַק בְּקִשָּׁה אַחַת קִטְנָה לוֹ, שֶׁהֶרְבִּי יַחֲלַק עִמּוֹ אֶת חֲלָקוֹ בְּגִן עֲדוֹ, וְיִכְנִיסֶהוּ לְמַחְצָתוֹ.

הַרְבִּי שקע בהרהוריו בדבקות עלאה, כפיכול שכח לגמרי שהגביר יושב ממולו, כעבר מספר דקות נענה ואמר, "חלק בתורתך, אני מוכן לתת לך כתוב וחתום עם חוזה, כפי שכבר הורנו חז"ל בענין שתפות יששכר וזבולון.

אוֹלָם לשבת במחצתי, אינני יכול להבטיח, מחיצה זו שמונה רק לאלה שנתסרו במואות השואה, כְּדַבְּרֵי הַגְּמָרָא (פסחים ג:) 'שמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחצתו, ולא דוקא הרוגי מלכות, כל שעבר שבעת מדורי גיהנום ובמשך כל הזמן ראה את המנות פנים אל פנים, נכלל בזה". (ממעלות קדושים וטהורים)

ויצנס אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים (ו יג) וברש"י, צנס עליו לחלק לו פבדו בדבריהם.

בֵּין שָׁלַל תַּפְקִידִי לְמַעַן הַצְּבוֹר, שֶׁמֶשׁ רַבִּי שְׁלֹמֹה זִלְמָן אוֹיֵרֶבְבֶּאֶךְ וְצ"ל כְּחֹבֵר הַנְּהַלַּת

כבני אדם המתפרנסים מעבודה, לא כְּדַרְךְ הַיְהוּדִים הָאֲרוּרִים הָעֲצֻלִים, שֶׁרַק אוֹכְלִים מִשׁוּד יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ".

אֲפֹשֶׁר לתאר איך עברה השבת לכל יושבי חשך וצלמות במקום המעצר, אותה עת כבר הגיעו לאזניהם ידיעות מאשר עוללו הנאצים לאחינו בני ישראל בפולין, צמרמרת חלפה בלבם לגורל עתידם.

כֹּל אותה שבת בלה רבי אברהם אבא בתפלה ובתחנונים לשוכן מרומים, לעמוד ליגע עמו הנמצאים בצרה ובשכיה. יחד עם זאת לא שנה כי הוא זה ממנהגו מאז ומעולם, לענג השבת בכל נפשו ובכל מאודו בזמירות ותשבחות שבסעודות השבת.

בַּיּוֹם הראשון הגיע יום הדין לחיים או למות, האסירים נדחסו לעבר הקרונות הצפופים של הרפכת שנסעה ליעד בלתי ידוע אותה עת, יעד שנתרט לימים בעט ברזל של דם ודמע של אלפי רבבות אחינו הי"ד, "אושוויץ".

בְּעוֹד כלם מכוונים את צעדיהם לפתח הרפכת, טפח נאצי על כתף רבי אברהם אבא והורה לו לצאת מהשורה ולעמוד בצד. "לא היה לי צל של ספק, כי מאחר ואני היחיד עם זקן ופאות, הוא בחר בי כקרבן להתעללות סאדיסטית", ספר לימים רבי אברהם אבא.

"חֲשַׁבְתִּי" בלבי, אם הגיע קצוי, מה מאשר אני שאזכה לכל הפחות לקדש שם שמים בצורה של יהודי מקורי, עם הזקן והפאות. התחנה התרוקנה, היהודים האמללים נשלחו ברפכת חתומה לארץ גזרה.

מִשְׁהַתְּפִינָה הנאצי ממלאכתו, פנה לרבי אברהם אבא ואמר, "הבחנתי שאתה היהודי היחיד מבין כל האסירים, שכל משך הזמן שהיית פה התנהגת כאיש מורם מעם, כרב אמתי הראוי לשמו, החלטתי לחרג מן המקבל

לקבל את המכות והענשים שרצה השי"ת להביא עליו. צא ולמד מה כהן של בְּזִיווֹנוֹת, אפלו פרעה סמל הרשע אם יקבל בְּזִיווֹנוֹת, יתכפר לו ולא יענש.

במלחמת השחרור כאשר ירושלים עיר הקודש היתה מופגזת ימים ולילות, ישבה באחד המקלטים אשר שפנתה "ענטע די משונגע", היא היתה מקללת ללא הרף, ולא עוד אלא שהכירה את הנעשה בכל בית, ידעה בדיוק על מה לקלל כל אחד ואחד.

כך ישבה במקלט זמן ממשך, בכל הפוגה מרעם הפגזים, החלה להרעים את גדופיה ולא נתנה ליושבים מנוח, שוכני המקלט בקשו להעבירה למקלט אחר, אך מפגי הכבוד החליטו לשאל את פי הרה"ק **רבי גדליה משה מזויעהל** זיע"א, שהיה במקלט זה.

הטיב להם הרב כי הם יכולים לעשות כרצונם, אולם הוא יספר תחלה מעשה שארע אצל אביו הרה"ק **רבי שלמה מזויעהל** זיע"א.

בתו של הרבי חלתה והגיעה למצב סכנה, עד כדי שהרופאים התאישו מחייה ואמרו ששעותיה ספורות. התעטף רבי שלומ'קה במעילו ופנה לשוק, בו פגש באשה שהיו לה טענות אודות שכר הלימוד בתלמוד תורה, אותו בסס בעמל רב.

המסנה שפכה את טענותיה בקולי קולות בחרופין וגדופין במרכז השוק, ורבי שלומ'קה שב לביתו בשמחה, הוא השיג מה שבקשו, בְּזִיווֹנוֹת לכפרה ולרפואה, תוך שעות ספורות חלה הטבה במצב החולה, היא יצאה מכלל סכנה.

עברו שנים ושוב חלתה הבת בחם גבוה, רבי שלומ'קה יצא לרחוב ונסה להשיג

אחד מבתי החולים בירושלים, לימים הגיעה לאזניו שמועה, כי הנהלת בית החולים עומדת למנות למשרת מנהל בית החולים רופא בכיר מארצות הברית, שעדין אינו שומר תורה ומצוות.

בדאגתו להמשיך צביונו החרדי של המקום, דרש רבי שלמה זלמן מהנהלת בית החולים לבטל את המנוי, אולם הם לא אבו לשמע. הרב הגיש הודעת התפטרות לבית החולים, בנוסף כתב מכתב מטעמו לאותו דוקטור שלא יגיע ארצה, יתכבד נא להשאר בביתו ובארצו.

כשהגיע הרופא הבכיר ארצה חרף התנגדותו התקיפה, הזמינו רבי שלמה זלמן לביתו והתיחד עמו זמן רב, אחר השיחה יצא עם המנהל החדש ולוהו עד לרכבו. בני הבית שידעו עד כמה נלחם הרב נגד אותו רופא, לא הבינו מה ארע, הרב חשש מאדם זה בגלל אי קיום מצוות, וקעת מכבדו בכבוד מלכים.

ענה להם רבי שלמה זלמן, "הכי בגלל התנגדותי הנחרצת למעשיו והשקפתו אני שונאו, כיהודי חובה עלי לכבדו, ומה שאני נלחם כנגדו, לא צריך לגרע בדין של בין אדם לחברו". (אור זניאל)

ויצונו אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים (ו יג) וברש"י **צונו עלי לחלק לו כבוד בדבריהם.**

באר החתם סופר זצ"ל, מפגי מה על משה ואהרן לנהג כבוד בפרעה הרשע, אחר כל מה שהוא עולל לישראל. כי רצה השי"ת להזהירם, שלא יבזו את המלך, אם יבישו אותו, יכולים עונותיו להתכפר, ואם יתכפרו עונותיו בבְּזִיווֹנוֹת, הוא כבר לא יהיה ראוי

בדם ולא בצפרדעים, אלא לקו על ידי אהרן. **במטרה** להתרים נדיבים למען המתיבתא בווארשא שבראשותו, הגיע רבי מאיר **דן פלוסקי** וצ"ל בעל הכלי חמדה לונדון. בסופו של יום התרוצצויות רצוף אכזבות בין בתי עשירי לונדון, שב רבי מאיר דן לאכסגיתו עיף ויגע.

השעון דחק בו, הוא נחפז לדרכו לבגיה, כאשר משם היה עליו להמשיך לארצות הברית להמשיך מסעו, אך באכסניה המתין לו ר' מיכאל לוי מתושבי לונדון, שהביא דרישת שלום מאביו הישיש בן שמונים שנה, והתנצל בשמו שאין בכוחותיו מפאת חלשה לבוא אליו אישית.

השיב הגאון גם מצדו בהתנצלות שהוא ממחר לנסע, וחסר לו פנאי לבקור פרטי בבית האב. אך פעבר שעה קלה, משנתודע לו כי הישיש גלה בצעירותו את כתב היד של רבנו חננאל על פסחים, ושלחו למדפיסי הש"ס ראם בולנא, הזדרז לשחר את פניו. באמרו, "אדם שכלנו חבים לו הכרת הטוב בעד מתנה יקרה זו, אין די כבוד להעניק לו". (החוט המשולש עמ' 55)

בהיות הרה"ק רבי מטולס פייש לאוי מטאהט זיע"א עדין צעיר לימים, והתגורר במונטריאול, טרם היה לו מקוה משלו והוא היה מגיע לאחד המקוואות לבדו.

בהיותו במקוה נכנסו אליה שני צעירים, כשהם ראו את הרבי מגיע למקוה, אמר אחד מהם לחברו, "אני אראה לך עכשו מה אני הולך לעשות עם הצדיק'ל הזה", כשהרבי נכנס למים, הניח הלה את ידיו על ראש הצדיק והחזיקו כך במים רח"ל.

את ה'סחורה', אולם הפעם לא עלה בידו והוא שב לביתו בצער, בהבינו שאפסה כל תקוה, ואכן הבת נפטרה.

סיים רבי גדליה משה ואמר, "רואים אתם כי בזכות שמקבלים בזיונות, אפטר להציל חיים". (יסוד צדיק עמ' קסד)

כי ידבר אלכם פרעה לאמר תנו לכם מופת (ו ט)

אחר שיצא לאור הקונטרס הראשון על אמונה, שלח אחרי הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זיע"א ואמר כי מאחר וכתבתי על אמונה, רצונו לספר מעשה שקבל מאבותי הקדושים.

אחד התלמידים בחצרו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א החל לעסק בחקירה, למד ספר מורה נבוכים להרמב"ם וכדומה, מאחר ולא היה ראוי לכו, נתבלבלה עליו דעתו, ועלו במחשבתו ספקות וקשיות רחמנא לצלן.

בעת ההיא ישב רבי פנחס בחדרו וצפה ברוח קדשו על תלמידו שהתבלבלה עליו דעתו, נכנס מיד לבית המדרש, נטל מידי את הספר שבו עין אותה עת, וצעק עליו, "אברו, אברו, אתה רוצה לדעת אם יש מנהיג לעולם, הרי אתה רואה שאני יודע מה הנך חושב", ובהראותו אמונה מוחשית, הוציא את הספקות שהיו בלבו. (רבי יצחק משה ארלנגר - רזא יקירא)

ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח משך ונטה ידך על מימי מצרים (ו יט)

וברש"י, לפי שהגן היאור על משה כשנשלה לתוכו, לפיכך לא לקו על ידו לא

מִקְבָּדִים, פֶּעַם פְּקָעָה סִבְלָנוֹתוֹ שֶׁל הַשְּׁלִיחַ וְהוּא שָׁאל אֶת הָרַבִּי, "לְמַדְנוּ רַבְּנוּ עַד כַּמָּה, הֵיכָן הַגְּבוּל".

עֲנָהוּ וְהַרְבִּי בְּפִשְׁטוֹת, "אֲנִי חַיֵּב לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים שְׁלִי, הֵרִי הוּא עֲזַב אוֹתִי בְּרַגַע הָאֲחֵרוֹן וְנִצַּלְתִּי בְּזָכוֹתוֹ מִהַגְּרוּעַ מִכָּל חֲלִילָה, הָאִם לֹא מִגִּיעָה לוֹ הַפֶּרֶת הַטּוֹב לְלֹא גְבוּל".

מַחֲמַת גִּדְּל אָמוּנָתוֹ בַּה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא הַמִּמַּת וְהַמְחִיָּה הַמוֹחֵץ וְהַמְרַפָּא, הַתְּחִזֵּק בְּאָמוּנָתוֹ הַשְּׁלֵמָה שֶׁרַק 'מֵאֵת ה' הֵיְתָה זֹאת', כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (שְׁמוּאֵל ב' טו י) 'ה' אָמַר לוֹ קַלֵּל', הַרְגִישׁ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁבְּרַגַע הָאֲחֵרוֹן הִצִּיל הַקַּב"ה אֶת חַיָּו, וְאֶדְרָבָא הוּא עוֹד הֵינָה הַשְּׁלִיחַ לְהַצִּיל אֶת חַיָּו בְּרַגַע הָאֲחֵרוֹן. (עֲקֵבְתָא דְּמִשְׁיחָא)

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מֵעַם פְּרָעֹה וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' עַל דַּבַּר הַצְּפָרְדַּעִים אֲשֶׁר שָׁם לְפָרְעֹה (ח נ)

מֵאֵז וּמַעוֹלָם נִחְלְקוּ יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְטִים, אִף בְּקָרִיעַת יַם סוּף נִגְזַר הָיִם לְשָׁנִים עֶשְׂרִי גְזָרִים וְכָל שִׁבְט עֵבֶר בְּדָרְךָ מִשְׁלוֹ, גַּם בַּמִּדְבָּר שָׁכוּ יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְטָיו, אִישׁ עַל מַחְנֵהוּ וְעַל דָּגְלוֹ.

חֲסִידִים לְמַדּוּ כִּי לְכָל אָדָם שָׂרֵשׁ נִשְׁמָה הַנְּטוּעָה אֲצֵל רַבּוֹ, מִשֶּׁם נוֹבֵעַ אֵלָיו הַשִּׁפְעַ הַרוּחָנִי וְהַגִּשְׁמִי. לְפִיכֹךְ הֵינָה הַרְהוֹק **רַבִּי יַעֲקֹב אַרְיָה מְרַאדִּימִין** זִיע"א מְקַפֵּיד לְעֵתִים עַל חֲסִידִים שֶׁל אֲדַמּוּרִי"ם אַחֲרִים שֶׁבָּאוּ אֵלָיו בְּבִקְשַׁת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים, תָּבַע מֵהֶם לְהִיּוֹת נְאֻמָּנִים לְרַבּוּתֵיהֶם מֵהֶם קוֹנִים דְּרַכֵּי חַיִּים, שֶׁתְּהִיָּה לָהֶם אָמוּנָה שְׁלֵמָה בְּמִקּוֹר חַיּוּתָם, וְהֵינָה מוֹחָה בָּהֶם עַל שֶׁאִינָם מִשְׁתָּרִים פְּנֵי רַבּוּתֵיהֶם.

זְמַן מָה חֲלַף כָּךְ, אִף הִלָּה אֵינוֹ מִתְּכוּן לְהַרְפוֹת אֶת יָדָיו הַגְּסוֹת מִהַרְבֵּי שִׁכְבָּר נִלְחַם עַל חַיָּו, עַד שֶׁחֲבָרוּ צָעַק לְעַבְרוֹ, "מָה אַתָּה רוֹצֵה מִמֶּנּוּ, הָאִם בְּאֵמַת אַתָּה רוֹצֵה לְהַרְגֵּ אוֹתוֹ", רַק אֵז עֲזַב הַפּוֹחַז אֶת הַרְבֵּי לְנַפְשׁוֹ, וּשְׁנִיָּהֶם נִמְלְטוּ מִהַמְּקוֹם.

כֹּל אוֹתוֹ זְמַן עָמַד בְּחוּר צָעִיר בְּצַד כְּשִׁכְּל גּוֹפּוֹ מִצְטַמְרֵר מִהַמְחִזָּה הַמְפִּחִיד, וּמִרַב בְּהִלָּה לֹא הָיָה מִסְגָּל לְהוֹצִיא הֶגְהָ מִפּוֹ. אַחַר שֶׁיֵּצֵא הַרְבֵּי, חָקַר אֶת הַבְּחוּר מִי הֵינָה אוֹתוֹ אָדָם, וְהַבְּחוּר נִסָּה לְהַתְחַמֵּק, אוֹלָם הַרְבֵּי חָקַר שׁוֹב וְשׁוֹב עַד שֶׁנּוֹדַע לוֹ.

מֵאוּתוֹ שְׁבוּעַ מִנָּה הַרְבֵּי שְׁלִיחַ מִיְחִיד, וּמִדִּי שֶׁבַת הֵינָה שׁוֹלַח לְאוֹתוֹ בְּרַנֵּשׁ שֶׁכְּמַעֲט הִרְג אוֹתוֹ סָכוּם כְּסָף מְקַבֵּד, כְּדִי מַחֲיָתוֹ מִדִּי שְׁבוּעַ בְּשִׁבּוּעַ.

אַחַר כְּמָה שָׁנִים שֶׁבַּ הַשְּׁלִיחַ אֶל הַרְבֵּי וְאָמַר שְׁאוֹתוֹ בְּרַנֵּשׁ הַסְתַּבֵּךְ עִם הַמְּמַשְׁלָה וְנִמְלַט מִהַמִּדְּיָנָה, לָכֵן הוּא מַחֲזִיר לְרַבִּי אֶת הַקְּצָבָה הַשְּׁבוּעִית, אוֹלָם הַרְבֵּי לֹא רָצָה לְשַׁמַּע מִכָּךְ, הוּא צָוָה עַל הַשְּׁלִיחַ לְחַפֵּשׂ אַחֲרָי אוֹתוֹ בְּרַנֵּשׁ, וְהִגַּם שֶׁהַשְּׁלִיחַ לֹא הִצְלִיחַ לַעֲלוֹת עַל עֲקֻבוּתָיו, הַרְבֵּי לֹא נָח וְלֹא שָׁקַט עַד שֶׁנּוֹדַע לוֹ שֶׁהִלָּה בְּרַח לְאוֹסְטְרָלְיָה הַרְחוֹקָה.

קִרְאָה הַרְבֵּי לְשִׁלְיָה, בְּקֵשׁ הַיָּמָנוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ טוֹבָה וַיִּקַּח עֲבוּר הוֹצֵאוֹת הַנְּסִיעָה וְעוֹד שֶׁכֵּר טְרַחָה, יִסַּע עַד אוֹסְטְרָלְיָה עִם סָכוּם מְקַבֵּד שֶׁל מְזַמְנִים, וַיִּמְסְרֵם לְאוֹתוֹ אָדָם. הֵרִי הִלָּה נִמְצָא בְּאַרְץ חֲדָשָׁה, מִן הַסְתָּם הוּא נִמְלַט לְשֵׁם בְּחֶסֶד כָּל וְעָלָיו לְהַתְחַיֵּל חַיִּים חֲדָשִׁים בְּמִקּוֹם הַהוּא וְהוּא כְּנִרְאָה נִזְקַק כְּעַתָּה לְהַרְבָּה כְּסָף.

וּמֵאֵז וְהִלָּאָה הַמְשִׁיף הַרְבֵּי לְשַׁלַּח בְּקַבִּיעוֹת לְאוֹתוֹ אָדָם לְאוֹסְטְרָלְיָה סָכוּמִים

רבי פֶּרֶץ בְּקָצְרָה, "בִּיאֵלָה". (הסבא קדישא מראדזימין ע"פ אגודת אזוב)

וַיַּעַט ה' בְּן וַיְבֹא עֶרֶב כְּבֹד בֵּיתָהּ פְּרַעַה וּבֵית עֲבָדָיו וַיִּכַּל אֶרֶץ מִצְרַיִם תִּשְׁחַת אֶרֶץ מִצְרַיִם מִפְּנֵי הָעֶרֶב (ח ט)

ספר הרה"ק רבי מאיר אביחצירא זיע"א, אָת אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּי חַכְמֵי הָעִיר פֶּאֶס. בְּעַת שֶׁהִגִּיעַ הַרְה"ק רַבִּי יַעֲקֹב אַבִּיחֲצִירָא זִיע"א בַּעַל אַבִּיר יַעֲקֹב לַעִיר סַפְרוֹ הַקְרוּבָה לְפֶאֶס, בְּדַרְכוֹ לְפֶאֶס, יָצָאוּ גְדוּלֵי וְחַכְמֵי הָעִיר לְחַפּוֹת לְכַבּוֹד הָרַב, וְקִבְלוּהוּ בְּכַבּוֹד הָרָאוּי.

בראש היוצאים עמד ראש בית הדין הרב אבגור צרפתי זצ"ל, שְׁהִיָּה חֲרִיף מְאֹד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְחֻכְמָם עֲצוּם. בֵּין הַמַּמְתִּינִים לְרַב עֲמַד חֻכְמָם צְבוּעַ, שְׁלֹא הָיָה תוֹכוֹ כְּבָרוֹ, אֲדַהֲכִי וְהִכִּי נִגַּשׁ עֵרַל לְחֻכְמָם הַצְּבוּעַ וְשָׂאֵל, "מִדּוּעַ כָּלָם מַחֲכִים כְּאוֹן", עֲנָהוּ אוֹתוֹ חֻכְמָם, "אֲנַחְנוּ מַחֲכִים לְאַרְיָה שְׂבִיבֹא וְיִטְרוּף הַכֹּל", הֵינּוּ הָרַב שְׂבִיבֹא כְּאַרְיָה וְיִטְרוּף אֶת פֶּסַפְּנוֹ, בְּכֹר שְׂבִיבֻשׁ וְנִדְבָה מִכָּל אַחַד.

הברנש הוסיף ודבר כנגד הרב דברי גזיון, לְאֲזַנֵּי הָעוֹמְדִים סְבִיבוֹ שְׁחַשְׁשׁוּ לַגֵּעַר בּוֹ, אַחַר זְמַן הַחֲלִיט הַצְּבוּעַ שְׁלֹא לְהוֹסִיף לְהַמְתִּין וְהִלָּךְ עִם הַגּוֹי לְדַרְכוֹ, בְּעוֹד הָרַב הָרָאוּשִׁי מִתְקַדֵּם עִם שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֻכְמִים לְקַבֵּל פְּנֵי רַבִּי יַעֲקֹב.

בהגיעם עם רבי יעקב לעיר, קָרְבוּ הַקְּהָל וְקִבְלוּ בְּרַכָּה מִרַבְּנּוּ, אַזְ שָׂאֵל הָרַב אַבְגֵּר צְרַפְתִּי, "הֲאִם אֵי מִי מִהַקְּהָל הִלֵּךְ בְּזַמַּן שֶׁהִלְכְּתִי לְהַקְבִּיל פְּנֵי הָרַב", אָמְרוּ לוֹ עַל הַחֻכְמָם הַצְּבוּעַ וְהַגּוֹי, וְמָה שֶׁהִתְבַּטָּא אוֹדוֹת רַבְּנּוּ.

עַל פִּי בַקְּשַׁת אָמוֹ, שֶׁשְׁמַעָה כִּי הָרַבִּי מִרְאֲדִימִין פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת, וְכִי 'כָּל הַיּוֹצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה', בָּא לְפָנָיו הַחֲסִיד רַבִּי פֶּרֶץ בּוּימַגּוּלָד, לְהַזְכִּיר לְפָנָיו אֶת אַחֲתוֹ הַחוֹלְנִית.

כאשר הגיש את הקוויטל, שָׂאֵלוּ הָרַבִּי, "לֵאָן אַתָּה נוֹסַע אַבְרָךְ", וְהוּא הִשִּׁיב אֶת הָאֲמַת, לְבִיאֵלָה, אֵל הַרְה"ק רַבִּי זֵב גַּעְרִישׁ מִבִּיאֵלָה זִיע"א, תַּלְמִיד הַרְה"ק רַבִּי מְנַחֵם מְנַדֵּל מְוִרְקָא זִיע"א, "אִם כֵּן, סַע לְבִיאֵלָה", הוֹרָהוּ.

רבי פֶּרֶץ הוֹסִיף לְהַפְצִיר, הָרַבִּי חֲזוֹר וְהִבִּיט בְּקוֹיטֵל, וְאָמַר, "לְחַסִּידוֹת נוֹסְעִים לְבִיאֵלָה, וְעַם דְּבָרִים קָשִׁים, לְהַפְקֵד בְּדַבַּר יְשׁוּעָה, בְּאִים אֵלִי". וַעֲנָה רַבִּי פֶּרֶץ וְאָמַר, "בְּאֲתִי אֵל כְּבוֹדוֹ כִּי הַרְה"ק רַבִּי שְׁמַחָה בּוֹנֵם מִפְּרִשִׁי־סַחָא זִיע"א אָמַר עַל כְּבוֹדוֹ, אֲנִי עֲשִׂיתִי אוֹתוֹ לְבַעַל מִתְּפַלֵּל".

"אמנם כן", הִשִּׁיב הָרַבִּי בְּרַב עַנּוּתָנוֹתוֹ, "כִּלְתִּי פַעַם כְּאֲשֶׁר הָיָה לִי זְמַן לְלַמֵּד וְלִהְתַּפְּלֵל, עַתָּה יֵשׁ כְּאֵן חֲדָר מְלֵא נְשִׁים הַמַּמְתִּינוֹת, אֵין לִי מְנוּחָה לֹא לְלַמֵּד וְלֹא לְהִתְפַּלֵּל".

בראות רבי פֶּרֶץ כֵּן, בַּקֵּשׁ לְפַתַּח הַשַּׁעְרִים בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְאָמַר, "הַכְּתוּב אוֹמֵר, 'עַל דְּבַר הַצְּפַרְדְּעִים אֲשֶׁר שָׁם לְפָרְעָה', לְלַמֵּד לְצַדִּיק כִּי בְּרֵאוֹתוֹ שְׂאִינוֹ יְכוֹל לַעֲזֹר, נִשְׂאָרָה הָעֲצָה שְׁקוּדָם יְבִטִּיחַ, אַחֲרָי כֵּן יִבְקֵשׁ מִהַקֵּב"ה עַל הַדְּבַר שֶׁהִבְטִיחַ.

כך מְצִינוּ שֶׁעָשָׂה מִשָּׁה רַבְּנּוּ, הַבְּטִיחַ וְהוֹצִיא דְבוּר לְפָרְעָה כְּכַתוּב וַיֹּאמֶר לְמַתִּי אַעֲתִיר וַיֹּאמֶר לְמַחֵר וַיֹּאמֶר כְּדַבְּרֶךָ לְמַעַן תִּדַּע כִּי אֵין פֶּה אֶלְקִינוּ, אַחַר כְּתוּב, וַיִּצְעַק מִשָּׁה אֵל ה' עַל דְּבַר הַצְּפַרְדְּעִים אֲשֶׁר שָׁם לְפָרְעָה.

כשמע רבי יַעֲקֹב אַרְיָה הַתּוֹרָה הַזֹּאת, הִתְפַּעֵל וְקָא בְּקוֹל, "מִי אוֹמֵר זֹאת", הִשִּׁיבוּ

ומכה, מדכא בחליים. ואני אעלה ארכה לו וממכותיו ארפאהו, עד שיהיה כאחד האדם".
צנה המלך על עבדיו לבקש באשר ימצאו להוציא את הדבר אל הפעל, הרצים יצאו בדבר המלך, פגעו בשני העניים הללו, והעלום אל המרובה להביאם אל המלך. אמר הבריא אל השני, "ראה עתה פי אף בעבורי חרדו הרצים האלה, למי יחפץ המלך לעשות יקר אם לא לאיש אשר כמני", והחלש העלוב מצטנף בפנתו, אינו משיב.

השנים הובאו לפני המלך, ויוטבו בעיניו לנסות בהם את בחיריו. העמיד את הבריון לפני הגבור, להראות בו כחו ועצם דו, ויעש בו כאשר אמר. אחר לקחו את החולה הנגוע, ויתנוהו לידי הרופא שלא חשף בעדו מהתרופות היקרות ביותר, עד שעלה בידו לרפאו מכל מקאוביו, ויהי ככל האדם. (משלי המגיד מדובנא)

ויפרש כפיו אל ה' ויחללו הקלות והכרד ומטר לא נתך ארצה (ט לב)

קבוצת סוחרים מנדציג הגיעה אל הרה"ק **רבי קלונימוס קלמן אפשטיין** זיע"א, **המאור ושמש**, ובקשתם בפיהם, לצרף תבואותיהם שיצמחו פראוי, זקוקים הם לגשמי ברכה מרבים, נענה להם המאור ושמש וברכם, והסוחרים העשירים העניקו לרבי מתת יד הגונה.

מאותו היום החלו יורדים גבורות גשמים זמן ממשך, אחר זמן מה, באו חסידים לפני הרה"ק **רבי אברהם מרדכי מפינטשוב** זיע"א, תלמיד הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א וחותרו של רבי יצחק אייזיק מקומארנא זיע"א, והתאוננו על הגשמים העזים שאינם חדלים מלרדת.

משושמע זאת רבי אבנר, בקש מרבי יעקב שיקללו, מאחר ותמיד מדבר הוא נגד חכמים, אמר לו רבנו, "אני איני מקלל שום אדם, אתה תקלל, ואני אענה אחריך אמר", פתח הרב ואמר, "יהי רצון שכתמו שאמר שיבוא אריה ויטרוף הכל, כך יבוא אריה ויטרוף אותו". לא עבר זמן רב, עד שהתפרסמה ידיעה ברחבי פאס כי אריה טרף את החכם ואת הגוי. (והבית בס)

והפשתה והשערה גתה כי השערה אביב והפשתה גבעל, והחטה והבסמת לא גבו כי אפילת הנה (ט לא-לב)
ספר המגיד מדובנא זצ"ל. שני עניים צעדו מעיר לעיר לקבץ נדבות, האחד בריא חזק ושלם בכל אבריו, מעודו לא נסה בכל כאב או מכה. והשני ההפך הגמור, לא חסר מחלה וכל נגע, מכף ראשו ועד רגלו אין בו מתם פצע וחבורה, מתהלך בקשיים מרבים. תדיר היה הבריא מבזהו ולועג על רפיונו, מתפאר כנגדו בבריאותו ובשלמותו.

ויהי הם באים אל עיר המלוכה, נדמון שמת אחד מגבורי המלך אשר לא נמצא גבור בארץ כמהו, והיה גדול וחשוב מאד בעיני המלך והשרים. עוד קרה בזמן ההוא, כי מת הרופא הגדול והמומחה אשר למלך.

התעצב המלך על חסרון שניהם, ויפקד פקידים בכל מדינות מלכותו לבקש שני אנשים מבחרים הראויים למלאות את חסרונם, בדקו ומצאו באחת מערי מלכותו גבור ורופא, והמלך חפץ לנסותם, האם כח בהם למלא ולעמד תחת הראשונים.

ענה הגבור לפני המלך, "ביאו לפני איש בריא חזק ורב אונים, והמת אמיתהו בתתי עליו אצבעי אף בנגיעה קלה", כנגדו עמד הרופא ואמר, "ביאו לפני איש נגוע

מבקש אני, גִּשְׁם נְדָבוֹת תְּנִיף אֱלֹקִים' (תהלים סח י), גִּשְׁם שְׁהוֹלֵךְ בְּשִׁבִיל 'נְדָבוֹת' שֶׁלֶקַח רַבִּי קִלְמוֹ, 'תְּנִיף אֱלֹקִים'. וַיַּחְדֵּל הַגִּשְׁם וּמִטֵּר לֹא נִתַּף אֲרָצָה. (יד מאור ושמש ותולדותיו)

פֶּתַח רַבִּי אֲבָרְהָם מְרֻדְכִי אֶת חֲלוֹנוֹ וְקָרָא, "הַגִּשְׁם אֵינוֹ נִצְרָף בְּעוֹלָם, הוּא יוֹרֵד רַק מֵאַחַר וְרַבִּי קִלְמוֹן קִבֵּל מְעוֹת מִסוּחְרֵי דְנִצְיָג. הוֹאִיל וְהַמִּטֵּר כַּעַת הוּא חָב לְאַחֲרֵים,

מְלוּהַ מְלָכָה

ספורים מהבעל שם טוב והלמידיו

אֲחֵר הוֹסִיף וְגִלָּה צְפוּנוֹתָיו, "נִגְלָה לְפָנַי וּבָמוֹ, עֵינַי רָאִיתִי אֶת הַבְּעַל שֶׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְלֹא דָבַר עִמִּי מְאוּמָה, אֶת תְּלִמִּידוֹ הֵרָה" **הַמְגִיד מַמְעוֹרִיטֵשׁ** זִיע"א, רָאִיתִי וְדָבַר עִמִּי, אֶךְ אֵינִי רֹשָׁאֵי לְגִלּוֹת מְאוּמָה".

בְּטָרֵם נִפְרַד רַבִּי שְׁלוֹם חַיִּים מֵעַל פְּנָיו, הִרְבֵּה בְּבֹא סֹאֲלֵי לְכַרֵּךְ אֶת הַרְבֵּי מְאוֹזְרוֹב תוֹף שֶׁהוּא מִתְחִיל לְעֲלֹעַל בְּסִפְרוֹ, כְּשֶׁהוּא מְדַגֵּישׁ בְּאָזְנֵי רַבִּי שְׁלוֹם חַיִּים, "אָמַר לְרַבִּי, שֶׁהִנְנִי מְבַרֵךְ אוֹתוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לְמִלָּא אֶת שְׂאִיפוֹתָיו הַטְּהוֹרוֹת". מִשְׁשָׁמַע הַרְבֵּי מְאוֹזְרוֹב אֶת הַבְּרָכָה הַאֲחֵרוֹנָה, נִרְעַשׁ וְהִגִּיב בְּפִלְאָה, "וְכִי מִזֵּין יוֹדֵעַ הוּא בְּעֶסְקֵי הַטְּמִירִים".

גַּם בְּעַת בְּקוּרוֹ הִרְאִישׁוֹן שֶׁל הֵרָה"ק **מְשׁוּמְרֵי אֲמוּנִים** זִיע"א בְּמַעוֹנוֹ, חֲשׂוֹף לְפָנָיו רַבְּנוֹ אוֹדוֹת כְּמָה חֲלוּמוֹת וְחִזְיוֹנוֹת שֶׁהֵיוּ לוֹ מִמְּרוֹן אֹר שְׁבַעַת הַיָּמִים הַבְּעַל שֶׁם טוֹב זִיע"א, וְכֵן מְגֹדֵל תְּלִמִּידָיו הֵרָה"ק **רַבִּי דָב בְּנֵר מַמְעוֹרִיטֵשׁ** זִיע"א וְתְּלִמִּידוֹ הֵרָה"ק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִיזְעַנְסֵק זִיע"א.

מִסְפָּרוֹ גַּם נִכְדוּ כ"ק אֲדָמוֹר" רַבִּי דָּוִד חֵי אֲבִיחֲצִירָא שְׁלִיט"א, כִּי שָׁמַע מֵאֶחָד מִמְּקַרְבֵי זְקֵנוֹ, שֶׁבְּאַחַד הַיָּמִים נִכְנַס וּמִצְאוֹ לְרַבְּנוֹ אֶפּוֹף שְׂרַעְפֵי קֹדֶשׁ, וּבַת שְׁחוּק מְרַפְרַפֶּת עַל שְׁפּוֹתָתָיו. מִשֶּׁהִבְחִין בְּהַכְּסוֹ, נִעְנֶה וְאָמַר, "כַּעַת הִיָּה אֲצִלִּי הַבְּעַל שֶׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ". (תולדות הבבא סאלי)

בְּשֵׁנַת תִּשְׁכ"ו, אַחַר שֶׁיִּצְא לְאוֹר סִפְרוֹ שֶׁל הֵרָה"ק **רַבִּי מֹשֶׁה יַחֲיָאל אֶפְשֵׁטִין מְאוֹזְרוֹב** זִיע"א 'בְּאֵר מֹשֶׁה' עַל חֲמֵשׁ שְׁמוֹת, פָּנָה הַרְבֵּי מְאוֹזְרוֹב לְאִישׁ אֲמוֹנוֹ רַבִּי שְׁלוֹם חַיִּים פְּרוֹשׁ ז'צ"ל, שֶׁעִסַּק בְּעֵרִיכַת הַסִּפְרוֹ וּבַהֲכַנְתּוֹ לְכּוֹפֵס, וְסִפֵּר שֶׁשָּׁמַע עַל רַב גְּדוֹל וְחֹשׁוֹב שֶׁעָלָה לְאַחֲרוֹנָה מִמְּרוֹקוֹ.

מֵאַחַר יַעֲזוּ חֲפָצוֹ לְהַעֲנִיק לְרַב הֵהוּא עֵתָק מִסִּפְרוֹ, בְּקֶשׁ רַבִּי מֹשֶׁה יַחֲיָאל שֶׁיִּטְרַח עֲבוּרוֹ לְגִשְׁתׁ לְמַעוֹנוֹ שֶׁל הֵרָה"ק **הַבְּבֵא סֹאֲלֵי** זִיע"א שֶׁשָּׁכַח אוֹתָהּ עַת בְּשִׁכּוֹנַת 'בְּקִעָה' בִּירוּשָׁלַיִם, וַיַּעֲנִיק לוֹ אֶת הַסִּפְרוֹ.

מִשְׁבָּא וּנְכַנַּס לְחֹדֵר הַבְּבֵא סֹאֲלֵי, סִפֵּר רַבִּי שְׁלוֹם חַיִּים אוֹדוֹת הַרְבֵּי שֶׁכְּתַב אֶת הַסִּפְרוֹ, וְשָׁגְרוֹ לְמַעַן יִהְיֶה רַבְּנוֹ מֵהַדְּבָרִים הַעֲמֻקִּים הַבְּלוֹלִים בוֹ. הִתְעַנְּנוּ רַבְּנוֹ וְשָׂאֵל, "הֵאֵם הַסִּפְרוֹ מִיֵּסֵד עַל פִּי דָרוֹ הֵרָה"ק **הַבְּעַל שֶׁם טוֹב** זִיע"א, כְּשֶׁהוּא מוֹסִיף וּמְבַאֵר, "אֵינִי מְסַתְּכַל בְּסִפְרֵים שְׂאִינָם עַל פִּי דָרוֹ הַבְּעַל שֶׁם טוֹב".

מִשְׁהַבֵּיעַ רַבִּי שְׁלוֹם חַיִּים אֶת תְּמִיּהָתוֹ עַל הַיִּחַס הַמִּיחָד שֶׁמְגִלָּה הַרַב כְּלַפֵּי תוֹרַת הַבְּעַל שֶׁם טוֹב, עָנָהוּ בְּבֹא סֹאֲלֵי בְּזֶה הַלְשׁוֹן, "זֶה עֵנְוִן שֶׁבְּנִשְׁמָה. מְגִיל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה הַתְּקוּשְׁרָתִי לְדַרְכּוֹ שֶׁל בְּעַל שֶׁם טוֹב".

מילין קירין וחידישים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהנרא שליט"א

מִי־הָרֵא חֹדֶרֶתָא

חֹדֶרֶתָא דְאִוְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

שכר הביזיונות

בזכות הביזיונות שספגו זכו לזרע קודש מלכים ונביאים
מכאן יש לנו להבין מה גדלה מעלת הנחשד בדבר שאין
בו עד כדי כך שנחשב להם כאילו ועשו מעשה צדקה
עצום שהקב"ה מחשיב להם לטובה. אך דבר נוסף רואים
כאן, שכשאדם מתבזה כמו בשני המקרים הללו שנחשדו
והתבזו, זוכה ע"י כך לצאצאים קדושים שיאירו ויושיעו את
ישראל, כתמר שחשדה יהודה שיכחה ויצאו ממנה מלכים
ונביאים, וכחנה שחשדה עלי שזכתה ויצאה ממנה שמואל
ששקול כמשה ואהרן (שם).

**אפילו פרעה הרשע היה זוכה לכפרה אם היה
מתבזה ק"ו לבני ישראל**

בזה נשוב לפסוק דידן וכפי שביארו מרן **החתם סופר ע"ה**
כי מה שאמר הקב"ה למשה ואהרן **וציוום עליו לחלוק לו**
כבוד בדבריהם היה בשביל שחלילה לא יתבזה וכך יתכפר לו
עד שלא יהיו עשרת המכות בדין. ועל זה יתמהו הכל
ויועקו, היתכן כזאת, שאדם רשע כפרעה, רוצח ללא
רחמים, האם גם בו נאמר שביזיונות יכפרו עליו. אולם הוא
הדבר העצום והפלאי שלמדנו מכאן, שיתכן ויהיה האדם
מושחת ורשע בכל מיני רשעות, ועם כל זה יבואו ביזיונות
ויכפרו עליו. מכאן נסיק מה עצום כח הביזיונות לכפרת
עוונות, ובוודאי שאין ביננו רשעים כפרעה, ואם לרשע
כזה היו מתכפרים הביזיונות, כל יהודי ויהודי על אחת כמה
וכמה שבעת שפוגעים בו ומשפילים אותו הרי שאין לך עת
צרון מאותה השעה לכפר ולמרק עוונותיו.

המתקת הדינים בכח החרפה

ולא זו בלבד שזוכה לכפרת העוונות עוד יכול בכח
ההשפלה שעובר להמתיק כל הדינים התלויים עליו

לשם מה יש לחלוק כבוד לרשע כפרעה
וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וַיֹּצִיגם אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵל פְּרַעֲה
מִלֶּךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (ו יג).
בפסוק זה ישנם שני ציונים למשה ואהרן, ויצום אל בני
ישראל ונוסף עוד ואל פרעה מלך מצרים, ובעוד שהציוני
לבני ישראל היה כדברי רש"י: ויצום אל בני ישראל, ציוום
עליהם להנהיגם בנחת ולסכול אותם. אך מהו הציוני
לפרעה מלך מצרים. על כן בא רש"י הקדוש ומפרש' ואל
פרעה מלך מצרים, ציוום עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם.
ודבר של תמיהה הוא מה נחוץ לצוותם לחלוק כבוד לאדם
בליעל ורשע שעינה ושיעבד את בני ישראל, הרג בהם
ובילדיהם ללא רחמים, הלזה יש לחלוק כבוד.

שלושת הפעמים שנזכר וַיַּחְשְׁבֶהָ קשורים זה בזה
נקדים ונאמר, שהנה, על הפסוק (בראשית טו ו) **וַיַּחְשְׁבֶהָ**
בְּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה כתב בעל **הטורים בשם אביו הרא"ש**
ע"ה שיש במסורה מלבד זה עוד שני מקומות שנאמר בהם
'ויחשבה', האחד **וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזֹנָה** הנאמר בתמר (שם לח טו),
והשני **וַיַּחְשְׁבֶהָ עָלַי לְשַׁפְּרָה** הנאמר בחנה (שמואל א' א יג).
ורמז יש כאן על דרך מה שאמר רבי יוסי (שבת קיח): 'יהא
חלקי עם מי שחושדין בו ואין בו', שהרי גם בתמר וגם בחנה
שתינה נחשדו בדבר שלא היה בהם ונחשב להן לצדקה
כמאמר הכתוב במקום השלישי 'ויחשבה לו צדקה'. וכלשון
בעל הטורים בשם אביו הרא"ש ע"ה: שהרי תמר בשביל
שחשדה יהודה ויצאו ממנה פרץ וזרח שיצאו מהם
מלכים ונביאים (מגילה י:). וחנה בשביל שחשדה עלי זכתה
ויצא ממנה שמואל (ברכות לא:). וזהו בשביל שנחשדו
לזונה ולשכורה נחשב להן לצדקה, עכ"ל.

וואל תביאני לידי בזיון, אך לכל אדם ישנם מצבים בהם מאן דהו עולב בו ומשפילנו, ואז יש לו להבין כי אין דבר יותר טוב מהשפלה לפעול בעבורו ובעבור זרעו ישועה מעל הטבע, ואף אם נגזרה עליו גזירה חלילה ניצול ממנה בכח הביזיונות, וזוכה לרב טוב בזכות אותם הרגעים בהם היה מן הנעלבין ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים שעליהם הכתוב אומר (שופטים ה לא) 'אֲהַבְיוּ קִצָּאת הַשָּׁמַשׁ בְּגִבְרָתוֹ, מֵה לָנוּ גְדוֹל מִכָּךְ לְהַקְרֹאת 'אוהביו' של מלך מלכי המלכים.

ולא לחינם אמרו הקדמונים שאם אדם היה יודע מה מרוויח מהביזיונות וכמה הם טובים עבורו בעולם הזה ובעולם הבא, הרי שהיה רודף אחריהם. וכדבריו המופלאים של רבי חיים ויטאל ע"ה בספרו **שערי קדושה** (ח"א שער 1): ואם יחרפך איש לא תענונו, והיה נעלב ולא עולב, כי על זה כתיב 'אוהביו קצאת השמש בגבורתו', והעבר על מידותיך לכל מי שחטא, ולא תרגיש צער אפילו בלבבך כי טוב הוא לך, כי כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו (ר"ה יז). ומכל שכן עוונות וחטאות. ובסוף דבריו הקדושים מוסיף הוא על כולנה בשגב הביזיונות ואומר: **ואם עיני שכל לך היה לך לחפש מי שיעצרך כי חיים אתה מבקש לך.**

אמנם לא כל אחד יכול לשמוח כאשר נשפך דמו 'אזיל סומקא ואתי חינורא', אך לכל הפחות ידע בליבו כי כאשר סופג ביזיונות - מתנהג הם בשבילו, וכמו שאמר **המלאך המגיד** שהיה לומד עם **מרן הבית יוסף ע"ה** (מגיד מירשים ויקהל ד"ה עוד אמר), שאם היו יודעים אנשים את שכן הביזיונות והתועלת שהם זוכים לקבל בעבור שמדברים עליו בגנותו, היו שמחים כאילו הביאו להם מתנות כסף וזהב.

שיתהפכו לרחמים, וכמאמר הכתוב ברחל אמנו בעת שילדה את יוסף הצדיק (בראשית ל כג) 'ותאמר אסף אלקים את חרפת' וביאר **בבאר מים חיים** (שם) שאמרה רחל כי ע"י 'חרפת' מסתלקים ונאספים הדינים הנרמזות בשם 'אלקים', כי יסורין ממרקים עוונותיו של אדם (ברכות ה). **ואין לך יסורין גדולים מהבושה והביזוי כשמגיע לאדם.** וכן אמרו במדרש (משלי לא יד) על הפסוק (שם) 'הייתה כאניות סוחר' זו רחל אמנו, שהייתה מתביישת על הבנים בכל יום, לפיכך כותב ויצא ממנה בן, שהוא דומה לספינה שהיא מלאה כל יום ושבוע, אם יוסף נתקיים כל העולם בזכותו, וכלכל את העולם בשני רעבון.

הבושה מבטלת גזירות קשות מעל האדם

דבריו יתבררו ביותר על פי המסופר על **הרה"ק רבי מנחם מנדל מפרימשלאן ע"ה** שקרא לאוהביו לסעודת הודיה, וסיפר להם כי מקובל הוא שאם נגזר על האדם חולי או מכאוב שולח לו הקב"ה אדם שייפגע בו וישפילנו וכך יוצא הוא ידי חובת החולי או הכאב. אם כן, המשך הרה"ק ואמר, היום זכיתי לביזיונות גדולים, דבר המוכיח שעמדה כנגדי גזירה קשה ועצומה ולכן שלח הקב"ה ביזיונות גדולות אלו להצילני מהחולי, על כן מחויב אני להודות לו בקהל ועדה על חסדו הגדול שגמל עימי, כדרך כל אדם שניצל מחולי אוכל לתעב נפשו ויגיעו עד שערי מות. וזיעקו וגו'. ישלח דברו וירפאם וגו'. יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ויזכו וזכחי תודה ויספרו מעשיו ברינה, ויותר מכך, שממני נמנע החולי עוד בטרם יבוא אלי בזכות הביזיונות.

אין דבר יותר טוב מביזיונות

וזאת יש לו לכל אדם להחזיר לקרבו, אמנם מבקשים אנו

מִלְתָּא דְּפִלְיָא

עצה נפלאה לדעת אם דרכו נכונה

עזר נפלא עומד לו לאדם לדעת האם נכונה דרכו אם לאו, וביותר מתלבט בבואו לקיים מצוה שיש בה צד הנאת הגוף, כי גשמיות הגוף מסמאת את עיניו וגורמת לו לומר על פסול שהוא כשר, וכל כוונת הגוף היא להנאת עצמו אלא שהוא מלבישו בחיצוניות של מצוה. זוהי אפוא עצתו אמונה, יבחין ויתבונן, אם המעשה שהוא מסתפק בו אינו גורם לו שום הנאה גשמית אזי קרוב לומר שאכן מעשה זה רצוי ונכון הוא. על דרך שהיה **הבעל שם טוב ע"ה** נותן עצה בשם **הרמב"ן ז"ל**, לסלק מנפשו כל צד הנאה עצמית שעלול לצמוח לו מאותו מעשה, ואז יזכה לבוא אל האמת, ומן השמים יסייעו בידו להודיעו האם כשר ונכון הוא אם לאו.

עוד יוסיף לבדוק עצמו אם יתרבה כבוד שמים בזכות מעשיו וזכה ידע כי רצויים מעשיו למעלה, וכמו שאומר הכתוב (ויקרא ט ו) 'זה הדבר אשר ציווה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'', אם במעשיכם יתרבה כבוד ה' ויירא עליכם, בזה תדעו כי זהו הדבר אשר ציווה ה' לעשותו.

א. וכן ציוה הרמב"ן לבנו (הקדמה לספר בן פורת יוסף להרה"ק מפולנאה).

ב. תולדות יעקב יוסף (שופטים), בן פורת יוסף (הקדמה).

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

התגלות הבורא לאבות הקדושים

יש לקיש מאי דכתיב (בראשית יז א) 'אני אל שדי', אני הוא שאמרתי לעולם די. לעומתו שם הוי"ה משמעותו שמהוה כל הווה, המורה על יכולת הבורא לברוא בריאות חדשות ומציאות אחרת בבריאה תוך שיודד מערכות הטבע - בשם זה לא התגלה הקב"ה לאבות, שלא היה שינוי חוץ לטבע מערכות שמים וארץ. אך עתה שהתגליתי לך הרי זה בשם הוי"ה ברוך הוא שהוא מורה על שינוי הטבע ולכן אמור לבני ישראל אני ה" [שם הוי"ה], תודיע להם השם הגדול כי בו אני עושה עמהם להפליא, וידעו כי אני ה' עושה כל.

הנהגת האבות אף היא בדרך הטבע

כדבר הזה בינותי בספרים מה שכתב ספר חסידים (סי' קסה) שכ"ד פעמים נזכרו אבות העולם כסדרן, דהיינו 'אברהם יצחק ויעקב', לרמוז על כ"ד השעות שהם צמצום הזמן בטבע וכולו היה מלא בעבודתם, ואשר על כן נכתב בתהלים כ"ד פעמים 'אשרי', כי אשרינו שזכינו להמנות על זרע האבות הקדושים - אברהם יצחק ויעקב, ועצם הדבר שנסדרו כסדרן בכ"ד מקומות כנגד כ"ד שעות היממה מורה כי הייתה ההנהגה עימם כסדר הטבע [ראה מגלה עמוקות (אחרי ד"ה או אמר): ולפי שאבות העולם הם שערים העליונים לכן כ"ד רננות אמר שלמה שרצה להעמיד דלתות ההיכל, עד שזכר 'שאו שערים ראשיכם' שהם ראשים העליונים, 'הנשאו פתחי עולם' שהפתחים הם כ"ד שהיו בעזרה. לקביל זה תקנו כ"ד תיבות בברכת 'ולירושלים עירך', וודו אמר זה בתהלים כשבא למזמור כ"ד, ורזא 'ושמתי כד כ"ד שמשותיך' (ישעיה נד יב), לכן נזכרו אבות העולם בתורה כ"ד פעמים כסדרן

המשך בעמוד הבא

יש להבין כמה תמיהות בפסוק ופירושו **וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשְׁמֵי ה' לֹא נֹדַעְתִּי לָהֶם** (ו ג). קשה, מדוע מנה את האבות כל אחד בנפרד, יכול היה לומר 'אל אברהם יצחק ויעקב'. ועוד קשה, איך אמר שלא נגלה בשם ה' הלא כל התורה מכריזה על גלויים שהיו לאבות בשם הוי"ה. אחר כל זאת עוד יקשה פירוש רש"י שאמר 'וארא' - אל האבות. מה ביאר בזה מה שלא נכתב מפורשות בתורה.

דרך האבות - התגלות בתוך הטבע

יש להקדים לכך את ביאור הרמב"ן ע"ה בפסוק זה, כי ישנם שני סוגי ניסים, יש והנס נעשה בתוך הטבע, כמו אדם שיצא למלחמה וניצח, יתכן ועל פי טבע לא היה יכול לנצח, אבל עדיין נעשה הטבע בדרך הטבעית שיצא למלחמה וניצח. הסוג השני הם ניסים שיוצאים מטבע העולם, כמו עשרת המכות וקריעת ים סוף שדרך הטבע שהמים שביאור הינם מים, והקב"ה שידד מערכות הטבע והמים נהפכו לדם וכן על זה הדרך.

ממשיך הרמב"ן ומבאר, הניסים שנעשו לאבות הינם בתוך הטבע ללא שנשתנה הטבע, שהצילם במלחמה ופדאם ממוות, ואף שבוודאי גם בטבע היה זה נס גדול, אך עדיין הכל נכנס בגדר דרך הטבע. דרך זו נרמזת בשם שדי", שהוא על שם שבתחילת בריאתם היו השמים נמתחים ללא גבול עד שאמר הקב"ה די', כמבואר בגמרא (חגיגה יב): בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו, שנאמר (איוב כו יא) 'עמודי שמים ירופפו ויתמהו וגערתו', והיינו דאמר

ההתגלות מצד הבורא אחת היא משתנה לפי בחינות המקבלים

הנה עד כה נתבאר פירוש הפסוק שנגלה לאבות בשם שד"י ועתה נתגלה למשה רבינו בשם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו. מעתה נשובה נראה כרמינו סמדר שעדיין יש לנו להבין מפני מה נזכרו כל אחד מן האבות בפני עצמו כאמרו 'אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, מדוע לא נשנו כאחד - 'אל אברהם יצחק ויעקב'. כמו כן נותר לנו להבין מה בא רש"י להוסיף כשמבאר 'אל האבות' בשעה שהם אלו דברי מקרא כתוב.

לשם כך נבואה חדרי התורה של **רבינו הקדוש רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה** (נועם אלימלך ד"ה וארא) שהקשה שידוע שכל אחד מהאבות עבד את הקב"ה בבחינה אחרת, אברהם - חסד, יצחק - גבורה, יעקב - תפארת, אם כך כיצד נגלה עליהם הקב"ה ב'אל שדי' בלבד ולא לכל אחד כפי בחינתו, שכן היא דרך ההתגלות מלמעלה.

מתרץ בעל נועם אלימלך ע"ה: אך שהשורש הוא בדבר הזה כך, שמצד הבורא ברוך הוא אין שום השתנות, אלא שהאדם בעבודתו לפי מדרגתו כך ממשיך עליו, נמצא אברהם המשיך על עצמו המידה של חסד, וכן יצחק מדתו, וכן יעקב. אבל מצד הבורא ברוך הוא הכל אחד הפשוט, ולזה פירש רש"י ז"ל 'וארא' **אל האבות**, לומר שאצל הבורא ברוך הוא אין הפרש וחילוק ביניהם כלל והכל אחד, לכך נראה אליהם בבחינה אחת ב'אל שדי', עכ"ד הקדושים.

בכך ניתן להבין הן את דברי רש"י שביאר 'אל האבות', כדברי רבי אלימלך שמצד הקב"ה הייתה התגלות אחת לכל האבות, והן מדוע נחלקו האבות באמרו **אל אברהם אל יצחק ואל יעקב** ולא נכתב 'אל אברהם יצחק ויעקב', כי מצד האבות הקדושים הייתה ההתגלות לכל אחד כפי בחינתו, ולכך לא שייך לכתבם כאחד.

סוד אור ישר שהוא כ"ד, וכ"ד פעמים למפרע על סוד אור החוזר וכו'. לכן כ"ד פעמים 'כפרה' איתמר ביום הכיפורים בתורה, אמור ואחרי מות ופינחס, לכן כ"ד עריות בפרשה, לכן כ"ד תועבות בהפטרה יחזקאל, כ"ד פעמים הוי"ה בישעיה, כ"ד פעמים 'אשרי' בתהלים זה לעומת זה.

הנסים שנעשו לאבות היו ישועות זמניות עוד פירשו בו, כי מצינו אצלו יתברך שני כוחות המתנגדים זה לזה, ושניהם הם בתכלית השלימות עד בלי סוף וגבול, והם כח הגדולה וכח הצמצום. וזה שאמר רבי יוחנן (מגילה לא.). 'כל מקום שאתה מוצא גדולתו של ה' שם אתה מוצא ענותנותו', להודיע כי כמו שאין סוף לגדולתו יתברך כן אין סוף לענותנותו והוא כח צמצום שכינתו הקדושה.

ועל כח זה נקרא שמו 'שדי' על שאמר לעולמו די, שאלולי כן היה העולם והים הגדול מתרחבין והולכין, כי כטבע החותם הטובע בדומה לו, כן הפעולות היוצאות מהבורא יתברך שהוא בלתי בעל תכלית ובלתי סוף היו מטבען נמתחין והולכין עד אין סוף, עד שהוא יתברך גער בהם ונתן להם גבול בכח הצמצום אל שיעור ידוע.

והנה כל הישועות שעשה ה' לשלושת האבות הקדושים היו רק ישועה זמנית לצורך השעה, כמו הצלת אברהם מכבשן האש, וכן במלחמת המלכים, וכן ביצחק כשהיה צריך לבארות נתן לו, וכן הצלת יעקב מעשו ומלבן. אבל ישועה נצחית קיימת לעולם לא ראו, ובכל עת באו עליהם צרות ודאגות חדשות.

וזה שאמר **וארא אל האבות** באל שדי כח הצמצום שלי בהצלה לפי שעה, אבל **ושמי ה' המורה על פעולה נצחית לא נודעתי להם**, כי הפעולה הנעשית בשם השם הגדול הוי"ה ברוך הוא תהיה לעולם, והנעשות בכח 'אל שדי' הוא מצומצם על זמן רב.

אמונה - הדרך לגאולה

יש כח בדיבורי האמונה להמשיך ישועות וברכות, כמו שכתוב (תהלים קטז י) 'הַאֲמִנְתִּי כִּי אֶדְבֹר', 'האמנתי' לשון המשכה, וההמשכה היא 'כי אדבר' בכח דיבורי האמונה והבטחון כך נמשכים כל הישועות.

חיסרון אמונה מעכב הישועה

ובזה מובן מה שפקפק משה רבינו וסירב ללכת אל פרעה, ובוודאי לא היה חיסרון באמונתו שלא ייבצר מאומה מיכולת ה' להושיע את ישראל, אלא כיון שלא היו ישראל ראויים להגאל ממצרים אלא בזכות האמונה, וכיון שלא שמעו אליו בני ישראל מקוצר רוח ועבודה קשה, לכן חשש משה רבינו שלא יהיה בכוחם להמשיך את הגאולה לעולם כל זמן שלא יתחזקו באמונה. וזה שאמר משה בדעת האמת, **הן בני ישראל לא שמעו אלי ולא האמינו**, ואיך יכול להיות שישמע אלי פרעה כי בלתי האמונה אי אפשר. וזה שאמרו **ואני ערל שפתיים** היינו שאין לי פתחון פה לומר לפרעה והוא בחינם. ורצונו של משה היה שישרש בליבם של ישראל האמונה, ופרעה ישלח בוודאי את בני ישראל בעל כרחו, ובזו האמונה ימשיכו את הגאולה.

על ידי האמונה בשעת ההסתר זוכים להתגלות הרחמים

זהו כוח האמונה גם בשעת הצרה, אשר כפי מה שמאמינים שתכלית הדין הוא רחמים כך זוכים להתגלות הטוב בפועל, כמו שפירש **בתשואות חן** (וישב ד"ה ועד"ז) על הפסוק (תהלים קז א) 'הודו לה' פי טוב פי לעולם חסדו', 'טוב' בגימטריא שם הוי"ה במספר קטן, רמז לזמנים שהרחמים הם בקטנות ובהסתר, ואין זוכים לראות הרחמים אלא צריכים להאמין שהכל לטוב והרחמים גנוזים בתוך הדינים, ועל ידי

התמיהות בפסוק מורים כי יש דבר נסתר בשאלתו של משה רבינו ע"ה

וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' לֵאמֹר הֲנִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרַעְה וְאֲנִי עֵרֶל שִׁפְתָּיִם (ו יב).

הקשה הרה"ק רבי יצחק מראדוויל ע"ה בנו של המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה בספרו **אור יצחק** (ד"ה וידבר), מה הייתה שאלת משה רבינו ע"ה 'ואיך ישמעני פרעה' הרי ידע היטב שישמע על כרחו גם אם יתעלם או לא ירצה להבין משמעות השליחות. ועוד, 'ואני ערל שפתיים' הלא כבר ענה לו הקב"ה (לעיל ד יא) 'מי שם פה לאדם וגו' הלא אנכי ה', ובוודאי ידע משה ע"ה שהקב"ה הוא כל יכול, הרי זה אומר דרשוני שאין דברי משה רבינו ע"ה כפשוטם.

האמונה ממשיכה ישועה מחוץ לטבע

ותירץ על פי מה שאמר אביו הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה כי 'אמונה' נקראת מלשון 'המשכה' כמו 'וַיְהִי אִמְּךָ אֶת הַדָּסָה', שהאמונה היא הצינור שבו ממשיך המקור העליון, אם מאמין ח"ו ברע הוא ממשיך רע, ואם מאמין בהטוב ובחסדו הגדול הוא ממשיך כל הטובות וכל הברכות, וכמו שאמרו שלא נגאלו ישראל אלא בשביל האמונה, לכן בלתי אמונה לא היה באפשר שיגאלו.

וכל כך גדול כוח האמונה התמימה בה', שעל ידה זוכים להמשיך לעולם את אותו הדבר שמאמינים בו אפילו מחוץ לדרך הטבע, וזהו אמונה לשון המשכה וגידול, כמו שכתוב אצל מרדכי 'ויהי אומן את הדסה', שהיה מרדכי מגדל את אסתר המלכה, וכך גם כשמאמין בה' שישלח לו ישועה הרי בכוח האמונה מגדל את אותה הישועה וממשיך אותה לעולם. וביותר

שנתבאר שנזכה לראות את החסדים בגלוי ובידיעה ברורה ובהכרת החסד לעינינו, ולא נצטרך להאמין כי הוא חסד, שלא יהיה החסד בהסתר.

[ולבוא למידת האמונה צריך לסיוע מן השמים לזכות בה, ותמיד תהיה תפילת האדם שיעזרהו ה' יתברך לתת בו מבטחו בכל תהלוכותיו בעולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה ה' רועי לא אחסר' (תהלים כג א), ופירש הרה"ק מלינסק ע"ה (הובא בשמו בספר בנו זרע קודש תולדות ד"ה ועוד י"ל ויעתר הד') שהיה דוד המלך מתפלל שתמיד לא תחסר לו אמונה זו שה' הוא הרועה אותו מעודו, וזהו ה' רועי היינו הידיעה הזאת לעולם 'לא אחסר', שלא תחסר ממנו האמונה בה' יתברך הרועה ומנהיג את האדם בכל דבריו. ועל דרך זו פירש **בזרע קודש** (תולדות ד"ה ועוד י"ל ויעתר הד') את הפסוק (בראשית כה כא) 'ויעתר יצחק שכל ימיו היה יצחק מתפלל יצחק לה', ומה היתה תפלתו, 'לה' לנוכח אשתו', 'אשתו' היא כנסת ישראל, ועל דבר זה ביקש יצחק אבינו ע"ה שיהיה ה' תמיד לנוכח עיני כנסת ישראל, שבכל עת ובכל זמן יפנו כנסת ישראל לנוכח ה' יתברך, לדעת שהכל בא ממנו יתברך שמו לעד].

מסיים הרה"ק מראדוויל ע"ה בבקשה עצומה לרבוננו של עולם, וזה לשון קדשו: רבוננו של עולם תן לנו לבבות קדושות וטהורות שיאמינו באמת כעת בהגאולה, ובוודאי יגאל אותנו בקרוב, או לנו שאין לנו אמונת אמת, הם המתערים כאזרח רענן אינם רוצים עוד שיבוא הגואל צדק, כמו במצרים שמתו בשלשת ימי אפלה, אך החומש עלו ממצרים, כעת כן יהיה כן, אבל אם יסכימו כולם ויאמינו באמת בוודאי יבוא תיכף במהרה בימינו.

שמודים לה' גם בזמן הקטנות זוכים להתגלות הרחמים 'כי לעולם חסדו', שנזכה לחסד בכל העולם בהתגלות שם הוי"ה בשלימות במילוי יוד"ן העולה בגימטריה 'חסד'.

וכבר בתחילת שליחותו לגאול את ישראל ממצרים היה מאמרו יתברך למשה וַיִּדְבֹר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲלָיו אֲנִי ה' (לעיל ו ב) ופירש **המגיד ממעזריטש ע"ה** (ליקוטים יקרים אות ערה עיי"ש באריכות), שאחר שאמר משה רבינו (שם ה כג) 'ומאז באתי לדבר אל פרעה הרע לעם הזה', אמר לו הקב"ה 'וידבר אלקים' - אף שאני מנהיג בעולם במידת הדין שעל כך מורה שם 'אלקים', ולעיני בשר כך אכן נראה ש'הרע לעם הזה' שגברה עליהם בחינת הדין, אבל האמת 'אני ה' בשמי שם הוי"ה שם הרחמים, שגם בתוכה של מידת הדין גנוז שם הרחמים.

בקשה על התגלות הרחמים בעולם

וזהו שביקש דוד המלך ע"ה (תהלים כג ד-ו) 'גַם כִּי אֶלֶךְ בְּגִיאַת צַלְמוֹת לֹא אֶיָּרָא רַע', גם בעת צרה שאין רחמי ה' נגלים לעין גם כן לא אירא רע, והוסיף לבקש 'אך טוב וחסד ירדפוני', שירדפהו חסד, הן חסד נגלה והן חסד נסתר, הן טוב שהוא חסד במספר קטן, והן חסד נגלה, ובכח האמונה נזכה שיתהפך ה'טוב' ל'חסד' ויתגלו עלינו רחמיו יתברך בשלימות.

ובזה יש לפרש את הפסוק (שם פה ח) ה'רָאנוּ ה' תְּסַדֵּךְ, שאנחנו מבקשים שהקב"ה יראה לנו את רחמיו בגלוי, חסד נגלה. וזהו מה שמבקשים בכל יום בברכות השחר, 'וגמלנו חסדים טובים', והוא צריך ביאור, וכי יש חסדים טובים וחסדים שאינם טובים, ולמה צריך לפרט הכוונה לחסדים טובים, אלא כמו

י"א לאור ע"י מכון אור לישיבות
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנעוץ ללא אישור
 מצדו של מכון אור לישיבות
 מיוצב ונעמוד: שוקי קוק

פרשת וארא

חטא הגאווה

סיפר הרה"ק רבי אברהם מפוריסוב זיע"א: בעיר פרשיסחא הנודעה התגורר חייט יהודי מומחה. תהלתו של החייט יצאה למרחקים, והכל גמרו את ההלל על טיב הבגדים אותם הוא תופר. מלבד האיכות הנדירה בהם הצטיינו כל הבגדים שיצאו מתחת ידיו האמונות היה החייט איש חביב ונעים הליכות, והכל נהנו לבוא ולהזמין אצלו את הבגדים.

שמו הטוב של החייט היה מהלך מפה לאוזן, ואם בתחילה רק היהודים היו משתמשים בשירותיו כדי שיתפור להם את בגדיהם, הרי שעם הזמן נודע הדבר לאדוני הארץ, פריצי הסביבה, כי הנה בעיר פרשיסחא יושב לו חייט יהודי שידין רב לו באומנות זו, ואילו היה יושב באחד מערי הבירה של מדינות העולם, תיכף היה הופך להיות אמן בינלאומי, רק מזלם הטוב הוא של הפריצים שעדיין אין פונים אליו מכל העולם, וכך יכולים הם להזמין את בגדיהם אצלו.

הפריצים מקרוב ומרחוק, בעלי האחוזות הגדולות מכל המדינה, היו מחלים את פני החייט בכסף רב ובלבד שיתפור להם את בגדיהם. הון ועושר הוזילו מכיסם כדי שהחייט היהודי יסכים לתפור את בגדיהם.

לא היה מתחרה למומחיותו של חייט זה, עד שאמרו שידו על העליונה גם אילו יתמודד מול חייטי הצמרת העובדים בשירות בית המלוכה. בינם לבין עצמם היו מתלחשים שאלמלא יהודי הוא, בוודאי שהיה נעשה לחייטו האישי של מלך פולין.

ויהי היום והפריץ הגדול ששלט בעיר פרשיסחא חזר מאחד ממסעותיו הרבים אל אחוזתו הנאה אשר סמוכה ונראית לעיר הגדול ובאמתחתו נשא עמו ממיטב סחורות שווקי העולם אשר איווה לנפשו, תכשיטים מפוארים, כלי ציד וכלי בית, רהיטים ושאר מיני חפצי נוי ותפארת, אך יותר מכל נתן הפריץ את לבו על אריג בד יקר שביקרים אותו רכש בדמים מרובים, מעשה ידי אמן מהודו הרחוקה. היה הבד נדיר ביופיו, שזור בחוטי כסף וזהב אמיתיים ומעוטר בדוגמאות שעין לא ראתה כדוגמתו.

תיכף עם שובו לאחוזתו מיהר הפריץ וקרא לחייט היהודי ויאמר לו: ראה את אריג הבד המשובח הזה. סוחר פריזאי שבעצמו נסע להודו הוא זה שמכר לי את האריג הנדיר הזה. כל הסוחרים הודו ואמרו כי לא נמצא בדומה לבד זה, ואף אתה יכול לראות בעיניך עד כמה משובח ועדין הוא האריג, שדומה עלי כי אין בכל ארץ פולין דבר המקביל לו.

מישש החייט בעדינות את הבד היוקרתו ונענה לפריץ: אין זה אלא הבד המשובח ביותר שראיתי אי פעם. בד זה ראוי לעלות על שולחן מלכים ולתפור ממנו את הבגד המופלא ביותר שנעשה אי פעם עלי אדמות. נהנה הפריץ מחנופתו של החייט ואמר לו חזרה: בדיוק כך! ועוד הרבה יותר מכך! וזו הסיבה שאני בוחר בך להיות החייט המאושר שיזכה לתפור עבורי את בגד הפאר מבד זה. רק אתה, שכבר תפרת עבורי כמה וכמה בגדים ואתה מכיר היטב את מידות גופי, תוכל ליצור הימנו בגד הראוי לשמו.

אלא שלפתע הפך הפריץ את עורו ואמר בתקיפות רבה: בגד זה צריך להיות מוכן ומזומן

בעוד שבועיים ימים, זמן די והותר כדי להכין את הבגד על הצד היותר טוב, והיה אם אכן תצלח מלאכתך ותוציא מתחת ידך בגד מפואר משופרא דשופרא - אומן מומחה תקרא ושכר רב תטול, עתיד אני לתת לך ממון הרבה, וגם כבוד רב תנחול. אולם, וכאן נופף הפריץ באצבעו בתנועת אזהרה, אין אני רוצה לומר לך מה יקרה אם חלילה וחס תיכשל במלאכתך - רע ומר יהיה סופך. עונש חמור תקבל על השחתת האריג הנדיר, ואף אגרש אותך מבייתך. ועתה, מהר וקח את האריג אל בית מלאכתך, כי הזמן קצר והמלאכה מרובה.

בתחילה נבעת החייט לשמע אזהרתו התקיפה של הפריץ והיו ארכובותיו דא לדא נקשן. מלבד עצם הדברים החריפים, גם החייט עצמו שמבין בבדים היה, ראה עד כמה אכן מדובר באריג יקר ומשובח, והוא החל לחשוש פן יכשל במלאכתו ולא ישיב את רצונו של הפריץ. אולם עד מהרה חזר לו בטחוננו העצמי, מה גם שידע כי הפריץ אינו מותיר בידיו כל ברירה אחרת, והוא נענה ואמר לפריץ בשפה מתנשאת: אדוני הפריץ, תנוח דעתך ואין לך כל סיבה לחשוש, כה יקום וכה יהיה, ראוי אריג זה לבוא תחת ידי, לפי שאין כמוני בכל חייטי המדינה, ואכן בגד מפואר אשר כמותו לא ראית עד כה אעשה לך מאריג זה, זה יהיה הבגד בו תסתובב בהיכלי המלכים ובטירות האצילים ולא יהיה מישהו שלא יעמוד משתאה מול יופיו.

נטל החייט את האריג עמו ובצעדים מתרוננים משמחה יצא אל בית מלאכתו. רבות מחשבות בלבו היו בשעה שצעד מארמונו של הפריץ וגלילי האריג היקר תחת בית שחיו. במחשבותיו ראה נגד עיניו את העושר והכבוד הצפויים לו כשהפריץ יהלך לבוש בבגד המיוחד, ואת שמו כחייט מתעלה אצל כל פריצי הארץ ויוצא לתהילה על פני כל הארץ.

במשך כל אותם שבועיים ימים שהוקצבו לחייט היה החייט עסוק אך ורק בבגד זה. יום ולילה לא ישבותו. מבוקר עד שעות הלילה המאוחרות עבד החייט כמעט ללא הפסק, זמן מסוים הוא הקדיש לתפילה ולהבדיל לאכילה ושאר צרכי הגוף, אולם ברוב ככל שעות היום היה החייט עסוק אך ורק בהכנת הבגד. תחילה שרטט החייט את התוכנית המדויקת של הבגד, מלאכת מחשבת של אדריכלות גזירה ותפירה לפי מיטב כללי התפירה העילית שהייתה מקובלת באותם הימים. לאחר מכן פנה החייט להוציא את התוכנית מהכוח אל הפועל: לגזור את הבד בדייקנות מרובה ולתפור את חלקי הבד לחליפת פאר.

בד בבד עם שיעבוד כל מחשבות ליבו להצלחת הפרויקט הייתה דעתו של החייט זוחחה עליו ביותר. הוא לא הפסיק לחשוב על כבודו ותהלתו, הן על כך שהוא אומן מומחה עד שהפריץ בחר דווקא בו כדי לתפור את החליפה והן על כך שלאחר תפירת החליפה עתיד הוא להתפרסם עדו כהנה וכהנה. גם על הכסף הרב שכבר קיבל על עבודותיו השונות ואשר הוא עתיד לקבל על מלאכה זו, הוא לא הפסיק לחשוב ולהרהר ללא הרף.

יומים לפני המועד שנקבע סיים החייט את מלאכתו המאומצת. בחן החייט את מעשה ידיו בשבע עיניים, בדקו מלפנים ומאחור, את איכות התפרים ואת הגזירה המדויקת, ולא חדל מהתפעל מהבגד היפה. והיה החייט אומר לעצמו: שיש בני מעיי שישו, ראו בגד מושלם זה שיצא מתחת ידי, בגד כה מושלם ומפואר שכמהו לא היה, על פתיליו וגדיליו, על ציציו ופרחיו, על קיפוליו ומכפלותיו, שנציו וכפתוריו וקרסיו, כליל תפארת עין לא ראתה דוגמתו. פניו של החייט היו מדושני עונג וקורת רוח בשל אותה נחת רוח שמלאה אותו לחלוטין ובשל הגיגיו על העתיד הגדול הצפוי לו כראש וראשון לחייטי המדינה.

עוד תשלם ביוקר על הבד היקר שהרסת ועל כל הבזיון והצער שהבאת עלי. מהר לברוח מכאן פן אססה בך את הכלבים שיהפוך לגל של עצמות.

לקח החייט את החליפה בלב שבור, בעוד שצעקות הפריץ נשמעות באזניו. מבטי לעג ושמחה לאיד של חבריו של הפריץ ליוו אותו בצאתו, וכך הוא שב למגינת לבו אל ביתו. עם כניסתו לביתו פרץ החייט בבכי מר וסיפר לאשתו את הצרה הגדולה אשר התרגשה ובאה עליו, וביותר, שהרי מצידו הוא השקיע את כל כוחו להוציא דבר נאה ומתוקן מתחת ידו, ואין לו שמץ מושג מה השתבש בדרך עד שהחליפה הייתה בפועל כה גרועה.

אשתו שצרת בעלה נגעה ללבה לא אמרה נואש. אשה כשרה היתה והיא יעצה לו: הנה בעירינו מתגורר הרה"ק רבי ירחמיאל מפשיסחא זיע"א, בנו של רבינו היהודי הקדוש זיע"א, גש לביתו וספר לו את צרתך והוא לבטח יושיעך, שהרי למדונו חכמים, שהצדיק גוזר והקב"ה מקיים, ובוודאי גדול כוחו של הצדיק להמשיך לך ישועה גדולה מהשמיים.

שמע החייט בעצת אשתו. קם ושם פעמיו אל הרה"ק רבי ירחמיאל וסיפר לו את כל אשר קרהו ואת העונש הקשה המרחף על ראשו מהפריץ הכועס. הקשיב רבי ירחמיאל לדבריו ואמר לו: רחמיאי, עצתי לך אמונה שתחזור לבית מלאכתך, קח את הבגד אשר תפרת, תפרום אותו מתחילתו ועד סופו, מאל"ף עד תי"ו, ואל תשאיר בה אפילו תפר אחד ממה שהיה בתחילה. לאחר שסיימת לעשות זאת - תתפור את הגזרים מחדש כמתכונתם הראשונה, בדיוק כפי שהיו תפורים קודם לכן, ואז תחזור עם החליפה המחודשת לארמונו של הפריץ, שם תתחנן בפניו שיחזור וימדוד את החליפה בשנית, והרי אני מברכך

שלח החייט להודיע לפריץ כי הבגד מוכן ואילו הפריץ מצידו שלח את הכרכרה המיוחדת שלו כדי להביא את החייט יחד עם הבגד. לא בשל כך שביקש הפריץ לחסוך לחייט את ההליכה הרגלית, כמו בשל כך שביקש לראות את הבגד בהקדם האפשרי ולשמור עליו מכל נזק אפשרי.

לא נחה דעתו של הפריץ המצפה והמתרגש עד שהחליט כי אין לו להתרשם מהבגד בגפו. מוטב יהיה אם חבריו הפריצים והאצילים יבואו גם הם למעמד השקת הבגד, וברוב עם הדרת מלך. הרצים יצאו דחופים בדבר הפריץ הזומין את חבריו לבוא ולהתרשם בעיניהם, ואכן עד מהרה התמלא הארמון בכל מכריו ומיודעיו של הפריץ שידעו את סיפורו של הבד וביקשו לראות את התוצאה המפוארת והמיוחדת.

משהגיע החייט לארמון הוא התקבל בתשואות רמות. בתנועות מלאות חשיבות עצמית הוציא החייט את החליפה ומסר אותה לפריץ שמיהר להסתגר בחדרו כדי להתלבש בה. חולפת דקה והפריץ ניצב לפני כולם לבוש בחליפה החדשה, אלא שהתשואות שהיו אמורות להשמע בוששו מלבוא. הפריץ מביט בחבריו, הם מביטים בו, וכולם יחד מחליפים מבטים עם החייט, וכולם שותקים. איש אינו פוצה את פיו להשמיע הגה, ורק דממה איומה נמצאת בחדר.

הפריץ שאינו מבין מה קורה, מתייצב מול מראה גדולה שתלתה בקירבתו, והוא מבין את הבעיה החמורה: זו אינה חליפת פאר - זה שק של סמרטוטים! הפריץ פכר שתי ידיו בייאוש, הביט בעיניים מאיימות אל החייט החיזור אשר כמעט ולא קרס תחתיו מתעלף וקרא לעומתו במרירות: קנאת בי על שברשותי בד כה יקר? לא יכלת לשאת שתהיה לי חליפה מפוארת? לכן הרסת לי את הבד? הפריץ הסיר מעליו את החליפה, והטיחה בחמת זעם בפרצופו של החייט. קח את החליפה והסתלק לכל אשר ישאו רגליך.

שבעזרת ה' החליפה תמצא חן בעיניו ובעיני כל רואיו.

התפלא החייט מאוד על דברי הרבי ולא הצליח להבין מה יועיל הדבר אם בסופו של דבר הוא יגיש בפני הפריץ את אותו הבגד בדיוק כפי שהיה בפעם הראשונה. אילו היה הרבי מייעץ לשנות דבר מה בבגד, ניחא, אבל לפרום ולתפור מחדש אין בכך כל הגיון. אלא שמאמין היה החייט בצדיקים ולא ההין להרהר אחר דבריהם, וכך אכן עשה: פרם את החליפה לחלוטין ותפר אותה מחדש, אלא שהבדל אחד אכן היה: אם בתפירה הראשונה היה החייט מלא בתחושות עצמיות של גאווה וקורת רוח, הרי שעתה יושב היה שפוף על מתפרתו, ולא ניתן היה כמעט להכיר בו את החייט הבטוח בעצמו. לבו היה מר עליו ופניו דומות לשולי קדירה. הוא לא חדל להתאנח ללא הרף, ומחשבותיו היו תפוסות באימויו של הפריץ.

מתוך אמונת צדיקים עזה התדפק החייט בדלת ארמונו של הפריץ כשהבגד בידו. בקושי רב הוא הצליח לשכנע את הפריץ ללבוש את הבגד, אולם לאחר שלבש זאת, הפריץ כבר לא התחרט. הבגד הלם אותו להפליא, והפריץ לא הצליח להירגע מהשינוי שחל בבגד מהקצה אל הקצה. הוא הרעיף דברי שבח וקילוס על החייט ואף נתן לו סכום כסף עצום על עבודתו הקשה. בינתיים הספיקו גם שאר חבריו של הפריץ להגיע לארמון, ואף הם התרגשו למראה הבגד המחודש, ולא נחה דעתם עד שהזמינו אצלו שיתפור גם עבורם בגדים במחיר מלא כאשר ישית עליהם. תיכף עם יציאתו מהארמון מיהר החייט ללכת אצל רבי ירחמיאל כדי לספר לו על נס ההצלה ולהודות לו על עצתו המופלאה. לאחר שהחייט הודה שוב ושוב לרבי, הוא מלמל בהתרגשות: שאלה אחת יש לי, ואבקש רשות להציע אותה בפני הרבי. נענה הרבי בסבר פנים יפות ואמר: שאל בני שאל! שאל החייט: לא אוכל להבין את

ההגיון שבעצת הרבי, וכיצד ייתכן שבפעם הראשונה כאשר הבאתי את הבגד לפריץ לא הוטב הבגד בעיניו, ואילו בפעם השנית שבע ממנו נחת רוח מרובה, והרי אותו הבגד זה היה בשתי הפעמים, שהרי לא שיניתי בו כלום, אלא זו בלבד שפרמתי וחרזתי ותפרתי.

נענה רבי ירחמיאל ואמר לו: טעות גדולה בידך, בני, אל תאמר שאותו בגד זה היה כי האמת היא ששני בגדים שונים היו אלה: הבגד הראשון נתפר מתוך תחושת גאווה והתנשאות, ולכן אותה גאווה נספגה בבגד, והיות והגאווה דבר מגונה היא, הרי שהיא גורמת לדחיייה ולבוז, שכן איש אינו אוהב גאווה, ומשום כך לא הוטב הבגד בעיני הפריץ, עד שהבגד היה נראה בעיניו כשק. לעומת זאת, בפעם השנייה, תפרת את הבגד מתוך שפלות והכנעת הלב, החן שבענווה דבק בבגד והוסיף כבוד ויקר לבגד וזו הסיבה שהוא כה מצא חן בעיני כל רואיו. דע לך איפוא כי אין לו לאדם לומר כי כוחי ועוצם ידי עשו לי את כל החיל הזה, אלא להתהלך בהכנעה ובענווה ולדעת כי הכל הוא מהקב"ה.

על הפסוק (שמות ט לא) **'והשערה נִקְתָּה כִּי הַשְּׂעֵרָה אָבִיב'**, פירש רבינו האביר יעקב זיע"א בספרו 'פתוחי חותם' כי בא הכתוב ללמדנו עונשם של בעלי גאווה, שעתידים הם לכלות ולהאבד. כי הנה 'שערה' הוא אותיות 'רשעה', והכוונה לגאווה וגסות הרוח הקרויה 'רשעה' כמו שנאמר (זכריה ה ח) 'ויאמר זאת הרשעה', ועוונו הגדול של בעל הגאווה הוא גם בכך שהוא פוגם בשם 'ה'-ה' שהוא עולה בגימטריא 'גאווה'. וזהו שאמר הכתוב שעתידה היא ה'שערה', היא רשעת הגאווה, להאבד מהעולם. ונותן הכתוב טעם לדבר 'כי השערה אביב', והיינו שהשעורה, פוגמים בגימטריא י"ה כמנין 'אביב', שהגאווונתנים פוגמים בשם קדוש זה.

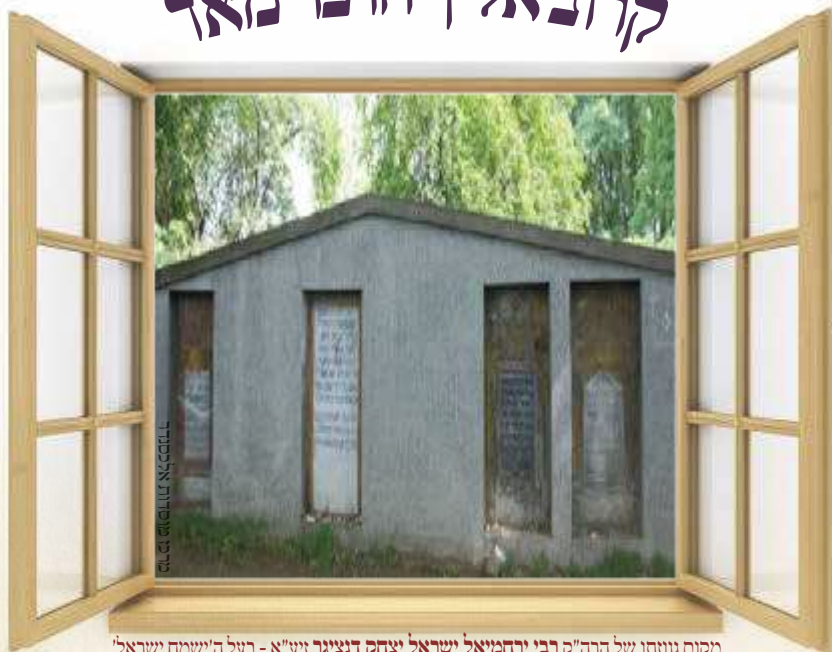
לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרב"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק דנציגר זיע"א - בעל הישיבה ישראל'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך